mensis, in cœnobio coctricis, maleficas artes uno ore & consensu referebant: quæ quidem capta, tragicum hoc spectaculum à se editũ fuisse fatebatur primum, uenenata mixtione: moritura autem, nihil unquam uirulenti à se alicui propinatum fuisse, sed quicquid id esset mali, se mente & mala imprecatione effecisse confessa est. Num uerò hoc ita fieri posset, paulo pòst explicabitur. Ab eius & matris exustione tanquam suæ potestatis iam neruum adeptus satanas, oppidi proximi ciuibus non paucis uario tormentorum genere insultat: è quorum numero quinque, ubi ecclesiæ pastor in suum acciuisset cubiculum, ex Sacris literis eos aduersus satanæ ludibria instructurus, munituruſq; : atque hi Decẽ præcepta, Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicã recitassent: hinc alter alterius nomen inquirit, mutuoq; ludicrum nimis indicat, primo libro inter ficticia dæmonum nomina expressum. atq; unus pastorem irridens, in hæc erumpit uerba: Quid nunc facturi sumus? expellere nos conatur pastor? Respondit alter: se uelle in hirco nigro equitare, ad quandam mulierem non ita seiunctè habitantem, quam etiã nominabat, se gratum illi fore hospitem iactans: ut maleficæ artis nomine redderet illam suspectiorem. Identidem se facturum alter quoque narrabat, ac eodẽ uectore profecturũ ad aliam feminam, nomine designatam in eundem finem: ac uterque sedi insidens tanquam fatuus, continuò uocis indicijs ad dictas equitando uidebatur fer-

Dæmoniaci ciues Hammonenses.

ri mulierculas, quum interim ne à loco quidē dimouerentur. Tertius adhæc quasi in globum cōuolutus, cōtractusq;, ad clausum cubiculi abripiebatur ostium, per quod inopinatò apertū, è gradibus decidit illæsus. Nec procul hinc in alia ciuitate similiter diris torqueri modis à dæmone interea cœperūt oppidani: quare aliquæ fuerunt uinculis traditæ mulieres, at plures accusatæ, quemadmodum in negocio eiusmodi diabolico fieri assolet.

Puella à dæmone uexata.

Huic albo accenseatur uirgo illa uestalis Buscidu-censis, à dæmonio horribiliter torta: cuius raros cruciatus libro primo descripsi, ubi dæmonis potentia depingitur. Accedat & cognita mihi puella, uirgini nobili in cœnobio ancillans, cui fidē dederat rusticus, qui deinde ad aliam animū adiecit. Qua re cognita, mœrore turbari illa cœpit: ablegataq; mediū circiter miliare à monasterio, in eximij iuuenis forma obuiū habet dæmonē, qui se familiari colloquio in eius insinuans amicitiam, omnia rustici amati secreta huic detegit, cunctosq; cum altera puella habitos sermones enarrat: & cū ad angustum peruenissent ponticulū, ille assumpto oleo, quod ea manibus gerebat, ut minus impeditè transiret, eam iuuit, inuitauitq; tandem, ut ad notū comitaretur locum. Quonam cò sequerer (respōdit illa) ubi paludosæ tantūmodo sunt aquæ? Hinc ipse euanuit, illaq; perterrita in animi incidit deliquiū: quare iussu dominæ mihi familiaris, bigis in cœnobium reducebatur. ubi uelut mente turbata,

multi-

multifariam sensu distrahebatur, querebaturq; se etiamnum miserè ab illo dæmone uexari, ac illum ali quando per fenestram uel aliò uelle eam abripere. Nulla certè alia huius maleficij extitit causa, quàm meditabundus animi mœror, ob amoris impotentiam: quam illudendi perdendiq; occasionem præproperè arripuit satanas.

Cæterùm illud quod à Christi natiuitate anno millesimo quingẽtesimo tricesimonono, in quo dã Eistettensis episcopatus pago Eugenstal, accidisse perhibet multijugæ lectionis uir IOANNES LANGIVS, illustrissimorum Principum Palatinorum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spectatæ fidei testes adhuc supersessent. In hoc pago Vlricus Neusesser agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed in dies magis increscebant. Quapropter quum nec aliud doloris remedium fore miser, quàm mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaque dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Rosenbader ex Vueissenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ uentriculum inciderunt, in quo

1539.

Lib. 1. Epist. 38.

Clauus ferreus sub illæsa cute latens & excisus.

Lignum & cultri in uentriculo inuenti.

in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat et capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potißimùm hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in uentriculi cauitate cõtineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu & dolo. Hæc Langius.

Vlrico etiamnum superstite non ea in uentriculo hæsisse, ut nec clauum sub illæsa cute in carne ante sectionem uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enimuero cum in illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrium affluxu, uel flatuũ copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualem in iliaco & colico affectu experimur: & sinistra opinione iam fortaßis ægrotus, uel astantes, uel utrique, constanti de maleficio ducerentur, dæmonis, uel illius clientelæ, magis ueriti uolũtatem malignam, permissasq; uires, quàm Dei patrocinio & incomparabili potentiæ fisi: diabolo traditi sunt illudendi, ut in carnis, antea nonnihil duræ & tensæ uel à materia, uel dæmonis astu ita apparentis, sectione clauum, & in aperiendo stomacho reliqua hæc rerum monstra ingesserit, præstrictis secantium oculis, quo id in cuius finem hanc instituerat tragœdiam, nempe incredulitatẽ, stabiliret: quum in rebus aduersis, eo relicto qui languoribus nostris uerè mederi potest, perfidi, satanam nimirum

in corpus

in corpus humanum, Dei scilicet creaturã posse concedimus, extra eius potestatem in mutanda rerum natura, aut materia aliqua duriori & acuta, certã meatuum per quos inferri oporteret, proportionem exuperante, illæsè & insensibiliter penitius ingerendã impellendaúe: quum tamen œsophagum & fauces latius diducere & extendere nequeat dæmon, quocunque suo artificio, quàm ex prima creatione ferãt: quemadmodum aliàs fusius ostendi. Dißidij quoq; seminarium hoc modo à diabolo spargitur, ubi eo nomine alios maleficij irrogati reos confestim incusamus: quos adminiculo dæmonis illud machinatos esse credere malumus, quanquã insontes reuerà existant.

Varia apostematum contenta apud Galenum, li. 2. ad Glauc. & li. 14. meth. & Celsum li. 7. ca. 6.

Interim naturali etiam ratione in steatomatum & atheromatum, aliorumq; apostematum finibus, carne exesa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquente exiccatis, materias lapidibus, tophis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, incantationibus ab imperitis asscriptas, scimus ex Galeno & Cornelio Celso. Nonne in morbo articulari plerisque à pituita resiccata, crasso terrestriq; humore indissolubiliter impacto tophos, Græcis τόφους, uelut calcem, in iunctu-

Tophi in iunctu-

Anton. Benius de abdi. morb. cauf. ca. 3. 18. 24. 94.

ris enasci uidemus: quam etiam exemptam, paulatim excipit alia? Qui post longam frequentemq; tussim ex thorace uiolenter calculum expectorarunt, suprà recensuimus. In panniculo item epar cingente, lapilli aliquo numero inuenti sunt letales. Vnum similiter

Calculi ex thorace et intestinis expulsi, inuenti etiã in epate, fellis folliculo, et matrice.

ex inte-

ex intestinis expulsum fuisse, & ex fellis folliculo, uellut & è matricis altero cornu duos excisos memini. At ab eadem causa in his partibus, qua in renibus uel uesica, generari potuerunt: nimirũ ab humore crasso, uiscido, terreo, & caliditate humorem hunc adaſſante, cogente & in lapidẽ indurante, qui interdum uariæ & admirabilis inuenitur formæ. Tradit Alexander Benedictus, mulieres calculis minus affici in uesica, præter calculos setarum, ueluti quædam capillamenta, qui non sine diro cruciatu innascuntur ex mucosa materia: additq; aliquibus quædam in uesica concrescere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt. Rerum adhæc miracula alia huc facientia idem ille describit lib. 3 Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidam incautè secaret, meatus penetrauit diuersos, postq; aurem constitit, ubi continuis ferè punctionibus sentiebatur, qua molestia sæpe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsi cum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: cuulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. ac uulnus, perquisito frustra ferrea cuspide, chirurgus sanauit, at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, barbatæ figuræ duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensim podicem secuit.

Lib. 2. Anatom. cap. 22. Calculi mulierum.

Cap. 9. Acient scalpelli chalybeam per uenas tortuosas arcẽdisse, non mihi fit uerisimile.

Cuspis ferrea in thorace relicta, quæ iuxta aluum post biẽnium excidit.

secuit, uiamq; sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem lib. 2. Anat. Qui uenarum mesenteriacarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitescant, longè decipiuntur arbitrantur enim, ciborum frusta per easdem fibras tenuissimas attrahi posse: putantq;, uirginem ætate nostra Venetijs, dum hæc conderemus, quæ crinalem acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteq; in somno deglutierat, per urinam post menses decem maximis emisisse cruciatibus, quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus lapis circum acum coaluerat, gallinacei oui magnitudine: & à uenis mesenteriacis acum prius haustam fuisse contendunt. Obiter hic adijciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos dissectionis ignaros commouisse, qui eam per uenas meseraicas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uesicam penetrasse, falsò arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suspiciendam putantes: acus enim suæ acie paulatim multoq; tempore per intestina penetrauit (siquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uesicam qua parte carnosa est, inde per urinarium meatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modum, de sagittæ ferrea cuspide, quæ biennium naturæ ductu cõmodas secuit partes: quòd & alijs mirabilibus facile comprobauero exemplis. Cap. 9.

Acus deglutita, cum lotio excreta.

Anno

Anno 1549. commemorantur in Vngaria circa Thayſæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus abſolutæ lutræ & lacertæ eſſent inuentæ: num ueriſimile uideatur, aliorum eſto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigioſos ex cauſa naturali quandoque in hominũ ſinibus ingigni. De qua etiam puella ſuſpicio ſpargeretur falſa, ſerpentem ſtomacho inhærere, cruciamenta excitare, & ſubinde ad fauces conſcendere: ſub mea fuit cura, belleq; iam habet.

Pilam magnam inſtar magni pugni æqualiter orbiculatam ſine ſutura, pilis paruis mollibus arctiſimè infartam, ex bouis iunioris ſani lanienæ deſtinati uentriculo exemptam, aliquot annis penes me habui. Incantatione ingeſtam hanc, exclamarent multi: generatæ tamen huius pilæ cauſam inueſtigare naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes materno, ſi quando alimonia deſtituti, uel alioqui petulca ætate inſolescentes, ad parentem uel aliam accurrunt uaccam, eius ſuras uel quencunq; contigerint ore locum hirtum, maximè poſteriorum coxarum, tam exugunt auidè, ut etiam depilẽ reddant, piliq; ualido crebroq; ſuctu in uentriculum attracti, & frequenti motu ſaltúque laſciuo paulatim conglomerati, plerunq; chylo obuoluuntur, aut pituitoſo ſucco lento: qui tempore ſucceſſu tenacior redditus, mẽbranæ induit faciẽ: quemadmodum ſubſtantia limoſa albida ſtatim à ſectione uiſa eſt primùm obducta hæc pilæ pellicula: quæ deinde exiccata pedetentim, corio tincto etiam

Pila in bouis uẽtriculo unde nata.

nigritie

nigritie assimilabatur. qua una in parte cultro nonnihil excisa, eiusmodi uniformes pili molles (quales in illis dictis pecorum locis inueniri cernimus) admodum compacti apparuerunt. Citius huic sententiæ astipulabuntur, fidemq; habebunt, quicunque ueterinariæ rei assueuêre, et iumentorum educationem attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi derogatum uolo, siquando ea in rerum miraculis uel manifestò adesse, aut occultè foueri uideatur. Verum quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ modum à milleartifice satana, dolo & præstigijs, ut non credentes in suam illiciat nassam, nemine uerè, licet quidem phantasticè cooperante, effinguntur, & incantamenta putantur (quorum nomine frequenter incusantur puniunturq; innocentes) propono, quò ueritas à mendacio secretà cognoscatur, & dæmonis ludibria penitius nota negligantur, atque sanguini innoxio posthac parcatur: æquioriq; sententia accusatores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uocant, mihi uerò erunt malefici) conuersa, male inolitæ consuetudinis fori forma exibilentur.

Illis porrò dæmonis actionibus sæpius uel peritissimos & in artis operibus exercitatißimos medicos circumueniri deprehendimus. Exẽplum erit memorabile, quòd haud ita pridem, quum melancholia puellam uiginti annorum affici iudicaret clarißimus medicus, mihi unicè charus & obseruandus, Ioannes *Puella à dæmone obsessa.*

Echthius, noctesq; ea insomnes circiter undecim trãsegisset, hic ex arte pilulas de cynoglossa somnũ cõciliaturas offerret. quarũ una deuorata, digito alterum ægrota occludens oculum: Vide, inquit, quàm nunc dormiam. Mox à dæmone eam obsidione subiugatam, nec perperam, asserit medicus: à quo se irrideri animaduertit. Quum uerò hinc hominum cogitatus dæmoniũ perspicere arbitraretur, quòd nulli se eas ad somnũ exhibiturũ pilulas aperuisset (id quod tamen satanæ puellam obsidenti innotuisse, docuit ironica illa de somno ex pilula exigua deglutita generato, obiectio) inquam ego, Medicum ad obsessæ curationẽ accitũ fuisse nouerat dæmon: quare omni eius instituto curandi hanc modo, & medicamentorũ præparatione uigilanter obseruata, ut spiritus est, eas somno prouocando destinatas fuisse pilulas, ex ratione naturali promptè intellexit: quo nomine captata occasione, medicum illudere, riderq;, illi non fuit difficile. Nec hominum cogitationes nouisse dæmonem, tradit quoque Augustinus. In ea etiam puella, horrenda conuulsionum atrocium facies, crepitantibus quoque iunctũrarũ compagibus, aliquando conspiciebatur. Ad aquæ lustralis aspersionẽ mirè etiam uidebatur exhorrescere.

Medicus irridetur à dæmoniaca.

Cogitationes hominum ignorat dæmon.

De diffinit. eccles. dogmat.

De abditis rerum causis lib. 2.

A mali esu quidã factus dæmoniacus.

Narrat præterea insignis philosopus & medicus Ioannes Fernelius, quòd quum non ita dudum quidam per æstus nocte uehementer sitiret, è somno surgens, potu non inuento, obuium malum fortè prehendit:

hendit: id mandens, fauces sibi quasi manu præcludi strangulariq; sensit: simúlque à subeunte dæmone iam obsessus, uisus est in tenebris uidere se à prægrandi nigerrimoq; cane uorari: quæ postea, restitutus integra mente, ordine recensuit. Hunc non pauci ex pulsu, ex calore & scabritie linguæ febricitare, ex uigilijs & mentis perturbatione simpliciter delirare iudicabant.

Equestris ordinis quidã dæmoniacus.

Iuuenis alius equestris familiæ, paucis antè annis, corporis concussione, & quasi conuulsione ex temporum interuallis laborauit, qua nunc solum sinistrum brachium, nunc dextrum, interdum etiam digitum unicum, aliàs crus alterum, aliàs utrunque, aliàs corporis truncum tanta celeritate exagitaret, ut uix à ministris quatuor decumbens cohiberetur. Caput autem inconcussum iacebat, lingua & locutio libera, mens sana, omnésque sensus integri, uel in conuulsionis ferocia. Decies ut minimum quotidie corripiebatur: in interuallis sanus, sed labore confractus. Vera epilepsia iudicari poterat, si mentis sensuúmque læsio accessisset. Peritissimi quique adhibiti medici, conuulsionem epilepsiæ finitimam à maligno uenenatóque uapore, spinæ dorsi impacto censuerunt, è quo uapor in eos neruos emanaret, qui à spina in artus quoquouersum, non autem in cerebrum disseminantur. Hæc credita causa ut summoueretur, clysteres imperantur frequẽtes, purgationes generis

omnis & ualidæ, cucurbitulæ infiguntur neruorum imitijs, fœtus, unctiones, emplastra primùm quæ discuterent, dein quæ roborarent, uenenatamq; malignitatem obtererent. His parum proficientibus, sudores proliciuntur balneis, æstuarijs, & Guaiacinæ hebeni decocto: quæ nihilo magis profuerunt, quoniam omnes longè aberamus à cognitione ueri. Nam mense tertio primùm deprehensus dæmon quidam totius mali author, uoce insuetisq; uerbis ac sententijs tum Latinis, tum Græcis (quanquam ignarus linguæ Græcæ laborans esset) se prodens. Is multa medicorum secreta detegebat, ridens, quòd eos magno periculo circũuenisset, quodq; irritis pharmacis corpus hoc penè iugulassent. Quoties laborantem pater inuisebat, is procul à conspectu inclamabat, Apellen tem hunc arcete, & ab ingressione propulsate, aut torquem è ceruice detrahite. ex hoc enim, ut Gallorum torquatis equitibus in more est, diui Michaelis imago propendebat. Ad hanc Fernelij narrationem, uelut parenthesi interiecta, respondeo: hunc dæmonem se Michaelis imaginem usqueadeò uereri simulasse, ut astantes falleret euidentius: quasi uerò hic ullius exhorrescat simulacrum, qui ne quidem ipsius Christi præsentiam timuit, quem aggredi, circumuehere atque tentare ausus est: Paulum, uas electionis, colaphis cædere: Iobum iustum affligere, Euam in innocentia constitutam uafro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequitur ita Fernelius) quis esset, aut quomodo,

D. Michaelis imaginem se formidare simulat dæmonium.

Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4. 2. Corint. 12. Iob. 1. 2. Genes. 3.

quomodo, & qua hæc potestate moliretur? dixit, multa intus esse domicilia, in quibus se recondit, & in quicte ad alios commigrare: se in hoc corpus inie ctum à quodam cuius nomen non efferret, à pedibus ingressum in Regia, & à pedibus egressurum, quum præstitus dies aduentarit.

Hæc (mea quidem sententia) mendacij parens fin git, libenterq; fatetur, non coactè, licet ceremonijs & execrationibus se compelli simulet, ut alios ludat, à Deo auocet, siniſtram de innocẽte opinionem inij ciat, quò authorem iniecti dæmonis mox credant hũc de quo illis uolitet suspicio peruersa: ita rerum sua rum sategisse arbitratur, si hac quoque ratione homi num diuellat animos, cædesq; struat. Enimuerò ut ne dæmoni quidem licitum est, corpora aut hominum aut bestiarum ingredi pro sua libidine aut arbitrio: sic nulli uetulæ, nulli obstetrici (quæ corrupta mul torum est opinio) nec ulli homini, quantumuis malig no aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus dæmonas imprecando immittere. aliàs sa tanæ potentiam exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hîc posset, quod dæmoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, citra peculiarem Dei assen sum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille ne quam, opinione celerius corpus uel ingrediens, uel collidens. Hæc unica est eius uoluntas, spes & expe-

Dæmones ne mo alicui im precando po test immitte re.

ctatio: Dei nutum obseruat, & calculum expetit, non uerò maleficiosam ullius hominis imprecationẽ. quæ si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui non uel dæmonũ myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus fœdissimis conspurcatus lugeret: ita urbes, pagos, plateas & domos his diris & imprecationibus personare ubilibet audias, ut nec parentes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipsos leui de causa plerique deuouẽt horribiliter, sitq; eiusmodi execrabilis salutatio coniugi à marito plerunque etiam hora matutina expectanda, & ediuersò. Sæpenumero ira perciti nonnulli, usqueadeò his assuescunt uotis, ut in habitum ea denegerent: & pro decoro tandem habeatur, atque orationis lenocinio, si in familiari colloquio, uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrendæ eiusmodi concrepent uoces: quas tamen nullum sortiri effectum in alium, palàm cernimus: tantum maledici hominis, olim rationem reddituri, nisi pœnitudi ne conuertatur, lædunt animam. Atqui potius, siquid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit indubitatè æterna salus expectanda: quum nemo sit, cui non aliquis salutem precetur perpetuam: quæ precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex malicioſa parentum in filios imprecatione siniſter aliquis euentus sit ui sus, nihil contra nos facit, ob peculiarem

liarem ingenitamq; parẽtum cum filijs sympathian.

Spectacula interim nõ uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs territi, inueteratam malè imprecandi, uel etiam temerè iurandi, & sæpe falsò, consuetudinem declinaremus. Sic fertur militarem peditem ante paucos annos iter per Marcham fecisse: ac nummosos loculos cuidã suæ hospitæ, apud quam decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospita, quæ iam cũ marito de ea retinenda deliberarat, pepigeratq;. Se itaq; eam habere negat, iniuriarũ alterum accusans. Iratus pedes, hospitam uicißim infidelitatis insimulat. Quo audito, coniugẽ purgat hospes, peditẽq; cædib. deturbat. Hic rei indignitate permotus, extractũ ensem in ostiũ infligit incõsideratè. Vim suæ domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerẽ conijcitur, agitaturq; sentẽtia ob illatã uim, illum gladio feriendũ. Iam extremus dies iudicialis præ foribus erat, ipsiq; captiuo morien dũ esse, in carcere nũciat dæmõ: at si se ipsi dedere uelet, ut nihil sit periculi, se facturũ pollicetur. In innocẽtia se mori malle, respõdet captiuus, quàm ea ratione liberari. Propositã denuò periculi immẽsitate, ubi se aerẽ uerberare et nihil proficere animaduertit dæmõ, gratis suã illi defert operã, qua apud aduersarios uindicaretur: cõsulitq;, Quãdo iudicio sistêris, tuam in causa forensi prætendes insciti am, præsertim in dicendo: ea propter tibi patronũ, quẽ aduocatũ dicunt,

Historiæ admirabiles si ueræ.

concedi orabis: atque me non procul stantem pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensorē. Annuit captiuus, qui postridie in iudicium producitur: & cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patronum: qui conceditur. Multa disputat hic doctor iuris uersutissimus, et argutè defendit, falso accusatum esse & condemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi sepositа conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiante, & se diabolo deuouente, imprecanteq; aliquoties, ut ab eo suffolleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à defensione causæ LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospitem abreptum per forum in aerem auehit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

A diabolo aufertur hospes ob imprecationem maliciosam.

Anno 1551. in Megalopolicis finibus non procul à Vuildstadia, in Pentecostes ferijs, plebem cereuisiæ poculis indulsisse scribitur: cui mulier intererat, quæ sæpenumero diabolum suis immiscebat iuramentis. qui, spectantibus omnibus, eam per ostium in aerem altius sustulit. Reliqui perterriti insequuntur uisum, quò deduceretur femina: cernūtq; eam extra pagum in aere aliquandiu pendulam, inde redditam in agro præcipitem compererunt mortuam.

A dæmone auehitur femina, ob nefaria iuramēta.

Superioris præterea argumēti, nimirum de ægrotis dæmoniacis, historiam Langius recensет de quadam muliere, quæ, quum Bononiæ rei medicæ operam ille

ram ille nauaret, circa pudenda ulcere sanioso, melliceride scilicet, laborabat: simulatque uerò spem consolidationis maximè læto chirurgo ostentaret, tum repentè nouus ἰχὼρ, humor melli simillimus ubertim erumpebat, donec dæmon, quo obsidebatur, diuinis deprecationibus expelleretur: tum eadem nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte consolidabatur.

In hac muliere, quam obsidione constrinxerat dæmon, sua ipsum ostentasse ludibria, & ulceris illius speciem, certum est: atq; allato illitoq; humore melli simillimo, chirurgi oculos fascino delusisse, ut hic ex ulcere ἰχῶρα promanasse crediderit, quem à dæmone inuectũ fuisse in ulceris ferè consolidati uestigium, uel in ulcus phantasticum, ipsa momento peracta dæmonij secessu testatur curatio.

Hoc modo illorum quoque sensus à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo, qui carmine sibi testiculos totaq; pudenda auferri existimãt: quibus quum aliquãdiu orbati uideãtur, in integrum postea restituuntur. Hic satanæ potentia & arte nerui testium pudendorumq; ad suam conuelluntur originem, quemadmodum plerunque in deploratis morbis uidemus fieri, malæq; notæ argumẽtum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores atque letale periculum significant. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè

Clem. lib. 5. Recogn.

Testes carmine nõ adimi.

Lib. 2. 10. Præsag.

illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea subest causa. Ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uetita cõsilia eos adegerit, impietatisq; reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè: licet se compelli simulet, ut superstitionem qualemcunque confirmet, aliosq; arctius irretiat. Si enim hæc membra uerè adempta fuêre, quando hoc factum est, & quibus medijs? num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulneratione, omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀδύνατον, demus: unde quæso contigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua putrediniq; obnoxia fuêre? Num satanæ est, & angelorum eius, noua creare: aut ablatis omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut sua potentia genuino affigere loco: quemadmodum à Christo aurem Malchi à Petro abscissam, indubitanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est nihil planè dæmonem posse creare: explicatumq;, quid illi ἀμίμητον uel inimitabile.

Luc. 22.

Impotentia concubitus quomodo effici potest.

Adhæc, quòd incantamentis quidam uinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati, reddantur: hoc naturali occasione uarijs de causis usuenire

usuuenire potest, uitiatis, impeditisue uel natura, uel ex accidente congressus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Vnde legem de frigidis & maleficiatis, et ad libidinis usum ineptis, tulerunt Theologi. Propterea nõ semper erit incantationi imputãdum illud uitium, nec statim suspicione aggrauandus insons. A' dæmone tamen ut quidem genituræ instrumenta posse cõcubitui inidonea reddi fateor: ita quoque spurcissimæ anus maligna uoluntate & insulsa imprecatione id effici, constanter nego: quanquam illa, iniqua à dæmone persuasione inducta, secus aliquando credat. Decretal. Greg. 9. tit. 15.

Eodem authore, alius cum certa femina congressus, sæpe eidem homini permitti, relictis eius organis liberis, potest: alius cum altera uicissim præpeditis uenereæ actionis instrumentis inhiberi, ubi nullo alterius adminiculo illi opus est. Sic in Italia, & cum primis Romæ, uiros se quoque impotentes reddere arbitrantur nobilissima ac eadem putidissima scorta, si anterius subligaculi ligamen furtiuè extractum colligent: eo etiã reddito, ab ea impotentia se rursus cundẽ liberare autumant. Idem de lupi uirga in alicuius nomine ligata uel soluta creditur. Quidam narrat, quendã conterraneũ suum, uirum nobilem iurasse, ligatũ se esse, ne cum mulieribus congrederetur: ac se restitutum dexteritate quadam, qua alterius persuasionem confirmabat, adducens ei librum Cleopatræ, quem de feminarum

informan-

informanda specioſitate fecerat: legensq; locum ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet coruino, fele, mixto cum ſeſamelæo, & ita iuuari. Hoc audito confiſus libri uerbis id fecit, citoq; augmentato libidinis æſtu reſtitutus eſt. Quemadmodum impia credulitate quis læditur: ſic & leuari eadem, credibile eſt, uſuq; obſeruatur.

De ludicro incuborum & ſuccuborum cum hominibus congreſſu, prolixè ſuperiori libro, ubi ſagarum diſcutiuntur ponderanturq; actus, egiſſe mihi uideor.

Ligaturæ uariæ. *Hic leuiter uelut in Catalogum reducantur multiplicis ligationis deliria: quemadmodũ ligatio in amorem uel in odium, in ægritudines & ſanitates, & ſimilia: item ligatio furum & latronum, ut in aliquo loco furari non poſſint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere uel uendere nequeant: ligatio exercitus, qui limites aliquos tranſgredi prohibeatur: ligatio nauium, ut nulla ui uentorum, etiam infinitis uelis uento obuerſis, portum egredi ualeant: item ligatio molendini, ut nullo impetu uolui poſſit: ligatio ciſternæ uel fontis, qua aquæ extractio inhibetur: ligatio agri, ne progerminet: ligatio alicuius loci, ne quid in eo poſſit extrui: ligatio ignis, ut in aliquo loco accendi nequeat, nec aliquid combuſtibile admoto etiam igne uehementiſſimo ardeat: item ligatio fulgurum & tempeſtatum, ne noceant: ligatio canum, qua uetatur latratus: ligatio auium & ferarum, qua uolatus*

uolatus uel fuga præpediuntur: atque id genus reliqua, fidem profectò exuperantia, quæ partim ficta sunt: partim, si euentus eiusmodi spectentur, non impijs imputandi hi erunt ligationibus, sed ad causas naturales, impiam credulitatem, dæmonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi. Interea tamen eiusmodi ligationum opinio perficitur per maleficia, collyria, unguenta, potiones seu philtra, certas designatas materies: per alligationes, suspensiones: per fortes item imaginationes, & animi excessus: per imagines, characteres, annulos, lumina, sonos, numeros: per imprecationes, inuocationes, coniurationes, sacrificia, consecrationes, uota, nomina, uerba, perq; uaria obseruationum & superstitionum deliramenta. Quibus annumeretur conscripta ab Olao historia, magi Gilberti nomine, apud Ostrogothos, ut immobilis maneret, ligati in specu à præceptore Catillo, cui ille insultare solet. Se quoq; ligari simulant dæmones: at certè non alijs uinculis, quàm quæ ipsi tradiderunt, mendacijs scilicet, sacrilegis; adeoq; uanis obscœnisq; rebus, ut eas referri pudor sit. Lib. 3. hist. Sept. ca. 20. *Ligatus in specu Gilberius.*

Quosdam insuper maleficio affectos, frequenter & uariè à diabolo transferri, ultrò citroq; rapi, linguas sonare diuersas, nonnullis itè insecti speciè ex auribus uel prodire uel euolare, et id genus miraculorũ plura, ipse obseruaui: quæ tamen solius dæmonij opera, effœtis mulierculis iniquè asscribũt malè crediuli. *Symptomata uaria dæmoniacorum.*

Plerosq;

In bestias nõ transformari homines maleficio.

Pleroſq; etiam ſagarum maleficio, in beſtias conuerti, uoluit credula ſuperſtitioſáq; uetuſtas. Sic quoque Demarchum cõmemorat Plinius, deguſtatis pueri immolati in ſacrificio extis, in lupum ſe conuertiſſe (meritò uorax dicatur lupus, qui hominis exta uorat) & Circe poculo ſocios Vlyſſis in illo errore diutùrno fertur mutaſſe in feras, ut eſt apud Virgilium:

Quos hominum ex facie dea ſæua potentibus herbis
Induerat Circe in uultus & terga ferarum.

Item Eclog. 8.

Has herbas, atque hæc Ponto mihi lecta uenena
Ipſa dedit Mœris: naſcuntur plurima Ponto.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe condere ſyluis
Mærim, ſæpe animas imis excire ſepulchris,
Atque ſatas aliò uidi traducere meſſes.

Huc facit Boetij carmen,

Lib 4. de Conſol. philo.

Vela Naricij ducis
Et uagas pelago rates,
Eurus appulit inſulæ:
Pulchra qua reſidens dea,
Solis edita ſemine,
Miſcet hoſpitibus nouis
Tacta carmine pocula:
Quos ut in uarios modos
Vertit herbipotens manus,
Hunc apri facies tegit,
Ille Marmaricus leo
Dente creſcit & unguibus:

Hic lu-

Hic lupis nuper additus,
Flere dum parat, ululat:
Ille tigris ut Indica,
Tecta mitis obambulat.
Sed licet uarijs malis
Numen Arcadis alitis,
Obsitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis:
Iam tamen mala remiges,
Ore pocula traxerant:
Iam sues Cerealia
Glande pabula uerterant,
Et nihil manet integrum
Voce & corpore perditis.
Sola mens stabilis super,
Monstra quæ patitur, gemit.
O leuem nimium manum,
Nec potentia gramina,
Membra quæ ualeant licet,
Corda uertere non ualent.
Intus est hominum uigor,
Arte conditus abdita.
Hæc uenena potentius
Detrahunt hominem sibi,
Dira quæ penitùs meant,
Nec nocentia corpori,
Mentis uulnere sæuiunt.

In dialog. de asino.

Hisce figmentis & Apuleij in asinum uersi fabulæ, asseri-

ascribatur Luciani metamorphosis: qui in Thessaliã profectus, ut magicas artes disceret, in hospitiũ sortè diuertit, ubi mulier se unguento illinens, in coruũ mutabatur. Lucianus eodem linimento se uolens inungere, in aliud errore incidit, quo unctus uertitur in asinum. Inductus autẽ in theatrũ uarijs conspersum herbis, ex ancillæ institutiõe per rosarũ esum restituitur.

Herbis & uenenis nõ sunt uires attribuendæ, quæ nec ad manifestas qualitates, nec ad totam illarum substantiam referuntur. his uerò rationibus homines ab illis non transformari in bestias, notum est: carnibus itaque eam imprimi illis efficaciam sequitur. Augustini hic audiatur sententia: Si dixerimus ea non esse credenda, inquit, non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam uel certissima audisse, uel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarũ partium, ubi mulieres stabularias his malis artibus imbutas, in caseo dare solere dicebant, quibus uellent seu possent uiatoribus, unde in iumẽta ilicò uerterẽtur, & necessaria quæq; portarent: postque perfuncta opera, iterũ ad se redirent: nec tamen in eis mentem fieri bestialem. sed rationalẽ humanamq; seruari: sicut Apuleius in libris quos aurei Asini titulo inscripsit, sibijpsi accidisse, ut ueneno accepto, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsa sunt: uel tam inusitata, ut meritò non credantur, &c. De Præstantij patre quæ postea re-

De Ciui. Dei lib. 18. ca. 18.

Lib. 3. & 4. ubi se à Foti de maga in asinum uersum, et quid tũ egerit, describit. at meræ sunt nugæ, ut etiã quæ in reliquis illis legũtur libris.

ſtra recenſet, phantaſtica hæc eſſe teſtantur. cui opinioni ſuffragatur D. Thomas, *in quæſtione de Miraculis. Pagano quoque & infideli deteriorem eſſe indicant Decreta, qui credit, poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius deteriusue tranſmutari, aut in aliam ſpeciem uel ſimilitudinem transformari, quàm ab ipſo omnium Creatore. Sed in Lamiarum hiſtoria de ijs prolixius.* 2. Parte. 26. q. 5. epiſc.

Socios porrò Vlyſſis in beſtias uerſos, & Diomedis comites in aues, atque Arcades ſtagnum quendam tranſgreſſos in lupos commutatos, fabuloſa eſſe, & poetarum commenta, multi credunt cum Plinio: ubi illud de Diomedis ſocijs ideo cõficta à poetis tradit, quoniam aues Diomedeæ ſiue cataractæ dictæ, in ſolo totius orbis loco uidentur in inſula, ubi tumulus & delubrum Diomedis extant, cõtra Apuliæ oram, fulicarum ſimiles. Et quoniam aduenas barbaros clangore infeſtant, Græcis tantum adulantur, miro diſcrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eam quotidie pleno gutture madẽtibus pennis perluunt, atque purificant. unde origo fabulæ, Diomedis ſocios in earum effigies mutatos. Illarum auium ſuprà quoque, in alium memini finem. Sunt qui ea ad mores referant: nimirum quòd Arcades luporum more uiuebant, ut homines uoraces & immanes, crudis ueſcentes carnibus, & fortè humanis. Idem de mutatione ſociorum Vlyſſis, iumentis aſſimilatorum, prauitate morum intelligi poteſt: quemad- Lib. 10. ca. 44. *De Diomedis & Vlyſſis ſocijs atque Arcadibus in aues et feras conuerſis, fabulæ explicatio.*

modum quoque de Nabuchadnezare Babylonis re
Daniel. 4. ge conuerso legitur. Atqui dæmonem, aut ullam creaturam, nihil posse condere, aut reuerà immutare, semel confessum est. Si fortassis mulierem in marem de
Fabelic. li. 9. ca. 8. de ostentis. generasse abstrusa naturæ operatione, ex Plinij, Sabellici, Pontani, & quorundã aliorum relatu contenditur, nullũ hic meretur locũ: ubi dæmonũ præstigiarũ actiones q;, quoad fieri potest, explicare (ut dictum est antea) instituimus.

In hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumq; tamen diabolicæ obsidionis figmentũ, à me olim Neomagij apud Geldros uisum, in quodam mẽdico nomine Iusto. Hic ut iusta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiliebat, cõcidebatq; iacentiuenter: interdum et fugam minacem, insultum uiolentum, & toruam faciei inuersionẽ fingebat. Custodes latus utrinq; obseruabant, eius coniunx & scortum: quæ prosilienti renixæ, ferramentis appositis eum coercendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructæ, strenuã nauabãt operam, ut eleemosynã à populo die Dominico mane hunc adeunte locum, elicerent uberiorẽ. Tandem in dolosi machinamenti opinionem uenit magistratus. Adhibiti lictores, qui à cœmiterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tutus est

Obsidij dæmoniaci figmenta.

Mendicus Iustus ficte dæmoniacus.

tus est locus, manus inijcerēt. nā hic eiusmodi apprehendisse hominē, erat religio, nefāsq; ducebatur, ob prophanationē loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrem, ut pro suo nutu exundaret subitò, relaberetur q; cōtinuo uortice, cogisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebātur præmuniebāturq; uentriculus & intestina aduersus uim hydrargyri deletoriā, argentum uiuū deglutiebat, quod suo pōdere ex uentriculo per pylorū in intestina ferebatur, ubi ob pessum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quū uehementer id humidū sit, et tenuium ualde partiū, ac cognata mobilitate inquietissimum, quanquā à calore naturali excitatū, non tamē ob intestinorū butyro inunctorū anfractus euaporare (etiāsi ea fuisset caloris uehemētia) potuisset. Hinc ciebatur ualida illa uētris perturbatio, et iactus inæqualis, illæsis interim ob præsumptū butyri antidotū partib. interioribus. Stipe autē collecto, et arbitris semotis, inquietū dæmonē, captiuū quippe Mercuriū extracto pessulo liberabat. Hūc tragœdū decimo post editum hoc spectaculū die, propter latrocinium, Germanica punitione imponirotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strāgulatusq;.

Hydrargyrū ualde humidum & tenuium partiū.

Ad hunc numerū referatur impostura, uerè cōmenticijs ligaturis asscribenda, cuiusdam Ioannis Patris nomine, Germanis Hans Vatter: nati in pago Mellin-

Ioannis Patris cōmenta.

ge, medium miliare dißito à Duringorum Vuymm
ria. Hic profeßione bubulcus, triennium per celebr
aliquot Germaniæ ciuitates uagatus eſt, ſimulans
ipſis D. Ioannis ferijs hora matutina, quum boum c
ram gereret, à Nicolao Gottel, poſtea ob ſua flagiti
Vuymmariæ exuſto, incantatũ, pane aſſumpto cya
neo ex ſextuplici ſanguine confecto (nimirum in
fantis nondum baptiſmo initiati, & ab eo occiſi
ſerpentis, buſonis, echini, uulpis ac lupi) ut duo
decim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Ho
Nicolaum in carceribus cõfeſſum fuiſſe aſſeuerabat
Hinc dæmonem excruciaſſe ipſum multifariam ait,
ac tam ſtrictè momento colligare manus ſæpe in ter-
go uinculis ex pilis equinis & ſericeis lacinijs intor-
tis, ut niſi mox eorum inciſione laxaretur, ſanguinis
ſubſequeretur eruptio. Coartabatur enim ſingulari
artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ
angore ſanguinem è ſiniſtra aure atque ore frequen-
ter effluere querebatur: et inter reliqua, ſemel Manſ-
feldia in aera euectum ſe, & ualido uento Halam ul-
tra muros translatum, ibiq; catenis argenteis colliga
tum fuiſſe narrabat: item Bornæ, ubi in turre inclu-
ſus fuerat, ut nonnihil à diaboli torturis leniretur,
atque ab eius laqueis tutus conſeruaretur, per fora-
men anguſtũ craſsi fornicis à diabolo perruptum, ſe
induſio ſaltẽ tectũ, à dæmone extractum fuiſſe, atq; in
uaſtam traductum ſolitudinẽ: ſed quo modo, ſe neſci-
re: atq; ibi tres noctes ſine ulla cibatiõe humana per-
egiſſe.

egisse. Addidit quoq;, se catenis ferreis crebrò à dæmone constrictum fuisse circum corpus, pedes & collum: ac semel ita in patibulo ad hoc spectaculum à satana ex ingentibus lignis constructo, in quodam horreo alligatum fuisse. Admiranda quoque phasmata, apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarrare breuibus se posse inquit: sed cuncta ordine uelut seriem historicam, conscripta esse, tandemq; per typographiam lucē uisura, ut mundo innotesceret, quanta crudelitate plurifariam à dæmonio excrucietur, dilanieturq;. Nec prætermisit suum in orando, concionibus sacris audiendis, & communicatione sacramenti corporis & sanguinis Domini singulis quatuor septimanis, studium. Ad resipiscentiam quoq; ut populum hortaretur, se impelli affirmabat. Post diutinam huius tragœdiæ ostentationem, Norimbergam tandem uenit, ubi ijsdem usus technis, à prudenti & circumspecto Senatu obseruari cum uigilanti sagacitate industriaq;, semotis custodibus solitis, iubebatur: & licet primum abitionem urgeret, desperationem deinde simularet, & nescio quæ non cōminiscceretur ad artis suæ fucum: eò tamen ad extremum redactus est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibi ipsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris iniecisse, ubi item eorū materiem suffuratus fuisset, fateretur. Vinciendi etiam specimen ostendebat liberè: & suctu sanguinem ex gingiuis extractum fuisse narrabat, quē quoq; manu quàm ocyßimè in aurem seor

sum insthlabat. Reliqua item enarrata miracula merè fuisse mendacia fassus est: uniuersamq; huc spectasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam confessionem, sententiam mitigauit: reumq; publico palo in spectaculum & irrisionem ad horæ dimidiũ alligatum, exilio puniuit eximiæ prudentiæ ordo Senatorius, 9. Maij, Anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Ia uerò diabolicæ uexationis per incantamenta figmentum, tanquam rem ueram, alius antea epistola typis excusa præmaturè euulgauit, tecto dolo falsus.

Puella Vuerlensis epileptica, putatur dæmoniaca.

Eodem anno, in Martio, Dusseldorpiũ uenit puella quædam Vuerlensis, circiter annos uiginti nata, bene habita, sed uultu torua. Hæc, ut mendicandi solennior esset occasio, literis munita testantibus, eam à dæmonio obsessam, ad D. Hubertum Ardennatem profectionem instituerat, ut ibi à satanæ iugo solueretur. Cum patruo & conducticio homine comitem etiam habebat monachũ, annum prope trigesimum agentem. In collo, tanquam amuletũ contrà diaboli scilicet impetum, dependebat stola ecclesiastica. Ab eximiæ pietatis & doctrinæ uiris ornatissimis, ecclesiaste suo, & medicis collegis meis coniunctissimis (qui bona fide rem omnem mihi exposuerunt, tum enim aberam) quicquid id esset negocij solertissimè inquiri uoluit Princeps noster illustrissimus, quibusuis impostoris non tam faciles (ob non uulgares ingenij dotes) offerens aures. Quantum itaque exægrotæ

grotæ & aliorum relatu conijcere illi poterant, epileptica putabatur. At monachum comitari, quòd ob ecclesiastici uiri præsentiam, minus à dæmonio impeteretur, dicebat: tandémque cò adacta est, ut illum in eodem secum decumbere noctu lecto fateretur, non autem à suis exuuijs prorsus nudatum, sed qui indusio adhuc tectus esset. Quum uerò hora quadam matutina è somno excita, patruum, atque alterum custodem, uestitos in lecto secum conquieuisse obseruaret, (fortassis uespere præcedenti, potu adeò consopita, ut minorem horum concubitorum habuerit rationem) se aliàs eos pedibus è lecto expulsuram minitabatur, si redirent: at nullam paticbatur repulsam monachus. Rogata etiam, quomodo aliæ monachi lupæ aut concubinæ (quas duas illum Vuerlæ reliquisse non negabat) ipsius peregrinationem ferrent: Aegerrimè, respondit.

Monacho quoque iactanti, se tribus uerbis horribile in ea posse spectaculum excitare: quum à collegis meis permitteretur, ut quicquid ad hanc rem ualeret, ostendere non grauaretur. nihil omnino potuit.

Obsessionis dæmoniacæ cõmentum.

Quidam in Hammoniæ finibus Mabusæ, subiugatum se à dæmone simulabat: uoccmq; horrificam, stridentem & boantem mentiebatur.

In hanc scenam adornatus sacrificulus falsitatis conscius, & comes perpetuus, quocunque

alter proficiscereturſuis exorcismis diris nihil non à dæmonio extorquere interrogando nitebatur, potissimum quod peculiarem spiraret uindictã, aliorũq; calumniam. ad hoc ex uoto respondebat dæmon, antea instructus. Inter alia sciscitabatur ille, quid nã omnium sibi inimicissimum sentiret maledictus satanas? Qui primùm aliquandiu tergiuersatus, tandem ueluti coactus, Aquam (aiebat) benedictam. Tum illi grunnitu renixo, eiusmodi aquam quasi maximè contrariam infundebat sacrificus: applicabatq; illius collo, uti præsentissimum alexiterium aduersus satanæ uiolentiam, D. Gundulæ reliquias aurata theca reconditas. Vnde collo arte mirum in modũ tumido, grauiter se torqueri fingebat uoce horrifica, uelut porci, manum lanij gulam secantem sentientis. Contigit etiam sacrificulum diris execrationibus urgere, ut cederet commenticius dæmon. tãdem pro singulari sua erudione inquit, Ipse est extrà. Vtroq; tamen ad ingenium redeunte, ac perseuerante in nefanda fallacia, post menses aliquot dolus detectus est. Relatu uiri docti & pij, fide dignissimi, qui ludi huius fuit spectator, hæc cognoui.

Veneficio infecti.

Cæterùm si qui ueneno oblato, uel illito, uel eius uapore attracto, à ueneficis infecti sunt, iudiciũ esto penes medicos: qui hîc inter uenena (quorum uis cæca & delitescens uario symptomatum cruciatu fatitigat) & inter morbos ex illis natos (quæ nõ tantum manifestis qualitatibus, sed totius etiam substãtiæ dissidio,

sidio, uitæ nostræ primordia demoliri constat) atq; inter morbos alios uulgares, raros, occultos, naturales tamen, secundū peculiares quorumcunq; notas, discernent. Siquidem uenenati, pro pharmaci hausti uel applicati qualitatibus apertis, uel occulta totius substantiæ proprietate, multifariam afficiuntur: ut stomachi, alui, intestinorum, iecoris, renū & uesicæ cruciatibus grauiter exerceantur, ut singultiāt, erodantur, contremiscant, refrigerentur, obmutescant, conuellantur, pulsus difficilis fiat, ueternus premat, uertigo obuersetur, caligent sensus, sanguis erūpat: ut item strangulentur, siti aut febre conflictentur, ægrè lotium reddant, torminibus uexentur, nauseæ premantur, crebrò uomant, frequens animi deliquium ex nimia cordis angustia sentiant, dysenteria flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore sugillentur, pallescant, desipiant, stertant, uiribus deficiant: imò ex tarantulæ morsu alij perpetuò rident, alij plorant, alij clamitant, alij dormiunt, alij uigilijs afficiuntur, plerosque uomitiones torquent, nonnulli saltant, sunt qui sudant, alij tremebundi fiunt, quidā pauoribus infestantur. alij alia patiuntur incōmoda, & phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimilantur: & mirum, quòd auditis continuò musicis instrumentis tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter per cutis meatus & per sudorē discutiatur, liberētur. Dioscor. li. 6. in Proœmio.

Venena autem, eorumq; tam generalia quàm priuata indicia, præter reliquos, nō minus diligenter &

Lib. 6. de materia med.

exactè, quàm etiam doctè descripsit Dioscorides: nec segnè in eo opere explicando, exornandoq; præstitit operam, solertissimus simplicium inuestigator Matthiolus. Inter ea uerò quæ intrò assumuntur, multo

Venena intrò assumpta. Contactu lædentia.

præsentius ac atrocius, quàm quæ contactu, offendunt. At quæcunque contactu lædunt, hebetiora, minusq; efficacia sunt: neque in solo spiritu uel in aere, uerum in humore quodam promouente, uires sortiuntur. Porrò quod halitu ferit uenenum,

Halitus feriens.

omnium præsentissimum & efficacissimum est, nec humoris nec crassioris materiæ tanquam uehiculi indigum, ut in nos agat, commigrétque. Enimuerò tenuissimum quum sit, spiritu attractum, ocyssimè per pulmones in cor, uiscus uitæ primariũ, & in arterias propagatur, in uniuersum deniq; corpus prorepit: primumq; spiritus, deinde humores, postremò

a. de Nat. hum.

ipsam partium substantiam uitiat. Morbi, teste Hippocrate, qui à corporis membrorum ualidissimo proficiscuntur, grauissimi sunt: atq; si, ubi cœperũt, permanserint, necesse est ualidissimo membrorum laborante, totum corpus affici. Interim meminisse oportet exputredine longius grassata, uel alia additiore ex causa, uirus etiam in nobis prouenire gigniq; posse.

Lib. 6. de locis affect.

Hanc quæstionem ueteres disputasse, docet Galenus: rationibusq; apertissimis collegisse, eosdem affectus fieri & à lethalis ueneni haustu, & à corruptione, quæ à corpore scaturire potest.

Huc pertinent eorum notæ, quos φαρμακείαλαsit: ubi

fit: ubi scilicet philtra ad amorem ciendum porrigun tur, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodem refert, quòd magicis carminibus & amatorijs poculis deuincta mens, amissa libertate propria, in Cleopatræ uultu hærebat infixa, longè redeundi quàm uincendi cupidior.

Veneno adhæc propinato, uel ita collocato ut hali tu lædat, iumenta pernicioſe affligi quandoq;, inficiatur nemo: ſed ea numeroſa, ſæpius ad internecionem grauiſſima proſterni peſte his peculiari, homines non infeſtante, item præcipitibus alijs morbis in ſuo quæque genere, partim hominibus quoque familiaribus, partim pleriſque pecoribus proprijs, ſubitò tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulo medicinæ ſcriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum eſt: qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Pecudum ac nenatio.

Peſtes animantium.

Sæpenumero id contuemur, & ſuperioribus annis contigiſſe meminimus, ut ſolos iugularit boues peſtilentia quædam. irrepit etiam quæ ſues, & quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasq; tollentem pulchrè deſcribit Virgilius:

Hic quondam morbo cœli, miſeranda coorta eſt
Tempeſtas, totoq; autumni incanduit æſtu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum,
Corrupitq; lacus, infecit pabula tabo. Diſcrimen uerò paulò antè expreſſerat:

3. Georg.

Quàm

Pestis pecorũ & frugũ Sterilitas accidit sæpe ob nostra peccata.

Quàm multæ pecorum pestes, nec singula morbi Corpora corripiunt. —— Pestem etiam pecorum, quemadmodum & frugum sterilitatem, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. ut Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, dissectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, mugierunt greges armenti, quia non sunt pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Et Aggæi 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminastis multum, & collegistis parum: comedistis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati. Et infrà: Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domũ, & ego exuflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum: & uocaui siccitatem super terram, & super montes, triticum, uinum, oleum, & quæcunque progignit humus, & super homines, iumenta, & omnem manuum uestrarum laborem.

Deuter. 32. Et cap. 2: Percussi uos uento urente, & aurigine, atq; omnia manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me conuerteretur. Item Leuit. 26: Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, immittamq; in uos bestiam agri, quæ orbos uos faciet, atq; exterminabit pecora uestra, & imminuet uos. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum,

men suũ. Resipiscentibus uerò hæc ubertatis sit promissio, Ioelis 2: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis. Et non dabo uos ultra opprobrium in gentibus.

Eam autem rerum suarum iacturam impatienter quidam tolerantes, nõ cum Iobo eam Deo acceptam ferunt: uerùm ad diuinos & ariolos, sacrificos, diabolicarum actionum patronos, quasi à Lamia, satanæ adminiculo, ad eam deuenerint stragem iumenta, confluunt: qui inde cmentitis notis, & quacunque possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines in malicioſa opinione semel concepta obfirmant: adhibita etiã non solùm superstitioſa, sed & impia curatione, quã sequenti explicabo libro. ubi quoq; ostẽdetur, quòd stercore lupi in præsepib. posito, iumentor maleficiũ aliquando fugetur. At quo modo in pecoris uentriculo ex pilis, iustæ quantitatis pila increuerit, paulò antè dictũ est.

Gadarenorũ porci, satanæ maleficio adacti, in mare præcipites lati perierunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoq; senẽ Hilarionẽ, tradit Hieronymus, diabolum hominũ causa etiã iumenta corripere: & tanto eorũ ardere odio, ut non solũ ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire: atq; huius rei propo suisse exemplum, quòd antequam beatum Iobum tentare permitteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8. In uita Hilarionis eremitæ.

Iob. 1.

CVRA-

CVRATIO EORVM QVI Lamiarum maleficio affici, uel dæmonis obsidione subigi creduntur. Lib. IIII.

Vbi eadem opera ob argumenti communionem, curationes à maleficio diabolico non alienæ interseruntur: & ligaturarum, characterum, annulorum, periaptorum, & effigierum tam in sanando, quam in lædendo, siue clausstris aperiendis, siue furibus inuestigandis, uanitas ostenditur.

Curatio aduersus diaboli conatus præseruans.

Curationis ratio hic partim erit προφυλακτική, exoptatißima medicationis pars, ut à fascino & incantationum ludibrijs quis præseruetur: partim etiam μεθοδική, ut ij quos iam maleficio collisos credimus, ritè legitimoq; restituantur ordine: atque erit illa aliquo modo communis, ex sacrarum literarum fontibus deprompta, non autem magica uel superstitiosa, tantopere à multis desiderata, excultaq;. Quum uerò, quicquid hactenus rerum monstrosarum in hanc relatum est historiam, diaboli sint artes, opera, ludificationes, laruæ & spectra: contra hunc nos circumquaque ualidis aggeribus, præsidijsq; infallibilibus communiri est operæprecium. Atqui spiritus quum sit, spirituali accingamur armatura: quam ex diuina Pauli exhortatione cognoscere, atque uniuersis complecti neruis decet, qui ita hortatur:

hortatur: Quod superest, fratres mei, sitis fortes per Dominum, perq; potentiam roboris illius. Induite totam Dei armaturam, ut aduersus diaboli assultus consistere possitis. Quoniam non est nobis lucta aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarum seculi huius, aduersus spiritualcs astutias in cœlestibus. Quapropter assumite uniuersam Dei armaturam, ut possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. State igitur lumbis circumcinctis baltheo per ueritatem, & induti thoracem iusticiæ, & calceati pedibus, ut parati sitis ad Euangelium pacis: super omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extinguere. Galeámque salutaris accipite, & gladium spiritus, qui est uerbum Dei, in omni deprecatione & obsecratione, orantes in omni tempore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilantes cum omni sedulitate. Petrus item admonet: Sobrij estote, uigilate, quoniam aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Cui resistite solidi in fide, scientes easdem afflictiones, uestræ quæ in mundo est fraternitati consummari. Hic enim agit in incredulis. Rectè ergo Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum terret. Et quemadmodum uera fides mirabi-

Ephes. 6.

Armatura Dei.

1. Thessal. 5.

Gladius spiritus.

1. Petr. 5.

Ephes. 2.

mirabilia in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittẽte, euentus inauspicatos interdum operatur, uel potius demeretur. Cum Dauide confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Omnium itaque primum tanquam rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusq; ipsius uoluntati, fide uiua & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrocinio & tutela securos degere, ipsius primum gratiâ progenitos, singulariq; nos consectante misericordia seruari: uerè confisos, Christum in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potentiam Patris, à morte suscitatus, mortem uicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irrito conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unà cum Christo per baptismum in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæq; uiuamus. Si etenim Christo insiti, in illum atque Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijsq; insistimus, abnegato dæmone, omnibusq; eius consilijs, uniuersa denique impietate, opera spiritus sectantes, fructusq; fidei edentes, in charitate non ficta erga Deũ & proximum, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, continentia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunque aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus exten-

Psal. 117.

Esaiæ 9. Ioann. 3. 1. Petr. 2.

Rom. 6. 1. Petr. 2.

Galat. 5.

bus extensis orationi assiduæ intenti, peccati inquinamentum ut ueneni pernicissimi perditissimiq; halitum, internecionis periculo repente nos obijcientẽ, declinantes: maleficorum profectò minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus.

Si uerò quis peccauerit, inquit Ioannes, aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus quoniã cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, noui eum, & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est. Qui uerò seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfecta est. Per hoc scimus, quòd in ipso simus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniã ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo Iesu neque circuncisionem, neque præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: cuius fidei loco nouam creaturam sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mandatorum Dei, ad Corinthios, supponit. Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar, quam amplecti, cuiq; firmiter insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronunciaret

1. Ioann. 2.

1. Ioann. 3.

Galat. 5. 6.

1. Corinth. 7.

ciaret diabolus: non etiam ore iactatã ab ijs quorum cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisq; delitescit, nusquam se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, igniq; mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum innouat hominem, uirtute uiua se in Christi membris exerens, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora, prora & puppis, petra contra quancunque satanæ tempestatem impetumq; immobilis, in qua quicquid superstruitur, inuiolatum perdurat, imò aduersus hanc ne quidem inferi portæ præualent. Augustini hic audiatur consilium: De ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asseruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quãto quippe in hæc ima potestatem dæmonum maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa conscendimus. Hactenus ille. Huic fundamento firmiter insistentes, tantum abest ut ulla unquam ratione, satanæ artibus siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiam uarijs ac multiplicibus

Vera fides.

De Ciuitat. Dei lib. 18. cap. 18.

Hierem. 51.

cibus

cibus illius conatibus & insultibus impetiti, exercitati, ac uelut aurum in fornace examinati, indies seipsis sanctiores iustioresq; euadant. Quare dæmonibus imbecillitatem in eos, quos diuina non destituisset gratia, exprobrare solet D. Antonius, in assiduis suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerè credentes, asserit Petrus apud Clementem: item iustissimo Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum uanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea addens: Dæmonem, nisi quis uoluntatibus eius se sponte subdiderit, potestatem aduersus hominem non habere. Vitæ igitur emendatione, & attenta assiduaq; oratione ad Christum confugiendum est, exemplo Chananeæ mulieris. Hæc, Chrysostomo authore, non iuit ad diuinos, non quæsiuit ligaturas, non defectionis reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & uenit ad Iesum. Si enim uolumus Deum sententiam mutare suam, nostram in meliorem mutemus uitam. Ritè hic hortatur Iesus Sirach: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniusticia tua, & nimis odito execrationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec minus piè quàm prudenter, in tribulatione inimicorum

Li.4.Recog. *Dæmones expauescunt uerè credentes.*

Matth.15.

Cap.17.

2. Paral. 20. micorum consulit Ioſaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te Deus.

Ad huius fundamenti iacti perpendiculum, ſi recto filo ſuperſtruerent eccleſiarum paſtores, obſtructis quibuſcunque adulterinæ doctrinæ impietatisq; feneſtris, ſaluberrima præcautione ſubditis proſpectum conſultumq; foret contra dæmonis artes, præſtigias & ludibria: quibus non uſqueadeò temerè illaquearentur incauti, quemadmodū quotidie cum animarum iactura uſuuenire cernimus, non modò paſtorum quorum intererat, munusq; poſtulabat præcauere, negligentia: ſed & eorum inſtinctu, conſilio, peruerſa doctrina, fallacijq; operatione, quaimperitum uulgus in rebus afflictis, morbis ſubitis, longis, cognitis, incognitis, ex cauſa naturali uel præter naturam, mox ad illicitæ opis inquiſitionem illectant, quam & ijdem promiſſa certa ſalute oſtentare, uenalemq; proſtituere nō erubeſcunt, homines planè inepti, rudes & indocti, ſacræ medicinæ (quā ne à limine quidem ſalutarunt) cognitionem nefandè mentientes (de ijs ſaltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisq; nomine ſpectatis) ut uel hac ſuſpenſa hedera, ueluti pallio actiones ſuas tegant fraudulentas, potißimùm quum profeßione ſint uiri ſcilicet eccleſiaſtici, ſacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusq;, in ſiniſtram tantùmodo impegiſſe calumniam nefas ducitur. Sed fortaſsis

Quidam paſtores eccleſiarum magi.

hanc

hanc artis quasi per manus traditæ prærogatiuam, iure sibi uendicant hæreditario hi magi: quòd Aegyptiorum sacerdotes, à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato magiam didicerunt, quo quisque remedio sanitati restitutus esset, id simul conscriptum, Memphis in Hephæstio, Vulcani & Isidis sacrario deponebant: quemadmodum & Græcorum sacerdotes magiæ antistites, suas obseruationes in adytis templorum Apollinis & Aesculapij in Pergamo etiam repositas custodiebant, quas uelut Aesculapij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis cõmunicabant, à quibus summa cum fiducia eæ acceptari solent. Sancta extat in horum impudentiam, eximij Hippocratis, quanquam religione ethnici, sententia: qua non argutè tantum, sed & piè hos redarguit, & impietatis insimulat: Qui, inquiens, lustrationibus & magicis incantamentis morborum affectiones depellere se iactant, hi uictus indigi, uerba eorum ad dæmonium referũt, ut quiddã se amplius scire uulgo ostentent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, iniustos & intoxicatos, ac expiamenta alia sub terram defodiunt: alia in mare proiciunt, alia ad montes desertos, ne quis ea contrectet, asportant. At Deus, ait, qui maxima & sceleratissima peccata purgat, nostra est liberatio. Nec eò impudẽtiæ illos arbitror dilapsuros in liberioris incantationum usus defensionem, ut mihi obtrudere audeant, pleroſq; Romanos põtifices

Galen. lib. 5. de comp. med. sec. gen. & lib. 6. Epidem. Herod. lib. 1.

De morbo sacro.

Pontifices Romani plerique infames magi.

magiam infamem edoctos, eam quæstuose uoluptuarieq; exercuisse: cuiusmodi erat Sylvester secundus, qui (teste Platina & Nauclero) eo artificio pōtificatum adeptus est: quemadmodum & anno 1924. Benedictus nonus, antea Theophylactus dictus, postea ob maleficia Maledictus nuncupatus: Ioannes uicesimus, & Ioannes uicesimus primus (authore Bennone Cardinale) qui Laurentio, Ioanne Gratiano & Hildebrando, cardinalibus, incantamentorū conscijs, ut & Malfitano & Gerardo Brazuto familiariter usi traduntur. Nam à Sylvestre secundo ad Gregorium septimum, magū eximiū, qui (ut Benno refert) quando uolebat, manicas discutiebat suas, unde ignis in scintillarum modum dißilijt, omnes pontifices fuisse incantatores, scribitur in eorū Vitis: ubi eius farinæ exempla execrabilia, quibus mulieres in amorem pel licerent, dæmonum sacrificijs in syluis & montibus dediti, leguntur: quæ silentio sepelire malui, ne hominum in eo dignitatis fastigio collocatorum flagitia ueneficiaq; commemorasse, in reprehensionem rapiatur. Licet etiam pauci tales fortaßis extitêre, maiorem tamē numerum à malis artibus fuisse liberum, nulli in dubium uenit. Non est itaq; quòd hoc pallio se tegant, aut aliud prætexant hi nostri recentiores malefici. Hoc tamen deplorandum, quod nusquam ullum genus hominum comperias tam iniquum, impunitumq;, atq; horum pleroſq;: qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ, rebus perditis uel

quacunq;

quacunq; alia aduersitate, in consilium à simplicioribus uocantur, neutiquam eos admonent, hæc à Deo uel immitti, uel permitti, ut tanquam in igne probentur, & propterea ad Deum unicum afflictorum patronum confugiendum, ac diuina & à Deo in nostrum usum iusto ordine instituta auxilia ritè inquirenda: uerùm impietatis incredulitatisq; uiam sternunt, ore impudentissimo ac mendacissimo ad maleficium uel incantationem uicinæ alicuius matronæ, quicquid id est mali referentes, fictisque quibusdam notis, unde mali genitrix dignoscatur, insinuantes, næ sacrilegi perditionis authores. Odij certè plusquam Vatiniani seminarium hoc, frequenter inter proximos quosque uti pestilentissimum, ita & durantissimum, quò non modò integræ uiciniæ admodum antea pacatæ, hac arte grauibus conturbentur dissidijs, cædibúsque diuexentur, sed & pagorum atque urbium auita societate unitarum compages disrumpantur, ac inusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere propemodum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populoso, ubi iã dego, quod fortè ingrediebatur ille, aliàs ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit. Quemadmodum ea ratione satanæ regnum accrescit, confirmaturq;: ita Christo summa fit contumelia iniuriaq;, ac eius 1. Petr. 4.

Ecclesiæ immedicabilia infliguntur uulnera ab illu, quorum studio ex professo sanari eam sauciam luxatamq;, magis decuit. De eius familiæ hominibus manifesto Paulus, ueluti digito commonstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus discisscent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumēdum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissimè igitur à Basilio scribitur: Qui incantatorem audit, illumq; obseruat, quacunque pressus est necessitate, iam etsi uerbo dicat in Deum se fidere, re tamen ipsa ex futilibus uanisq; rebus auxilium sibi asciscit. nam iusto rerum auxilium Deus est.

1. Timoth. 4.

Præter mendacem illam persuasionem, qua uulgo nimis credulo hi imponunt, ut aliquid scire præter doctorum hominum cognitionē in hoc inscitiæ theatro illi ἀνεπαφάβατοι, imperiti & impij uenditent, suis hinc inde emendicatis blasphemis exorcismis, se mendaciorum unicum authorem in speculo uel urnæ aqua, incantationis conscij imaginem præ se ferentem cogere, qui rei ueritatem tanquam irrefutabilis testis detegat, profitentur: Nec minus blasphemiarū, multifarijs crucibus sæpenumero scelerata manu consignatis ornatarum, in ter miserorum hominum curatione

Sacrilegi huius seculi magi.

curatione effundere audent, mente reprobi, cum Iamne & Mambre olim pœnas daturi, nisi maturè resipiscant. Hic suã sortitur uim aqua extra primam Dei consecrationem benedicta, uel sæpius inspersa, uel propinata: sal item exorcismo expiatus, cereæ Paschatis eadẽ ui consecratæ particula, uel eiusdem thus, candelarum in die purificationis contra pauidum (si dijs placet) dæmonem lustratarũ incensus, ramorum & frondiũ in die Palmarum sacratorum, item herbarum in ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes suspensarum, uel in solennitate assumptionis D. Virginis in templo aspergine lustralis aquæ solenni, ex more, uirtute ex alto aduersus satanæ potentiam maiore, quàm in prima Dei creatione indutarum suffumigia: & nescio quæ non eiusdem religionis ostenta, quibus in admirationem imprudentes illiciant, stuporemq; incutiant. Scribit in hanc sententiã Martinus de Arles, Theologiæ professor, ijs uerbis: Quòd præstigiosi & pythones & necromantici sunt isti, ad quos quotidie populus stultus & insipiens concurrit, ut futura cognoscat, uel perdita restituantur: quibus fiunt, ut uulgo fertur, dæmonum apparitiones in uitris uel annulis, ubi ueniũt inuocati ad uocata prædicenda, uel ablata manifestanda: &, ut dicitur, isti arioli semper miscere conãtur sacra inter suas superstitiones, ut qui ad eos concurrunt, simplices hi attestantur. Nam & infœlices ipsi eodem die quo similia nefanda perpetrare non uerentur, sacrificium eucha- Tract. de superstit.

ristiæ celebrare infeliciter audent. quod magister Ioannes Nider in suo præceptorio ostendit, dicens: Malefici instrumenta suæ maliciæ per Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diuina contingi uolunt: ut filum trahendo per chrisma sanctum, imaginem terream sub pala altaris ad tempus ponēdo, & similia faciendo. Nam eucharistiæ sacramento (ut fertur) utuntur in suis maleficijs, & plurima talia committunt, immiscentes res sanctas suis superstitionibus. Sed ex instinctu dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut recitat idem doctor. Primò, ut non solùm homines taliū occasione perfidi fiant: sed etiam sacrilegi, diuina quantū in eis est contaminando, ut magis creatorem suum offendant, & intimius animas proprias contaminent, & plures in peccata ruere faciant. Secundò, ut Deus grauiter ab hominibus offensus, secundum beati Augustini sententiam, dæmoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus concedit iratus, quod denegaret propitius. Tertiò, ut sic sub specie boni apparentis, plures simplices facilius decipiant, qui tacta diuinis rebus & orationibus à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solum grauiora erant commissa peccata. Hæc ille. In alijs autem superstitionibus, quæ fiunt ab istis ruralibus, etsi dæmones non expressè inuocentur, interserunt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiantur mentes. Hactenus theologus ille. Et 2. q. 8. Episcopi à diabolo captiui tenentur, qui relicto

Creatore,

Creatore, à diabolo auxilium quærunt. Et pòst: Attende ubi mal eficium occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanticos & sortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hac nostra tempestate ad quosdam nefandos sacerdotes passim isti uulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilem confessionem & deuotam orationē: ut habetur 33. q.1.ca. ultimo. Nec facienda mala, ut eueniant bona. Plura ibidem. Item postea: Quare autē ad prædictos necromanticos sacrilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quod peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ & damnationis ipsorum, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittente, aliquando uera dicunt, eorū tamen testimonio non est utendum, quia sæpius fallunt & mentiuntur. Patet, quoniā in spiritu ueritatis, falsitas non est: in spiritu autē mendacij, plurimæ quoq; sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat, ut dicit Gerson de Probatione spirituum: Hac ratione, inquiens, prohibuerunt à testimonio ueritatis, quam fatebantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pythonissam. Act. 16. In Sermone de augurijs. Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse frequentius, ut consuetudines paganorum & maleficorū minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dum iterū atq; iterum admoneo & contestor, ut nullus ex uobis diuinatores aut sortilegos requirat, nec eos de qualibet re aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem

cos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino 27. q. 7. Non observabitis. ubi enumeratis multis superstitionibus sic concludit: Qui hanc & quascunq; observationes aut facta aut auguria observat, aut attendit, aut consentit observatibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum prævaricasse: & ut paganum & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternum grauiter incurrere: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Sacræ scripturæ & nominũ Dei abusus detestabilis.

Huc, ut ἐμπλοσ suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atque in sui amorem emendicato lenocinio, aliòs cautè illiciat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, contorquentur: uerùm quàm conuenienter, iudicent illi qui penitius mysticum Dei uerbum, essentiam ac uiuã um intelligunt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem esse, & hanc sacratißimi Dei nominis prophanationem scelus horribile dicendam esse meritò, fateamur necesse est. Nec profectò mendacium auditur impudentius, atq; in Deum contumelioßius, quàm ex prolata Scripturæ sentẽtia, aut nomine Dei pronunciato, contra designatum à Deo Scripturæ ordinem & sacratißimi nominis usum, in rebus quibuscunq; uel ludicris uel serijs, aut contra morbos, nouã exilire uim effectricẽ, qua id obtineamus quod proposuimus. Cuiusmodi hæc sacrosancta de Christ

de Christi ossibus à Iudæis non confringendis existit prophetia: Os non cõminuetis ex eo. Si quis hæc uerba proferens, dẽtes cõtingat, dũ Missa peragitur, dentium dolorem sedari credunt. Alius ante febris accessionem manus cum ægroto lauat, secretò ad febris sanationem, psalmum illum enarrãs, Exaltabo te Deus meus rex. Est qui laborantis prehensa manu dicat: Aequè facilis tibi febris hæc sit, atque Mariæ uirgini, Christi partus. Vt uinum eo anno non peruertatur, uasi inscribit Aphricanus: Gustate & uidete, quòd bonus est Dominus. Sunt qui in sanguine sistendo hæc recitant: Sanguis mane in te, sicut fecit Christus in se. Sanguis mane in tua uena, sicut Christus in sua pœna. Sanguis mane fixus, sicut Christus quando fuit crucifixus. Ter repete. Aliud, De latere eius exiuit sanguis & aqua. Item, ex quacunque corporis parte profluentem sanguinem cohibere nituntur his uerbis: Christus natus est in Bethlehem, & passus in Hierusalem, sanguis illi turbatus est: dico tibi per Dei uirtutem, & omniũ sanctorum auxilium, ut consistas, quemadmodum Iordanus, in quo sanctus Ioannes Dominum nostrum Iesum Christum baptizabat, in nomine Patris & Filij & Spiritussancti. Tene innominatum digitum in uulnere, & fac cum eo tres cruces super uulnus, dic quinquies Pater noster & Aue Maria, et semel Symbolum in sanctorum quinque uulnerum honorẽ. Hic insignis philosophiæ Iulius Scaliger ad Cardanum scribit: Declarasti præcantantis

Exod. 12. Ioann. 19.

Psal. 144.

Psal. 33.

Cardanus de subtil. lib. 18.

Ioann. 19.

De subtilit. exerc. 112.

cantantis fidem magnopere cõferre ad efficaciã præcãtationis, in tuis Antilogijs, exire à fascinatricis animo facultatem, atque aerem immutare, cuius corruptione ueneficæ spei finem illa consequatur. Quòd si uerba tua sanguinem sistunt ex incisa uena profluentem, nulla cum eorum robore magnetis potentia comparari mereatur. Haud minor, propè dixerim, impietas in alia ratione.

Vidi haud ita pridem apud magnæ authoritatis uirum nobilem, librum conscriptum execrabilem, flammis dignissimum, plenum exorcismis, frequenti crucis consignatione, et ex sancta Scriptura formulis in nomine Patris & Filij & Spiritussancti finitis, contra equorum non modò morbos quoslibet, sed & quæcunque eorũ impedimenta: ut si uel calceus equo ferreus in itinere excidisset, statim precatione eiusmodi recitata, illæsus ungula ad stabulum progredi crederetur, etiam longissimè dissitum. Carminibus equos apud Nigritas etiam strenuiores & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Interim scelera hæc & blasphemiæ exterminandæ suos habẽt & admiratores & cultores: et à quibus impunè exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarũ cõmentis assimilentur, qui decẽ Dei ueri nominibus, & angelorum, quorum in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnificè pollicentur (quemadmodum & illi nefandæ impietatis patroni, diabolo operante, & Deo ob præfractam eorum incredulitatem conniuente,

In nauigat. ca. 32.

uente, plerunque conficiunt) peragere se asseuerant. Horum Cabala ligaturis & nefarijs magiæ nugis scatet, fœtetq; : de quibus etiam librum conscripsit Costaben Luca apud Hebræos. Verè hic Clemens ait: Vsque ad hoc res deniq; acceßit, ut cum uerbo Dei fugentur dæmones, per quod esse prouidentiam declaratur, inuenerit ars magica ad infidelitatem confirmandam, quomodo etiam hoc ex contrarijs imitetur. Sic serpentum uenena mitigare carminibus inuentum, & uerbo ac potestati Dei contrarias inducere sanitates. Angelis quoque Dei contraria reperit ars magica ministeria, animarum suscitationes, contra hæc & figmenta dæmonum ponens. Li. 8. Recog.

Serpentes & Nigritiæ fascinari, scribit Aloysius Cadamustus in nauigat. ca. 28.

Non alienum ab hoc argumento modum inuestigandi furis interseram, quem sic experiendum quidam præscribunt. Conuersus ad Orientem, in crystallo crucem facito cum oleo oliuæ: & sub cruce scribatur, Sancta Helena. Inde puer castus, ex legitimo toro natus, annorum decem uel circiter, capiat manu dextra crystallum. à cuius tergo tu genibus flexis prouolutus, ter summa cum ueneratione hanc recitabis orationem: Deprecor te domina sancta Helena, mater regis Constantini, quæ crucem Domini nostri Iesu Christi inuenisti, & per illam sanctißimam deuotionem & inuentionem crucis, & per illam sanctißimam crucem, per illud gaudium quod habuisti, quando illam sanctißimam crucem inuenisti, & per illam dilectionem quam circa filium

Inuestigandi furis modus dæmoniacus.

filium tnum regem Constantinum habuisti, & per illa summa bona quibus frueris æternaliter, ut debeas demonstrare in hoc crystallo quicquid peto & scire cupio, Amen. Et cum angelum in crystallo uidebit puer, rogabit quæcunq; uolueris, & respondebit angelus. Hoc autem facies in solis ortu, cum iam emerserit, & aer serenus clarusq; extiterit.

Lib. 16. ca. 93. de rerum uarietate.

Irridere eiusmodi commenta (inquit Cardanus) semper consueueram, quanquam hoc ipsum experimentum à multis probaretur, habereturq; secreti loco. Verùm contigit, ut puer quidam contubernalis ac sciolus affirmaret, se uidisse in phialæ collo furem, de quo interrogabatur, qui in imum descendisset, nec amplius apparuisse, idemq; alios duos spectasse: in aduentu item ipsius quasi fulgur illuxisse, ac manum capiti imaginem admouisse, capitiumq; antè retraxisse. Erat autem phiala uitrea, nitidaq;, aqua sacrata plena, in linteo expiato collocata: linteū uerò erat instratum scamno, tres cādelæ cereæ accensæ & lustratæ. super os phialæ duo oliuæ fōlia, transuersē in crucis formā imposita. Perbreuis accedebat coniuratio: Angele sancte, angele candide, per tuā sanctitatem, meamq; uirginitatē, ostende mihi furem. & hæc super os phialæ obmurmurant: prius uerò precationem Dominicam et salutationem Angelicam singuli genibus flexis proferunt ter, ac singulis uicibus pollicis ungue crucem super phiala signant. Soli astant in obscuro. Videbant integrum hominem, et pallium habentem,

habentem, capite prono, caluũ, ascendentem descentemq; in phialæ collo, non aliter quàm solent atomi in sole. Visus est autem fermè ad octauam horæ partem. Totum hoc spectaculum ad tres horas perdurauit: nihilominus, ut autor rei ait, fur non est deprehensus, neq; inuenti calices duo argentei qui perierant. Referunt eum qui sustulit, si rite hæc peragantur, ali quid pati, dum peraguntur. Hæc dum ille narraret, experiũdi talia incessit cupido, adfuitq; occasio: Mulier quædam contubernalis desiderio uidẽdi quædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiuscemodi rerum peritam: adornant sacrificium, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderũt multa: ego tunc temporis aberam. Denuò mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla salutatio Angelica, sed tentoriolum solum undiq; conclusum additur. Adest & ipsa femina, quæ non solùm uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono illo qui super eius fundo consistit: non in aquâ, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: non descendentes è superiore parte, sed ex imo quasi coni uacuo ascendentes. Videre se referebãt puellæ, puerq; ille de quo iam antea dictũ est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem conspicere se asserebat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium magæ cernerent (is erat puer & monachus)

nachus) illiusq; aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturã, quòd interim ipsius filius torqueretur. Referebat aliquando Iosephus Niger, harũ rerũ maximè peritus, dæmonẽ pueris se sub forma Christi ostendisse, petijsseq; ut adoraretur: quod cum polliceretur se facturũ ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus euanuit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quod quasi in extrema erat aquæ superficie (nã phialæ aqua tantũ ad collũ usq;, aut paulo altius consurgebat) hoc saga angelũ cũ nauicula textoria in manu, esse dicebat: puellæ illius facie in uacuo se uidere aiebant, tanquã pueruli: puer, solũ brachiũ cum nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circũfertur ac uidetur: nam reliquæ imagines statim abeũt: unde anus illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unãq; imaginem statim post aliam euocare. Cumq; ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iam filios quinque pepererat, spectaret quæ ego non uiderem? se facturam respondit ut conspicerem: uerùm opus esse festo D. Ioannis Baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedo media nocte, docet arcana: ea erant sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterant, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximũ, quàm gloriam: uelut, Iesus transit, significare potest quòd moriatur, quòd transeat per uiam, & quòd finem habeat: qui sensus uidetur uerior esse, cum subijciat, Ego

sum. de-

ſum. deinde, Angele ſancte, & reliqua. Deprehendi meras eſſe fabulas, nec quicquã illam ſcire præter nugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitaſſet neſcio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forſitan conſtanti illa ſua intrepidaq; opinione puerulos alioqui faciles, in ſuam trahit ſententiam: atque ita ſe uidere fatentur, quæ minimè uident. Etenim puellas, de quibus dixi, tandem eò adegi, ut nihil ſe uidiſſe faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, ſe uidere ſimulent. Huc uſque Cardanus.

¶ Vt in hoc actu blaſphemus nominis Dei & ſacrarum literarũ abuſus euidentius innoteſcat, exempla prodendi furis uel ſagæ, ex ſacrifici libro clàm à me ſubtracta annectam. Accede fluentem aquam, inde collectos tot numero lapillos, quot ſunt de quibus furtum commiſſum ſuſpicaris, domum confr, & igneſcant: hinc ſub limine ſepeliãtur per quod ingredi conſueuerũt homines, & triduũ relinquantur, poſtea ante ſolis ortũ eximantur: deinde ſcutella cũ aqua imponatur circulo, tanſuerſa obliquaq; mixtim cruce inſignito, cui inſcriptum eſt, Chriſtus uincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat. Scutella adhæc cruce ſignata, & formula coniurationis per Chriſti paßionem, mortẽ & reſurrectionẽ adhibita (quã propter impiè curioſos celo) in aqua ſinguli lapilli in cuiuſq; ſuſpecti nomine conijciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit uentũ, tum calculus tanquam ignitũ ferrũ, feruorem concitat. Vt inſontem grauet, fraudetq;, eiuſmodi fin-

Vt fur deprehendatur.

modi fingere ebulitionem, diabolo non est difficile.

Quomodo furi oculus excutitur.

Ex oculo excusso sic fur cognoscetur. primum legunt ur septem Psalmi cum Letania: deinde formidabilis subsequitur oratio ad Deum patrem & Christum, item exorcismus in furem. hinc in medio ad oculi similitudinem, uestigio figuræ circularis nominibus barbaris notatæ, figitur clauus æneus, incutiturq; malleo cypressino, & dicitur: Iustus es Domine, & iusta iudicia tua. Tum fur ex clamore prodetur.

Psal. 118.

Impius modus lædendi furis, sagæ & inimici.

Si furem, sagam, inimicum secus lædere uoles, & malum tolli: ante solis exortum die sabbathi, auellanæ ramum unius anni abscindes, sic dicens: Ego te ramum huius æstatis reseco, in illius nomine, quem cedere aut mutilare instituí. Inde in mensa sternatur tegumentum, additis his uerbis: ✠ in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ ter hæc & sequētia recitētur, & incute, droch, myrroch esanaroth ✠ betu ✠ baroch ass ✠ maroth. postea dic: Sancta trinitas puni hunc qui id mali designarit, atq; hoc aufer per magnam iusticiam tuam, ✠ eson elion ✠ emaris ales ege: in tegumentum incute.

¶ Porrò, quod nam sacrilegiū grauius existimaueris, quàm omni propriæ salutis memoria pertinaciter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abuti, & sacrosancto eius uerbo uim inferre, & rapere intorquereq; ad dæmonij præstigias in Dei contumeliam tegendas, quod ex arcano Patris æterni sinu humani generis amore uictus Dei filius CHRISTVS IESVS

IESVS deprõpsit, promulgauitq; miserorũ et perditorũ hominũ causa, ut hi cũ essent lapsu primorum parentum à Deo separati, omniq; gratia excidissent, ex hoc se in gratiam repositos discerent, haberentq; certa & expressa diuinæ erga se uoluntatis testimonia, quibus se in ueris animorum consternationibus, & ancipitibus distractorum sensuum fluctibus erigerent & erudirent? ut prolixius docet Peucerus in suo de Diuinationibus commentario. *Verbi Dei genuinus usus.*

De genuino sacræ Scripturæ usu sic Timotheo scribit Paulus: Omnis Scriptura diuinitùs inspirata, est utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo, ad omne opus bonum apparatus. Item Romanis: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Ad hos usus, nimirum ad renouandam hominum corruptam naturã, traditum est Dei uerbũ. Hæc præstat fide apprehensum in cordibus credentium, cooperante Spiritu sancto, qui per uerbum efficax est: non, ut mentitur diabolus, à sceleratis & impijs ipsius ministris prolatum, alias exerit uires, quàm quò destinatum ab initio fuit. Cumq; pronunciet Dei lex, Non assumes nomẽ Domini Dei tui in uanum: non enim insontem habebit Deus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui in uanum: certissimum est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incãtationum Scripturæ sanctæ fuco uelatarum, ritibus & modis utuntur, atrocissimas 2. Timoth. 3. Rom. 1. Deuter. 5.

manere pœnas. Quare siquis affectus sub horum uerborũ pallio, uel uerè uel fascino uideatur cõsequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit aut decedit uirtuti uerborũ, ab impijs his hominibus pronunciatorum. Confirmat hæc Augustinus, dicens: Verum est, fratres charissimi, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianũ, ut cum interdum per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerum potuerint agnoscere, facilius diabolo credant. Sed qui totã religionem Christianam desiderat custodire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat. Memorandum fallacis curationis maleficij dæmoniaci, cum certa benedictionis formula exemplum, ob historiæ continuatum tenorem, superiori libro conscriptum inuenies. Cui obiter adijciatur alter modus superstitione priorem uincens, atq; ex sacrifici libro exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus præiudicium concipiatur. Accipe tres olei uiolacei mensuras: & consistens contra solem, ante eius ortum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, & angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septẽ diebus ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus sub sole, & oleo uniuersa inungatur caro: hinc corã sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aromatibus: deinde istos honoris angelos inscribe in argẽti lamina, quæ cũ aromatũ incẽso suffita, in collo suspẽdetur. Vicesima die mẽsis hoc fiet cũ successu ut maleficio affectus curetur.

Sermon. 241. de Tẽpore.

Sacrilegus curationis maleficij modus.

Huc per-

Huc pertinent superstitionum & verborum ignotorum, quibus utrum bene aut malè preceris ignoras, monstra: hauddubiè à malis inuenta, & pro libidine excogitata hominibus, quæ cum Dei contumelia in sacrosanctæ nostræ medicinæ conspurcationem calūniamq; furtim irrepsere. cuiusmodi hi usurpantur rhythmi contra epilepsiam:

Curationes superstitiosæ & impiæ.

Caspar fert myrrham, thus Melchior, Balthasar aurum:

Hæc tria qui secum portabit nomina regum,
Soluitur à morbo Christi pietate caduco.

Ita antiquitas credebat uerbascum cum sua radice tusum, uino aspersum, folioq; inuolutum, & in cinere calefactum, strumisq; impositum, eas abigere, si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno, & manu supina tangēs dixisset: Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda uirgo restinguat. Atque ter hinc despuendum putabat. Narrat Beniuenius, quòd ariolus duobus digitis uulneri militis superpositis, & carminibus nescio quibus insusurratis, telum in dextram pectoris partem immissum, ossiq; sinistræ scapulæ infixum, redire ex osse iusserit. unde (scribit) etsi absque ægroti noxa, non tamen sine utriusq; animæ dispendio miles curatus est. Facile fuit dæmoni, ad magi murmur colludenti, telum extrahere, ut magis alios suis fraudulētis perniciosisq; actionibus sibi deuinciret. Adhæc, ut sanguinis fluxus inhibeatur, in usu est: In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Chūrat cara sarite cōfirma

De abditis morb. causis ca. 26.

consana imaholite. Hic meritò dixerim: Quæ com
2. Corinth. 6. munio luci cum tenebris, aut quæ concordia Christo cum Belial? Addam, quòd carmine apud Homerum, sauciato Vlyßi sistere sanguinem potuit Autolyci filius. Sic Theophrasto ischiadicos sanat carmen, Ca-
Plin. lib. 28. ca. 2. toni luxata membra. Si duo maleficio læsi, mutuò se grauiter prosequantur odio, in pane missali hæc inscribãtur uerba, Abrac amon filõ: & offeratur utriq; edendus panis, hinc perpetuus utriusq; subsequetur amor. Contra canis rabidi morsum, pani inscribitur: Irioni khiriori essera khuder fere. inde uoratur. Nõ infimæ sortis nobilẽ cognoui, simili curationis ratione celebrẽ, qui pomi particulæ inscribit, hax pax max Deus adimax: atq; edendã illam uenenato à cane rabido porrigit. A' singulis autem medium stuferum Brabanticum postulare eum audio. qua pecunia congesta sacellum prope arcem suam extruxit, missis aliquot ea impietatis mercede redẽptis cohonestatum, uti fertur. Vt uerò huic mysterio ponderis aliquid accederet, ad maximum natu ex sobole uelut iure hæreditario propagari eam curationis efficaciam, nec ad alios posse deriuari, temerè credulis persuadetur. Similibus diabolicarum uocum portentis contra dentium dolorem utuntur, Galbes galbat galdes galdat. Ridiculum quoque hoc scriptum appenditur, Strigiles falcesq; dentatæ, dentium dolorem persanate, Quidam ad febrẽ omnis generis intermittentem, uirgas duas parallelas uerborum ui medijs partibus com

mittit,

mittit, ipsoq; contactu uincit crucis effigie, quã collo subnectit: sic quidẽ multos leuat, sed qui ferè grauius recidant. Contra febres thoraci lignũ rotundum applicãt Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiũt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulã cõtra easdẽ suspendebãt quidã superstitiosi monachi, iubentes singulis accessionibus quasdã effundere preces, et post tertiã accessionẽ bene sperare. Quis nõ animaduertit fucũ? In primis plurimùm ualet cõfidentia, nec in principio cõsilium quæritur: deinde in acutis, iam morbo adulto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut dæmonis uirtute ob scriptũ euenit sanitas, cur nõ eueſtigiò ea sequitur? Exaratas has uoces, Gibel got gabet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huic caput rectà in medio pertundunt: pullus que exilit ac uiuit, maximè in æstate. Ea autẽ delitescit causa, quòd pulli caput cerebrumq; osse utrinq; diuiditur, inter quod in medio distinctũ stylus quà facile potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porrò eam inesse uim existimat uulgus, earũ rerũ imperitũ. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfixo hœdi siue hominis aut canis capite nõ idẽ contingit? His adde illud Constãtini, in piscium captura: Iao Sabaoth. Iure itaq; optimo Galenus, quanquã ethnicus, Chariachirum & Bamachiũ derisit: ipsisq; Dioscoridem prætulit, quinon imprecationibus & uerbis superstitiosis, uelut illi, tradidit medicinam. Lib. 6. simpl.

Illud porrò omnẽ superat stulticiã, quòd quasdam uoces cũ imaginibus quibusdã cœli conuenire plerique autument, & uerba quæpiã cum solennitate prolata mutare sensus hominũ & brutorũ: hinc in speculo cõsecrato uideri imagines, hinc moueri feminas in amorem, hinc mutari elemẽta, terrã uariè affici, ignem ab ustione cessare, morbos curari. O' deliriũ incõparabile. Quænã uis hæc quæso, unde deriuata, ubi recepta? Si etenim pendet ab harmonia cœlesti tota uerborum uirtus, ut Alchindus cõtendit: cur nõ ipsa per sese operari id potest, cũ sit causa superior? Dicet fortasse, cœlum media et proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sonó ne aut in uoce, an in uerbis exterioribus operãdi uis recipiatur. prior enim natura sonus quàm uox, & uox quàm uerba: hæc enim ex illa, illa uerò ex alio conficiuntur, quũ uerba uocẽ & sonum includãt, & in definitione uocis contineatur sonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uerbis uox. sine uoce autẽ & sono uerba nõ sunt. Si igitur uis in sono recipitur, et qua sonus mouet elemẽta, omni sono etiã inanima torũ corporũ poterit ea uirtus cõmunicari: quare nec uoce, nec uerbis opus erit. Si autẽ in uoce, cũ ea plerisq; etiã animãtibus præterquam homini cõpetat, idipsum poterit à brutis etiã fieri. Si uerò in humanis uerbis tantũ recipi dixeris, rogo unde recipiatur uis, in primáue syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iã non in uerbis: ea uerò mox perit. eadẽ in alijs erit ratio. Quare colligitur,

Fusè de ijs cõtra Alchindũ disputat Io. Franc. Picus lib. 7. ca. 6. de prænot. superstitiosa aduersus magiam.

re colligitur, nullo modo uerbis ineſſe hãc poſſe uirtutem cœlitus operantẽ. Hic ligaturæ magicæ & periapta tũ alia, tũ ex ſacris maximè literis furtim tracta, ſuũ habent locũ, quibus cõtra dæmonũ ſtudia, incantationes & maleficia homines quoq; demẽtantur, quemadmodũ quum primũ Euangelij Ioannis caput minutiſſimis literis in ſchedula pingitur, & hæc Miſſæ recitatione cõſecrata collo alligatur, mirũ contra incantamẽta & diaboli machinationes creditur eſſe amuletum. At ſi ea alicuius habebitur efficacia, prærogatiuam certè ſingularẽ aduerſus ſatanæ molimina obtinebunt illi, qui ſacram Scripturã ex profeſſo in manibus uel manicis continuò circũferunt. Sed ea niſi animis ſit irradicata noſtris, ubi uelut à fomite uitali in actũ excitetur, mortua permanet litera, etiãſi millies ſuſpendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, edatur, bibatur, inſcribatur, ſigillis aũt annulis imprimatur. Confirmat hæc Chryſoſtomus: Quidam, inquiens, ſacerdotes aliquã Euangelij partem ſcriptam circa collũ portant. Sed dic ſacerdos inſpiciẽs, nónne quotidie Euãgeliũ in Eccleſia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus poſita Euangelia nihil proſunt, quomodo poſſunt circa collu ſuſpẽſa ſeruare? Deinde, ubi eſt uirtus Euãgelij? in figuris literarũ, an in intellectu ſenſuũ? Si in figuris, bene circa collũ ſuſpendis: ſi in intellectu, ergo melius in corde poſita proſunt, quàm circa collum ſuſpenſa. Hac ratione docet Athanaſius quoque, dæmones plurimùm

Ligaturarũ & periaptorum uanitas.

Verbum Dei non mortua eſt litera, ſed ſpiritus & uita. Ioan. 6.

Homil. 43. in cap. Matt. 23.

In lib. de Varijs quæſt.

plurimum formidare uerba Psalmi 68, si quis ea attentè ex animo oret: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquescit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua.

Characterũ, effigierũ, annulorum & sigillorum nuga.

Minus insuper momenti habebunt manu efficti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos cœli positus hoc momento, et illo loco insignita. Atq; ut nulla astrorum uis in ea quæ manibus conficiuntur opera imprimitur: ita etiãsi infinitè diuinis notis, nominibus aut Scripturæ sanctæ uerbis ornẽtur, substantijs nihil ex figuris quibuscunq;, ueræ uirtutis uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiaresq; uires certarũ actionũ effectrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi instituitur qualitatum mixtura, non materiæ ex prima ordinatione, conuenienti qualitatum temperamento indutæ noua & essentialis forma infunditur: sed corpori antea conformato sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; adornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aere qualitates conferunt. Imò, ut semel dicam quod res est, uniuersam hanc commenticiarum specierum congeriem, uanam esse & ineffi-

cacem, non pudet liberè profiteri: etiamsi hic mihi offundent, Thebit philosophum, & magiæ antistitem, annu-

tem, annulos conficiendi modum docentem, quibus animum exhilarari, hostes, cacodæmones & morbos arceri (cuiusmodi annulorum commenta Eudemum philosophum quoque fabricatum esse tradunt) miraculaq; edi mentiuntur. Obijcient & Albertum sui semper similem, & horum annulorum sigillorumq; à ueritate sæpenumero diuaricantem fabrum. accedet quoq; Marsilius Ficinus, doctissimus alioqui philosophus, & plerique alij. Nec Gygis Lydorum regis annulus menti excidat: ut magica annulorum cathena ornatius prodeat Lamia, Menippi Lycij sponsa: cuius digito, ne comitiali morbo correpta cadat, à philosopho redarguta, annulus applicetur argenteus, hoc modo intus notatus: + habi + haber hebr +. atq; hinc breuiola, quæ uocant, contra febres à quodam nebulone quæstore ficta, offerantur:

Ananisapta ferit, mortem quæ lædere quærit,
Est mala mors capta, dum dicitur ananisapta.

Ananisapta Dei, miserere mei. Per nuptialem uerò annulum sponsus nimgat, ut ab impotentia ueneris & fascino soluatur, autore Nicolao et Guilielmo Varignana medicis, & Petro Argelate chirurgo: si amorem quis dissolui uelit, in amantis calceo stercus amatæ collocetur, odórque perceptus amorem infringet.

Plato li. 2. de Rep. Lib 2. Mineral. Tract. 3. ca. 1 & 3.

Marsiliũ Ficinũ hoc nomine notat Io. Fr. Picus. lib. 7. cap. 6. Philostr. li. 3.

Thesaurũ porrò sic inquirunt hi magi. Virga auel lanæ tribus signata crucibus, coniuratur non modò superstitiosè, sed & impiè ac blasphemè. addũtur characteres

racteres cum barbaris nominibus, & in fodiendo le-
gũtur Psalmi, De profundis, missa, Misereatur nostri,
Requiẽ, Pater noster, Aue Maria, & Ne nos inducas
in tentationẽ, sed libera nos à malo, Amen. A porta
inferi, Credo uidere, &c. Expectate dominũ, Requiẽ
æternam, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus
neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptis-
mo designatæ flores uolubilis imprimuntur, ligan-
turq; in anteriore inducti parte: ac ubi resecare uo-
les, ter inflabis, dicesq; hæc uerba: Arato hoc parti-
culo hoc maratarik in tuo nomine aperio hoc claus-
trum, quòd infringere cogor, quemadmodum in-
ferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spi-
rituſsancti, Amen.

Pro defensione, figura cum creta in terra nota-
tur, & miræ affinguntur nugæ, recitantúrque Psal-
mi, & Orationes, necnon Missæ actum cohonestant,
& in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appa-
reat, unius anni ramus saliceus unico inflictu absciſsus
usurpatur cũ exorciſmo, barbarorũ nominũ recita-
tione, & characteribus absurdis. Damnum alicui
inferre se credunt, si imaginem conficiant in eius no-
mine quẽ læsuin cupiunt, ex cera uirginea noua, sub
cuius axilla dextra hirundinis cor locetur, & hepar
sub sinistra. Item, collo appenditur filo nouo effigies,
quæ acu noua in membro lædẽdo figitur, recitatione
uerborum,

uerborũ, quæ ob curiosos studiò prætermittenda cẽsui. Ea ex ære quandoq; apparatur, cuius membra ad diriorem deformationẽ inuertuntur, ut pes manus loco formetur, & pedis uicißim locum subeat manus, faciesq; inuertatur. Ad atrocius malum similis imago adornatur in hominis forma, in cuius capite nomen certum scribitur, & in costis ea nomina, Alif caseil zazahit mel meltat leuiatan leutatace: ea in sepulchro defoditur. In eundem usum, ut ipsi uocant, in Martis dominio, parantur duæ imagines, una cerea, altera ex hominis mortui terra, & ferrum quo homo necatus traditur alteri imagini, ut alterius necandi simulachri caput transfigat. In utraque duo inscribuntur nomina, & characteres seorsum peculiares: & certo altera reconditur loco. In mulieris amore conciliando, conficitur in hora Veneris imago, ex cera uirginea in amatæ nomine: cui character imprimitur, & circa ignem calefit, & inter agendum, cuiusdam angeli memoria in mentem repat. Non absimile monstrum fingitur, ut quis tibi in omnibus obsequatur.

Vt tandem capillitio suspendatur nostra hæc malefica, & huius nugatorij actus scena tragicum sortiatur exitium, apparatur effigies ex terra capitis mortui hominis, in alterius nomine baptisanda, cui nomen cum charactere inscribitur: hinc osse putido suffitur, & inuerso ordine leguntur Psalmi, Domine dominus noster, Dominus illuminatio mea, Domine exau-

mine exaudi orationem meam, Deus laudem meam ne tacueris, &c. Deinde duobus diuersè locis ea sepelitur. Vt periaptorum, characterum, figurarum, annulorum, imaginum, reliquorumq; id genus prodigiorum uanitas ubique explodenda, omnium obtutui lucidissimè pateat, formulas has sacrifico surreptas supprimere nolui, quo de cæteris eiusmodi hominum ludibrijs facilius pronuncietur sententia: quibus si uel ueritatis momentum inesse leui saltem cogitatu suspicatus fuissem, eas hauddubiè euestigiò, cui debentur, consecratas excepisset Vulcanus.

Hinc liquet, quantum fidei sit adhibendum fuco dæmoniaco, ab Hieronymo in uita Hilarionis eremitæ descripto: Eiusdem, inquit ille, Gazensis emporij oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat: qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Aesculapij uatibus, non remediantis animas, sed perdentis, uenit præsumptum animo stuprum gestiens: & subter limen domus puellæ tormenta quædam uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Ilicò insanire uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. magnitudo quippe amoris eam in furorem uerterat. Perducta ergo à parentibus ad

bus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O cruces, ò tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens fallaces esse dæmones, et ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate increpuit uirginē: Cur feciſſet talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Puellam magis obsedérat amorem mentiens dæmonium, quàm amor. hec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quòd diabolo occasionem subministrasset, quemadmodum exprobrat Hilario, eam exertendi facta illi fuit potestas.

Dæmonis mēdacium, ut illis qui: squilijs ipsum detineri persuaderetur alijs.

D. Thomas credit, annulos, uel quicquid est figuratum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neq; ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus cœlestibus, quàm non sic figuratum: quoniā quæ

In libel. de occultis naturæ operibus.

Figurato nulla inest uis ratione figuræ.

ex arte fiunt, non sequuntur materiã, neq; formam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verißimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra, uel alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, imò potius execratas, per magorum artes & sub certis diebus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Arles theologus. Et Porphyrij opinionẽ de talibus constructis imaginibus, fuisse falsam, comprobat D. Thomas Augustini testimonio, lib. 10. de Ciuitate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas suas & uirtutes consequi ex corporibus cœlestibus: sed imagines artificiales nullam ab arte uirtutem imbibere, aut aliã assequi uim queunt, nisi quam ratione materiæ obtinent. Figura autem non est alterandi principiũ. ideo nec alius uirtutis causam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius figuræ aurum. Atqui si alium consequi effectum appareat, fit is dæmonum operatione homines ludificantium, secundum Augustinum. Tales itaq; imagines astronomicæ uim adipiscuntur per dæmonem: cuius signum est, quòd illis imaginibus quosdam imprimi characteres oportet, quum naturali uirtute eæ operentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris discrepant astrologica, quòd in magicorum compositione fiunt expressæ quædam dæmonũ inuocationes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pacta cum dæmonibus

Lib. de superstit.

Thomas Aq. in lib. contra gentes, de fato, de operibus naturæ occultis, & præcipue in ij. parte summæ theologicæ.

monibus inita. At in astronomicarum factura, tacitum exiſtit cum dæmonibus fœdus per quoſdam characteres & figuras ab ipſis dæmonibus inuentas, ad quorum characterum impreßionem, facientibus ſuffragantur dæmones. Hactenus ille. Scitè igitur à Cardano, philoſopho & medico, dicitur: Licet ſigillis uim non leuem tribuant, ut Solis ad magiſtratus honores & gratiam cum principibus, Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates, Martis ad audaciam, Mercurij ad ſolertiam, Saturni ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem: non ignoro lapides prodeſſe, figuram autem nihil. Idem, ubi magicæ ſtultitiæ maximi in ea arte Artephij placita enarrauit, ut non ſolum doloſos, ſed etiam mente captos fuiſſe magos dijudicetur, prodigioſos quoque planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis inſignitos, & ſigilla monſtroſis eorum formis munita delineat. at mox ſubiungit: Hi ſunt characteres doloſa mente excogitati, quorum uirtutem nullam eſſe certum eſt. Nam quid his characteribus cum planetis ipſis rotundis commune eſt? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldæa aut Hebræa aut Græca: quòd ſi etiam eſſent, quid plus eis ineſſet uirtutis quàm latinis? Igitur figmenta mera eſſe oportet, nulliúsque uirtutis: quam ſi contendas obtinere, non niſi dæmonum pacto fieri poteſt. Quis etenim talia inuenire ualuit, niſi dæmonum perſuaſionibus? At iam dæmones nihil docere conſtat.

Lib. 18. de ſubtil.

Lib. 16. cap. 90. de uarietate.

Similia apud Agrippam de occul. philoſ. lib.

Dicent autẽ, formas esse in Nona sphæra, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Aponensis finxit. Sed cõcedatur: quis uerò postmodũ docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, deridentium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramenta ordine ex Arteſio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum commercia abominati: hinc refellentur, cum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos compertißimũ, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, et literis, uel quibuscunq; charácteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingẽte: præterea & materiales imagines ultra suã speciem & formam operari non posse, teſtatißimum est, multo minus admirabiles supra naturæ legem producere effectus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus instituta non sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia: restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuẽta, uel palàm fabricãte, uel clàm in malè credulorum phantasiam suggerẽte. Somnia item sunt, quòd figuras & characteres in elementali materia impressos párere radios fingat Alchindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte fiunt, nullo modo causarũ superiorum influxus commoueant. His adde Porphyrij deliramẽta, quibus

figuras

figuras à dijs maximopere amari, eosq; in sacrata imagine contineri imaginatur: contra Aristotelem, atq; etiam Theologos, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum ui, separatas mentes supra homi nem in aliqua materia coerceri posse negabunt.

Quapropter ociosa, patrocinante ueritate, prodi giosum huiusmodi figmentorũ permanebit fabrica: impiumq; est comminisci, sacra uerba ea pollere uir tute, si denuò eò confugiatur, ut notatis solis literarũ figuris tam mirabiles progignantur effectus. Euangelij efficacia, non in exaratis characteribus, huic figuræ uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis: ue rùm in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam satum, audi tum & non intellectum, rapit malus ille: auditum au tem, protinusq; cum gaudio exceptum, radicem, ut in petra satũ, non habens, continuò euanescit: auditum item, & curâ huius seculi suffocatum, ut semen inter spinas iniectum, infœcundum manet, inefficaxq;: sed auditum & intellectum, firmáq; fide apprehensum, efficax est, hominemq; in nouam commutat creatu ram, & mentes consolatur afflictas, aduersus dæmo nis insultus communiens, ardentiq; inuocatione in Christi nomine inflammans, exorante quæcunq; pe tuntur: non autẽ hoc præstat chartis illitum uerbum, uel collo alligatũ, siue superliminari impositum, aut subtus limen in terra sepultum. Tantum enim abest ut intuitu pictarum aut inciſarum insculptarumue Scri

Roman. 1. 1. Corint. 4. Matt. 13. Marc. 4. Luc. 8. 4.

pturæ sacræ uocum aut sententiarum, quacunq; sint expressæ forma, terreatur, fugetur aut uinciatur diabolus, ut etiam ipse eandem probè calleat, nec allegare erubescat, quò fallat cautius: quēadmodum quum Matth.4. Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. sed bona conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione & Marc. 1. Luc. 4. spiritussancti inspiratione prognata, atq; uerbi Dei Psalm.90. potentia prosternitur ille, profligaturq;. Hinc ligaturas omnes & remedia, quæ medicorum condem-
Li.2.de doct. Christ. nat schola, iure quoque Augustinus reijcit.

¶ Non inconuenientem curandi maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loco habitum, hic asscribam, ut euidentius quorundam hominum eluceat impia credulitas. Hunc insignis doctrinæ, integritatis atque usus uir D. Ioannes Echtius,
Ioā. Echtius medicus. ἰατρὸς πολλῶν αὐτάξιος ἄλλων, pro suo candore, ut & multa huius argumenti alia, conatus meos iuuare cupiens, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risui una mecum exponendum arbitraretur: à matre autem ægrotæ nactus erat, quæ studiose religioseq; omnia præscripta se obseruasse affir-
Superstitiosa dæmoniacæ virginis curatio. mabat, filiamque inde curatam, si dijs placet. Historia, cui annectitur curatio, sic habet. Clarissimi iuriconsulti N. filia, annos nata circiter tredecim, monialis (quam uocant) monasterij non procul à Susato siti, maleficio laborare credebatur. nā uenter tumidior erat, ut hydropicam quis iudicasset: & cum lotio calculos excernere uidebatur, qui uera

erant

erant fragmenta latericia inæqualia, magnitudinis auellanæ nucis, & minora, præcedente ijsummo dolore: ad hæc, alterum crus habebat luxatum. quocirca quum extrema metuerent moniales, & puellæ parentes: ea Colonian deferebatur, accersebanturq; duo celeberrimi eius urbis medici, D. Ioannes Echtius & Hubertus Faber. qui re ad exactam artis trutinam uocata, pensiculatáque, dæmonis opus foueri iudicarunt. Ad puellæ itaque curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc sanandi formulam parentibus præscripsit. Omnium primò sacra administretur synaxis. Deinde potionis sequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, matutina hora & uespertina homini maleficio affecto propinabitur. Recip. rhabarbari electi drach. j. radices enulæ, artemisiam rubram uulgo dictam, centaurium minus, mentam aquaticam: hæc simul, præter artemisiam, in olla noua indentur, & in honore sanctorum trium nominum ebulient in uino albo: artemisia autem in aquæ pinta, quam hic uocamus, circiter uncias nouem ponderante, decoquetur. Item pauperi alicui homini pio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & salutationis Angelicæ quinquies seperatim repetendæ: primæ, in nomine puellæ maleficio læsæ, quòd Christus in hortum duceretur: secundæ, quòd Christus aquam & sanguinem sudarit:

tertiæ, quòd Christus Iesus condemnabatur: quartæ, quòd Iesus citra culpam in crucem conijciebatur: quintæ, ob Christi passionem, quòd in cruce expiraret, ut sagam conuertere, & illatum malum amoliri dignetur Iesus. Præscripto modo hominẽ simplicem in genuã prouolutum, attentione summa orare oportet: deinde octo diebus continuis Missam audire ægrotum, & consistere ubi recitatur Euangeliũ: atq; in cibo & potu aquã lustralẽ, salẽq; expiatũ miscere.

Abdias epis. Bab. lib. 3. hist. Apost. Fortal. fidei, li. 5. de bello dæmonum. *Curat morbos dæmon cessando à læsione.* In Apolog. cap. 22.

Si iam obijciatur fœlix curationum harum magicarum successus: respondeo, in uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atq; hoc fecisse non sanando, sed à læsione quam ipse inuexit cessando. Pulchrè id à Tertulliano docetur his uerbis: Habent de incolatu aeris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cœlestes sapore paraturas, ut & pluuias, quas iam sentiunt, repromittant dæmones: beneficij planè & circa curas ualetudinũ. lædunt enim primò, dehinc remedia præcipiunt ad miraculum noua siue contraria. Postquam desinunt lædere, & curasse creduntur. Testatur & D. Hieronymus, licet uirtute magica possint aliqua fieri miracula, ut illa quæ pertinent ad curiositatem tantum, & uanitatem (sicut Simon magus fingebat statuas ambulare, loqui, ridere, & similia) ea tamen quæ sunt salubria, ut existunt curatio languidorum, illuminatio cæcorum, & huiusmodi, non posse artibus magicis siue à dæmonibus effici.

Augustinus

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotes populos suos, ut noverint, magicas artes incantationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre, non animalibus languentibus claudicantibus uc, uel etiam moribundis quicquam mederi: sed hæc sunt laqueus & insidiæ antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. & si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur. Idem ferè in lib. de ciuit. Dei legitur: & 26. q. 2. qui sine: ubi mortem potius esse dicendam eiusmodi curationem, quàm uitam, docetur.

Ad curationũ harum dæmoniacarũ cognitionem facit, quod Sabellicus scribit: Talis, inquiẽs, Circensiũ ludorũ fuit põpa, quos tum instaurari contigit, quod quidam è plebe homo T. Latinus, siue Tyberius Atinius, ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut consulibus nunciaret, non placuisse sibi proximorũ Circensium præsultorẽ: instare urbi periculũ ingens, nisi darent operam, ut sibi ludi ex integro fierent. Id ille imperiũ quũ fortè detrectasset, ueritus ne si fidem nõ fecisset, pro ludibrio abiret in ora hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla euidentiore morbi causa amiserit. Ac tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterùm quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propin Ennead. 2. lib. 9.

quorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miracula accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligens, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipseq; aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus, ubi scilicet à se affligi desijsset, hanc fallendi ansam nactus, ut Romanũ pop. in maiores adhuc tenebras conijceret, ridiculum illud ludorum schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

Itaque liquet, fictam saltem simulatamq; curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibique infidelitate subiuget spiritus in diffidentiæ filijs efficax: hoc unum cum primis annitens, ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur: uel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunque, aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. uel, quo modo ex confidentia in medicum, medicamentis plus accrescere interdum uirium, conspicimus: sic ex fide eiusmodi incantationum uerbis superstitiosè adhibita, quanquam ex Scriptura frequenter furto satisq; incõcinnè subtractis, aliquid singularis energiæ accedere, non temerè quis credat, quod nec Galenum latuit, illum plures curare

Ephes. 2.

Li. Prognost. cap. 2.

curare affirmantem, in quem plures confidunt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non uereretur, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas: imò multa corpora ueneratione dignamur in terris, quorum animæ patiuntur in inferno, authore Augustino. Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorum memoria repetunt pleriq; exempla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua religione facta, aut ex contactu contuitu úe ossium (non dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uirium integritatẽ, sanitatis restitutione εἰδολομανίαν stabilienteuniuersi cultus impij authore unico diabolo. Imò inde natam peruasisse in animos hominum opinionem, auctamq; ætate & roboratam inueterasse aiũt: ut plus ualere, longeq; ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerẽtur. Eam inoleuisse consuetudinẽ addunt, ut si quid aduersi accideret, nõ diuina desiderarentur auxilia, sed in subsidiũ illi inuocarentur sancti, quos talibus præsidere ac dominari malis persuasum erat: neglectũ ea ratione fuisse Deũ, contemptuique & pro nihilo habitam medicorum operam: preces quoque Deo ad cœlestium mandatorum præscriptum deferẽdas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem diuinitùs remedijs in natura

Lib. de incantament.

Imaginatio intensa sanationis efficax.

in natura ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

Constãtis credulitatis potentia.

Quantum autem ualeat constans credulitas, apud uulgus propè innotuit. Credulitatem requirit superstitio, quemadmodum fidem uera religio. Tanta siquidem potest obfirmata credulitas, ut etiam miracula operari credatur in opinionibus & actionibus falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modò firmissimè credat uerã, spiritum suũ ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt, & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio non discernunt. Hæsitatio uerò & diffidentia, institutum opus non modò in superstitione, sed etiã in uera religione infirmant: & effectum quæsitũ, licet multo usu confirmatum, eneruant. Quomodo autem superstitio imitetur genuinã religionẽ, exempla ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excõmunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quando baptisantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Quia uerò prisci illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldæi, Aegyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorũ religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summopere est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ purã ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc esset, & βλέλυγμα. Cæterùm quid temeraria illa ualeat credulitas, exemplis ostendam ridiculis: at prius non illepidum, à uiro

De occult. phil. lib. 1.

Eccleſia-

Ecclesiastico, non infimi nominis Theologo accepi. Narrabat is: ad mulierculā quandam oculorum lippitudine aliquandiu laborantem, casu nebulonem diuertisse, qui sanationem oculorum certissimā pollicitus, suspēsa in ipsius collo schedula, tam cauit strictē, ne ea auferretur aut aperiretur aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandū iuuamenti asseruerit, si aliquo hīc modo delinqueretur. Mulier in multā erecta spem confidens, à lachrymis se quoq; continuit, quibus antea oculorum accrescebat malum: atq; hac ratione paulatim conualuit. Demū ob adeptam sanitatem schedula negligenter habita decidit: eiusq; cui hactenus unicè fidebat, animaduersa dein iactura, redeūt lachrymæ, malumq; recrudescit. Schedulæ interim ab alio inuētæ, reseratæ et lectæ, inscriptā Germanico idiomate hæc dicebat uerba: Der teuffel kratzē dir die augen auß, vnd scheisse dir in die löcher. Quod si uerbum uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat tibi oculos, ac eorum foramina merdā sua repleat. Si horum aliqua fuisset uirtus uerborū, euulsi perijssent oculi, cauitatibus dæmonis excremētis rursus infartis. Non omnino absimile ad lippitudinem arcendam, Plinio referente, uidetur, si charta in qua duæ Græcæ literæ P A inscriptæ sint, circumligata lino, subnectatur collo. Sic cuidam puellæ terrifico furore interdū à dæmonio agitatæ, chartulam corio tectam, antea quidam in altari Missæ recitatione sacratam scilicet, suspēdit ecclesiasticæ professionis uir, curationem

Schedula ridicula collo appensa.

Lib. 28. ca. 3.

Chartula inanis collo subnexa.

curationem pollicitus: ea tamen cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella, si schedula neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodienda uigilanter chartula, singularis omnibus incumbebat cura & studium. Tandem coniunx mea Iudit ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuò accersendam curat. Atque hic illa studiosè pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut fiducia in Deum afflictorum patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacrilegúmque sacrificij consilium contemnat: eam mensa apparata cibo quoque refici iubet coniunx, simúlque à collo periapton aufert. Qua re perculsi territique procul fugiunt spectatores, relicta cum puella in domo coniuge; unà cum Sophia filia: ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iacturam; cui hucusque nixa puella minus angebatur, tanquam in portu subsistens, mox exiliret furore percita, insultúque uiolento assistentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescens, appositio fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilaris, ac, ne unquam amplius transuersam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret, erudita: optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sublutea, plana, sine characteribus: quam confestim Vulcano consecrauit, præsente puella, uxor. Fallacem, captiosam & periculo-

& periculosam huiusmodi esse sanationē, nemo non uidet. Ludit sæpenumerò sub rerum harum ludicrarum specie diabolus, & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut omnis uis ab eiusmodi figmento proficisci credatur. Rectè itaq; Rabi Moses ille Aegyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, solis denique uocibus aere facto natis, tantam miraculorum uim & potestatem tribuant. Nec temerè Antoninum Caracallam imperatorem eos condemnare statuisse, tradit Aelius Spartianus, qui contra tertianas & quartanas febres periapta gestarent: quæ quoque à Luciano lepidè irridentur. Tales quoque curationum modos, ut superstitiosos, reijcit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est, quicquid institutum est ab hominibus ad facienda & colenda idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deum, creaturam, partemue ullam creaturæ: uel ad consultationes, uel pacta quædam significationum cum dæmonibus placita atque fœderata: qualia sunt molimina magicarum artium, quæ quidem commemorare potius quàm docere solent poetæ. Ex quo genere sunt, sed quasi licentiore uanitate, haruspicum & augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia quæ medicorum quoque disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quos characteres uocant, siue in

Lib. 1. perplexorum, cap. 72.

In dial. philosop.

Lib. 2. de doctri. Christ. ca. 20. & 27. q. 2. c. illud.

siue in quibusdam rebus suspendendis atq; ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum & angelorum malorũ exorta. Vnde hæc cuncta uitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Hæc ille. Quanquam excellentissimos quosdam medicos hic grauiter impegisse non ignorem, qui non parum fidei his apposuere nugis. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexander Trallianus: qui Herculis erecti imaginem, leonem suffocantis, & in lapide medico insculpti, annulo aureo inclusam & gestatam, cholicis mederi affirmat: sic & calculosis, podagricis & febricitantibus, consuluit non solum alligationum, sed & characterum & carminis usu. Galenum quoq; ab ijs quæ euidenter apparent, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sentientem (in tractatu de Homerica medicatione) quam tamen antea negauerat. Inscriptionis autem ea extitit causa, quòd Homerus suppressum uerbis sanguinem, & mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec Aetium, hærentes in gula & tonsillis spinas & ossicula carmine superstitioso excantare puduit. Telum carmine ex thorace retractum, suprà ex Beniuenio commemoraui. Marcellus etiã passim inculcat carmina: his quoq; usus est Octauianus in Euporistis: item Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura à se tradita inscriptum, ex collo appensum, à febribus, maximeq; ab hemitritæo liberare

Lib. 10. ca. 1. circa finem: li. 9. cap. 4. & li. 11. in fine: lib. 12. ca. 7. Hunc eo nomine taxat Io. Gerson.

Annulorũ, alligationũ, characterum & carminũ usus apud medicos.

berare docet. Gordonius itidem, & plerique alij superstitionibus addictiores medici recentiores, licet primarij, carmina tam habuêre familiaria, ut etiam ad sanguinis profluuia, ad comitiales accessiones, ad partus difficultatem, ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos; uulnera; fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam (inquit Augerius Ferrerius, cuius eruditam sententiam non inconuenienter hic latius adducam) cum ob oculos positam, & tot illustrium uirorum authoritate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ sensibus exposita sunt contraeuire; sani hominis non est: doctorum uerò experimenta infirmare, temerarium. Tu uerò (dices) qui hæc inculcas, quid sentis? Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sum: neq; fabularũ amans, sed ueritatis studiosus: In quã cum toto animo ac studio omni incumberem, prodigiosas quoq; has curationes attingere uolui, ne qua parte in artis operibus deficerem. Deprehendi itaque, curationis huius euentum non è characteribus, non ex carmine promanare: sed tanta est uis animi nostri, ut si quid honesti sibi persuaserit, atque in ea persuasione firmiter perseuerarit, idipsum quod concepit, agat, & potenter operetur, modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnantem, neque diffidentem: Nam si etiam fidentem & coadiuuantem habuerit, citius quod intenditur, perficietur: si neque fidentem,

Lib. 2. metho. ca. 11 de hon erica medic.

neque diffidentẽ, nihilominus uis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima est hæc medicatio, apertè uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum characteribus agente, sensim extinguatur. Quod miraculo non caret. At si fortè æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remedium, aut circunstantes habeat qui fidem eleuent, & remedium coram illo contemnant, præcantanti nulla uis erit, quia persuasioni suæ repugnantem habet alterius animum. Hic illud interferam, quòd cuiusdam puellæ nobilis dolorem dentis à nobili uiro lenitum meminerim. sed illam redargutam ob impium curationis modum admissum, facti pœnituit: quare recurrit dolor, qui tamen postea euanuit sponte. Qui uerò citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nanciscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed uis animi confidentis, & cum patiente concordis. ut doctissimè à Poeta dictum sit,

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:
Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.

Verùm confidentia illa ac firma persuasio comparatur indoctis animis, per opinionẽ quam de characteribus & sacris uerbis conceperunt. Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis:

ternis: sed cognita ui animi per eam miracula edere possunt: qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab externis mundanisq; negocijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est suæ potestatis et naturæ inscius, per externa illa cõfirmatus, morbos curare poterit. Doctus uerò, & sibi constãs, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctũ animũ afficiat, externa quoq; assumet, non solũ quæ uulgo prolata dicuntur: uerumetiam alia quoq; à se inuenta, uel quæcunq; illi ad manum aut in mentẽ promptè uenerint. Hactenus ille. Vt porrò intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinẽ adhibẽtur curationibus, dæmoniũ sæpe operari & colludere in hominũ exitiũ, uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirũ, inquit, quantũ præstigiorũ, ipsius principis et aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexãdriæ fuerit. Nã & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regiũ nomẽ futuro imperio omẽ fecerit: & mox paulò illũ pro tribunali sedentẽ, duo è plebe uiri adierũt, opem sibi orantes à Serapide demõstratã: hic oculis captus, ille debili crure, per quietẽ se monitos dicere, fore ut cæco dies illuceſceret, si ipsius oculos sputo Vespasianus inunxisset: alterq; firmior fieret, si calce cõtingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidem à principio Vespasianus ausus est. Cæterùm amicis hortantibus, utrunque pro concione tentauit: nec Enneadis 7. lib. 3.

defuit euentus. Verebatur scilicet dæmon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Aegyptus errorum mater, ne piorum ecclesia recens ibi constituta ex uetusto illo se exturbaret domicilio: præuiditq; futurum, ut duo ægri, uterque sua defuncturus esset clade: impulitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opem implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerum potiturus, oraculi maiestas augeretur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

Ligaturæ physicæ.

Nullam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleræque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut individualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenita & occulta, antipathia aliarum quarundam actiones inhibeat & liget: unde physicæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & allij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à palearum attractu uim succino adimit, ligatq;. Periapta adhæc & amuleta uerè physica, ratione quoq; sulciri naturali, & ab eorũ substantia uapores quosdam uelut ἀτόμους defluere, quidam contendunt medici: qui spiratione occultè attracti, morbi causam uirtute sua alterare, corpusq; reficere possunt. Hac ratione radicẽ Peoniæ maris recentẽ, & anagallidem puniceo flore contra epilepsiæ minas suspendimus: stercus item lupi, doloris colici cruciatibus afflicto alligamus, non

Periapta & amuleta physica.

Galen. li. 6. & 10. de simp.

mus, non (ut opinatur Pamphilus medicus) incantationis uiribus, sed causa naturali (ut dixi) occulta. Quocirca Galenus eorũ experientia doctus, periaptis sic confidere oportere admonet, ut substantia illorum, & non incantationis magorũ uerba, auxilietur. Eandem sustinuit sententiam Theophrastus: Potius, inquiens, absurda illa putentur, quæ alligata & ueneficiorũ aduersantia uocantur, & tũ corporibus tũ domibus unicè opitulari creduntur: quæ cõmenta hominũ planè esse uidentur, qui suas artes magnificare celebrareq; cuperent. Vnde nullã contra malignos spiritus antipathiã inesse moly uel hypericoni, etiãsi fuga dæmonũ à superstitiosis credulis nuncupetur, nec aliã facultate quàm cœlestiũ gratiarũ noxios malorũ dæmonũ uapores à nobis arcere putetur. nec item luporũ capitibus ianuis affixis (uix enim scio, an usquã laxior his spiritibus fenestra aperiatur, quàm ubi portarũ custodiam his capitibus demandatam conspiciunt) ingenuè assero: quanquã eas herbas in ædibus suspensas, ab hominibus & pecore maleficia arcere & fugare, quẽadmodũ cnebisij cardui (quẽ Cuus appellant Ægyptij) uiribus dæmonẽ in colloquiũ allici, grauissimi pronuncient authores: quibus tamen, extra ueritatis metã, non est affectu danda fides, quũ ijs multo citius imponi à simulatis dæmonũ artibus potuit, quàm illis qui Christũ induti penitius satanæ ludibria cognorunt. Quare etiã rerum & uaticiniorũ diabolicorũ labyrinthis, præclarissima

Lib. 9. de Hist. plant.

Moly.
Hypericon.
Fuga dæmonum.
Luporum capita.
Cnebisi uscarduus. Cuus.
Dioscor. lib. 3. cap. 37.
Plin. lib. 28. cap. 10.
Dioscor. lib. 3. cap. 15.
Proclus de Magia & sacrif.
Grauiter hic oppugnat Ioan. Franc. Picus li. 7. ca. 5 de prænot superst. aduersus magiam.

Augnstin.de Ciuit. Dei. Euseb. lib.5. ca.1.8 & lib. 7.cap.6. Plin lib. 30. cap. 1 Plutarch. de Abol.or.

rissima illa ueterũ ingenia implicita magis irretitaq; fuisse perhibent historiæ: quæ Christi aduentu, multorum testimonio, prorsus obmutuere. Spiritus sunt dæmones, qui ut nullis alliciuntur plantis uel terrena substantia, ita nec fugantur, etiamsi plerunque apud suos cultores, se aliquarũ rerum potentia inuitari, allici, trahi, cogi, uel etiam abigi, ut impia credulitate eos sibi magis obstringant, fraudulẽter simulent. Hic

3. Parte. q. 115. ar. 5. ad. 3.

D. Thomas docet (allegans Augustinum 21. de Ciuitate Dei) dæmones allici per uaria genera lapidum, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non ut animalia cibis, sed ut spiritus signis, si modò hæc eis exhibentur in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. His ergo rebus utitur maleficus instinctu dæmonis, per pactum inuocationis expresse uel tacitè, uel ad infamandum creaturas Dei, quæ de se bonæ sunt, uel ad maiorem credulitatem & deceptionem fidei, animarum hominum perditorum, qui his & alijs utuntur ad inuocationem. non igitur utitur maleficus, imò uerius dæmon, huiusmodi tanquam rebus efficacioribus ad tale maleficium: sed tanquam signis pacti illius inter se & ipsum maleficum, quem iam ut suum cultorem, pœnitet tanquam hæreticum, & à fide alienum. Hæc ille. Posse tamen quædam corpora, uelut melancholica uel cholerica, non tam grauiter à dæmonio exagitata, quibusdam adhibitis rebus uel harmonijs nonnihil immutari, & ab afflictiõe leuari, inficias ire nolo: quo modo Saulẽ mu-

sica pe-

ſica per auditũ demulcẽte quietiorẽ redditũ leginus. 1. Reg. 16.

In eiuſmodi religione ſuum habere locum credebatur ſulphur, ad expiãdum ſuffitu malos dæmones: quo in purificatonibus ſacerdotes uti ſolitos, uelut et aſphalto aut ablutione aquæ marinæ, ſcribit Proclus: quoniam purificat ſulphur ob odoris acumen, aqua uerò marina propter igneam portionem. Expiare et pentaphyllon herba putatur, proinde in hanc rem uſurpabant eam ſacerdotes antiqui: quemadmodum & oliuæ ramos, quæ tantæ eſſe puritatis dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plantatã uel infructuoſam perpetuò manere, uel omnino exareſcere. Similimodo expiationi conferre arbitrantur thus, myrrham, uerbenam, ualerianã, phu Arabibus dictam, palmam Chriſti portatam, uel radicem bryoniæ ſiccam, ac radicis ariſtologiæ ſiccæ ſuffitum, item benedictam, & gariophilatam, ſcillam quoque in limine domus ſuſpenſam. ſimiliter fel canis nigri ſuffitũ, uel eiuſdem ſanguis linitus per omnes parietes, maximè præſtare dicitur tam ad expiandum dæmones malos, quàm maleficia ubicunq; fuerint. Sunt & alia antiquis contra faſcinationes cõmendata, uelut palmarũ lignum in pomo oſſeum dente limatũ, radix ſatyrij Orchis cognominati, feminæ ſcilicet, quæ diſtinguitur internodijs & ramoſiore frutice. Rutam faſcini amuletũ eſſe, tradit Ariſtoteles. Aliſſum in domo ſuſpenſum, ſalutare amuletũ exiſtere contra hominũ quadrupedumq; faſcinationes, tradit Dioſcorides. Baccharem

Sulphur.
Aſphaltũ.
Aqua marina.
Dæmones expiantia.

Quæ faſcinũ & maleficiũ auferre creduntur.

Sectione 20. Probl. 34.

herbã beneuolentẽ, Virgilij testimonio freti cõtra fascinũ singulari pollere uirtute putant: in Bucol. Baccharе frontẽ Cingite, nẽ uati noceat mala lingua futuro. Resistere et fascino, frõtis hyenæ coriũ legitur. Huc etiã multi lapides tum ex alijs, tũ ex Albertó ut mẽdacibus diaboli nundinis accedat authoritatis pondus, cõferri queũt. Iaspidẽ empusis & alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Coralliũ rubrũ collo infantiũ appensum, aut armillis insertũ, in brachioq; gestatũ, uel etiam in domo retẽtũ prærogatiuã habere aiunt contra fascinũ. Lapis magnes gestatus, discordiam inter maritũ & uxorẽ sedare putatur: ut & beryllus. Lyncurius lapis præstigia ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis usum perstringere, & gestantem inuisibilẽ reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, synochitides umbras inferorũ educere, anachitides diuorum imagines apparêre facere: Ennectis somniantibus suppositus, oracula reddere putatur. Dicuntur & pennæ upupæ suffitæ, phantasmata fugare. Ouum quoque in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

Lib. 3. ca. 97. Aetius li. 6.

Oua lustralia.

Aduenias quæ lustret anus lectumq; locumq;,
Deferat & tremula sulphur & oua manu.

Ligatos curantia.

Ligatum adhæc sanare creditur picus auis comesta, suffumigiũ ex dente hominis mortui, si item corpus totum inungatur ex felle coruino & oleo sesamino, ex Cleopatra: uel si argentum uiuum in calamo uel auellanæ nucleo uacuo cum cera occlusum, sub pul-

sub puluinari maleficio læsi collocetur, aut sub limine ostij, per quod is in domũ uel cubiculum ingreditur.

Hic nostri in primis confugient ad suffumigationem ex cinere incensum, cui cor piscis & iecur impositum erat à Tobia: ex cuius odore in superiora Aegypti fugisse dæmonium legitur, ubi angelus illud ligauit. at non tam suffumigio fugatum hoc respondeo, quàm Tobiæ iunioris castitate, & attenta ipsius eiusq; coniugis ad Deum misericordem oratione, ex angeli institutione. Narrat & Eusebius Serapin, qui Græcis Pluto dicitur, apud Aegyptios symbola dedisse, quibus dæmones expellerentur: docuisse etiam supplices, quomodo assumptis brutorum figuris insidientur hominibus dæmones; quibus maximè obnoxij fiãt, qui cibis subinde distendantur lautioribus. In sinum despuere, aduersus fascinationes ueteribus quoque in usu fuisse legitur. Sic apud Theocritum,

Tobiæ 8.

Tobiæ 6.

ὡς μὴ βασκαίνθω ἢ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔσπυσα κόλπον.

Ouidius,

Despuat in molles iam sibi quisque sinus.

Vehementiore strepitu & maleolentium graminum fumo dissolui & sedari aereorum dæmoniorum insultum, creditum est. Idcirco (ait Gaudentius Merula) tanquam ex Academicorum officina fluxerint, etiam nunc Italæ mulieres tempestatibus imminentibus, diri odoris pabula sub dio comburunt: sacerdotes autem more Thracum (qui tempestate imminente, armati cũ strictis ensibus & crotalis, horribiliq; clamore

Lib. 1. cap. 5. memorab. *Contra tempestates.*

clamore in nubes fremebant) ad obstrepera cymba
la, quæ campanæ dicuntur, conuolant, magis con
fidentes in boatibus illis apud Deum inanibus, quàn
Lib. 3. ca. 8. de gent. Septentr. orationibus & ieiunijs. De suis conterrancis fer
quid simile scribit Olaus Gothus, qui cõcitato in nu
bibus fragore, sagittas ex arcubus in aera excutien
tes, ostendebãt se opem ferre dijs suis uelle, quos tunc
ab alijs oppugnari putabant. Nec ea temeraria su
perstitione contenti, inusitati ponderis malleos, quos
Mallei Iouiales. Iouiales uocabant, ingenti ære complexos, magnáq;
religione cultos, ad eum usum habebant, ut per eos
tanquã per Claudiana tonitrua, et per usitatã rerum
similitudinem, cœli fragores, quos malleis cieri cre
debant, exprimerent: tantiq; sonitus uim fabriliũ spe
cie imitantes, deorũ suorum bellis sic adesse, admo
dum religiosum existimarent. Durabat is Iouialium
malleorũ usus usq; ad annum à Christo nato 1130.

Apud nostros quoq; proauos, non sana pastorum
doctrina inoleuit longa annorũ serie persuasio: arte
misiam in ferijs D. Ioanni Baptistæ sacris ante do
mos suspensam, item alios frutices & plantas, atque
etiam cãdelas facesq; designatis quibusdã diebus cele
brioribus aqua lustrali rigatas, uel nescio quo modo
expiatas, & quando usus postulat cõtra tempestates,
fulmina, tonitrua (in quæ etiam agminatim eueśti-
giò ad omniũ campanarũ uiolentũ continuumq; tra-
ctum atq; pulsum ut præsentissimũ auxiliũ & ancho
ram sacrã concurritur) & aduersus diaboli potesta-
tem, ope-

tem, opera, & quæcunq; maleficia, uelut prærogatiua quadã ualere. At ueritati minimè oportet præscribere uetustatis obseruantiam. Fides est, spiritualis existens, quæ dæmonem exterminat: uerbum item Dei, spiritu efficax. Vetusta huius rei testimonia & exempla, ex ueritatis libris sacrosanctis quàm plurima atque irrefutabilia habentur. Matth. 4. Marc. 1. Luc. 4.

Cæterùm quòd Iosephus gloriatur, se præsente Vespasiano imperatore, uidisse quendã de gente Hebraica Eleazarũ, naribus cuiusdam à dæmone obsessi annulum, cuius signaculo radix à Solomone reperta, erat subdita, applicuisse, & dæmonem è naribus odorantis extraxisse: qui cũ in terram repentè concidisset, Eleazarum coniurationis Salomonis cantico dæmonium proscripsisse: hic certè fatendum est, Iosephum Iudæum, ut & Vespasianum ethnicum, atq; Eleazarum Hebræum, diaboli præstigijs illusos fuisse, qui seradicis Solomoni assceriptæ potentia attrahi simulabat: quum non coactè, sed spontè, Dei assensu, cesserit (simulat enim se cogi, ut alios cautius dementet) quò plus fidei annulo, uel figmento radicis materiæ dæmoni exturbando ineptæ adhiberetur, nec ad Deum unicum satanæ propulsorem legitimo confugeretur ordine: atque ut fabulæ exitus consimili initijs commento absolueretur, nimirum decoro tegeretur pallio actus hic per se impius, nec in doli quæstionem uocaretur, pondusq; acquireret quæ Solomoni ars assceribitur, cuius existimatione

Lib 8. antiq. Iud. ca. 2. Crinitus lib. 9. ca. 5.

Annulo inclusæ radicis dæmonem extrahentis historia.

tione quascunq; suas stabiliret sanciretq; fraudes diabolus. At hunc diuinum ueræ sapientiæ antistitem, atque à superstitiosa dæmonum magia alienum fuisse constat: & secundum sacras Hebræorum historias, disputare solitum de arboribus & herbis, à cedro libani usque ad hysopum: item de iumentis, uolucribus, reptilibus & piscibus, quæ omnia rerum saltem naturalium cognitionẽ, uel si mauis, naturalẽ magiam præ se ferunt: nisi fortè idololatriæ postea in uxorum gratiam, eum curiosas annexuisse artes, quis obstinatius suspicari uelit. Fortassis radix illa fuerit, quam

De bell. Iud. lib. 7. cap. 25.

idem Iosephus alio describit loco, cuius historiam, ut dæmonis figmenta & impostura magis eluescant, non pigebit annectere: Vallis, inquit, qua Macherus Iudææ ciuitas à parte septẽtrionali cingitur, quidam locus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa uesperam uerò ueluti iubare fulgurans, accedentibus eamq; euellere cupientibus facilis nõ est: sed tam diu refugit, nec prius manet, quàm si quis urinã muliebrem uel menstruum sanguinem super eam fuderit: quinctiã tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit cõditum: deinde ab ea canem religant, illoq; sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facile euellitur, canis uerò continuò

Baaras radix.

moritur,

moritur, tanquã eius uice, à quo herba tollenda erat, traditus: nullus enim posteà accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter unam uim capi eam operæpreciũ est. Nam quæ uocantur dæmonia, pessimorum hominum spiritus, uiuis immersa, eosq; necantia, quibus subuentum non fuerit, hæc citò, etiãsi tantummodo admoueatur ægrotantibus, abigit. Minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus sereniore mentis oculo perspiciatur. Memorabile est, quod 2. Decret. legitur: Semper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærent personis, per quas fallere nititur. Si autem quilibet opponit & dicit, Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini prædicunt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinem, si aliquid propriæ uirtutis aut potestatis non habeãt? hoc à nobis accipiat responsum: Quòd ideo quisquam non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicũt, aut sanare uidentur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probentur, & appareat qua fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendum prophetæ aut somniatori, etiamsi euenerit signum atq; portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducat. Cap. 26. quæstio. 5. episcopi. Deuter. 13.

Adhæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obsidione pressi, curationem, inepti, temerarij

merarij & audaculi homines, professione Ecclesiastici, sed uitæ spurcitia nimis mundani (quales in hoc ministerium & scenam postulat fabulæ actor) suis præscriptis exorcismis & formula certarum ceremoniarum obseruata, accurrunt, ut morbum soluant, pellantq; dæmonium: quod interdum horum diris & dcierationibus cedit uolens & colludens, ut impietatem corroboret Næ incãtatoribus iure optimo hi accensendi erunt exorcistæ. Hîc ut quasdã eorum obseruationes breuibus enarrem, unde (ueluti ex ungue leonem) reliqua metiaris, post confessionẽ illius qui coniurationibus expiabitur, per singulos domus angulos, in lectisternijs & culcitris, uel sub limine ostij, diligenti iindagatione quæritur, num aliqua maleficij materies posit inueniri, mox exurenda. Ab Apostolis sanè uel primitiua Ecclesia, id promanauit minimè. Si enim à diaboli malefico actu, exorcismis integrè quis curetur: quorsum ea in angulis recondita, uel terra obruta, corpus nullo modo contingentia, aut halitu feriẽtia oberunt? Inde candelã benedictam cõtinet manu genibus flexis maleficio læsus, qui aquã etiã aspergitur lustrali, & collũ stola cingitur: ac præter orationes recitantur Litaneiæ uulgares, addendo ad sanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Oratẽ, & Propitius esto, Libera eũ Domine. Et orationum loco adhibẽtur exorcismi, qui quoq; ut minimum ter in septimana continuantur: ut multiplicatis intercessionibus, gratia obtineatur sanitatis. Hanc formam præscribunt

ἐξορκισμοὶ.

Superstitiosa maleficio afflicti curatio.

Exorcismorũ abusus.

præscribũt Mallei maleficarum authores Theologi, contra cuidentem Christi doctrinam: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos: Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. itẽ: Orãtes ne fitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur. ne igitur efficiamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quàm ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcent impiorum spirituũ assultum: at maioris impietatis quandoque sunt occasio. Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scripturas (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistam quandoq; non intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item euãgelium, Missus est angelus: & passionem Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Itẽ, Euangeliũ sancti Ioannis, In principio erat uerbũ, scribatur, & ad collum suspẽdatur, et sic gratia sanitatis expectetur. Hæc eorũ sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs cõuelli poßẽt: quẽad modũ, si exorcista quandoq; nõ intelligat quæ legit, solumq; lingua loquatur, quomodo uerè pronũciabitur Amen? uide Paulũ 1. Corint. 14. At breuis esse laboro. Commodè hic Augustinum in Ioannis Euangelium

2. Secundæ partis. q. 2. cap. 6.

Matth. 11.

Ioann. 14. 16.

Matth. 6.

Ceremoniæ inania rerũ simulachra.

Tract. 7.

gelium me adducturum uideor qui ita habet: Fingunt spiritus mali umbras quasdam honoris sibimetipsis, ut sic decipiant eos qui sequuntur Christum. Vsqueadeò fratres nici, ut illi qui seducunt per ligaturas, per precationes, per machinamenta inimici, suis præcantationibus misceant nomen Christi: quia non possunt seducere Christianos, ut dent uenenum, addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat id quod amarum est, & bibatur ad perniciem: usqueadeò, ut ego nouerim aliquo tempore illius Palleati sacerdotem solere dicere, Et ipse Palleatus Christianus est. Vt quid hoc fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani? Ne quæratis ergo alibi Christum, quàm ubi se uoluit prædicari Christus. Et quomodo uoluit prædicari, sic illum tenete, sic in cordibus uestris scribite. Murus est aduersus omnes impetus, & aduersus omnes insidias inimici. Nolite timere: nec tentat ille nisi permissus fuerit, aut missus. Mittitur tanquam malus, à potestate dominante. Permittitur, quando aliquid petit: & hoc fratres non fit, nisi ut probentur iusti, puniantur iniusti. Quid ergo times? Ambulà in Domino Deo tuo: certus esto, quod te non uult pati, non pateris: quod te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis: Ad hæreditatem supernam erudimur, & flagellari dedignamur? Hæc Augustinus:

Quare Christi nomẽ præcationibus et exorcismis immiscent seductores.

Verbis instituto consonis opus est in eliminando satana.

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa Euangeliorum recitatio,

recitatio, quum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia ejicerent Christus eiúsque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negocio aptis consignatisq; loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronunciatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumeuntibus Iudæis exorcistis, qui tentá uerunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomẽ Domini IESV, dicentes: Adiuramus uos per Iesum quem Paulus prædicat. Erãt uerò quidam filij Sceuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmonium malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini IESV. Multi uerò ex ijs qui curiosas exercuerant artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus: & supputatis illorum precijs, pecuniæ quinquaginta millia repererunt. Actor 19.

Exorcismi modum nouit quoque diabolus, eóq; adoriri Christum ipsum audet: Adiuro te, dicens, per Deum, ne me torqueas. Sed sua potentia dæmoni uni uel pluribus imperauit Christus: Exi, Abite: & euestigiò ad obedientiã sunt coacti. ut rectè Eusebius ille Marc. 5. Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8.

Cæsariẽsis in Panegyrico dixerit: Communis quidem omnium seruator rebelles potestates, quæ circũ hunc qui terris imminet, aerem peruolantes, humanis animis insinuabant sese, inuisibili ac diuina potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pastor bonus, procul fugiauit. Act. 16. *In ipsius nomine egredi dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & illius discipuli, totius naturæ dominium & imperium omnis abstrusæ uirtutis in cœlo & in terra, & spiritum omnipotentiæ ore suo gerentes. Explosis itaque exterminatisq; nostris diuinis, ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscunq; alijs superstitionum collegis: abijciamus Aegyptiacas disciplinas, feraliq; carminum arcana, uanos furores, execrandas artes, & philtra uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmoniacas factiones, Plutonica denique uolumina, & umbrarũ libros, Stygiasq; coniurationes, atq; Acherontcos ritus membrana chartaue contentos, pyriphlegethonti, hoc est igni focoq; (ut Capnion inquit) tradamus: & fidamus Deo, ac in Christo Dei filio,* Act. 17. *per quẽ uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterq; spem omnem fixam habeamus.*

Quare nobis hic longè alia, quàm inolita iamdudum consuetudine acceperimus, in profligando sathana, eiusq; sanandis maleficijs, ratio ineunda uidetur, doctrinæ Christi & Apostolorum conformior. Omnium uerò primũ, ubi malum aliquod præter naturæ ordinem in aliquo se prodit, ad eum ex Dei ordinatione

dinatione confugiendum est, qui professione, doctrina atque artis usu celebris, morbos eorum differentias & causas penitius dignoscat: nimirum ad bonæ conscientiæ medicum. Enimuerò tam rara sæpenumero & grauia in morbis suboriuntur symptomata, quæ ad maleficium mox referunt rerum imperiti atque exiguæ fidei homines: quemadmodum in diuersis conuulsionis speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus & accidentia discernens prudens & circumspectus medicus, ubi ea pensiculatit exacta trutina, adhibito etiam ad diligentem causarum naturaliū indagationem iusto, quoad fieri potest, perpendiculo; ubi naturæ limites malum exuperare egrediq;, ac satanæ motus actionesque animaduertit in Ecclesiasten aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ doctrinæ, tenentem mysterium fidei cum pura conscientia, uitæ innocentia notum, non turpiter lucri cupidum, non uinolentum, de quo etiam bonum à pijs perhibeatur testimonium, curationis onus transferet. Interim meminisse operæprecium est, multa non ex maleficio euenientia, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoque latère. ut enim rebus inest secreta iuuandi proprietas, ita & nocendi: quam tamen non perpetuò agnoscit medicus. Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si fortè æger natura uel ex morbo, aliundè

Ecclesiastic. 38.

Curandi maleficij methodus certa.

1. Timoth. 3. Tit. 1.

aut aliunde humore melancholico (cui, uti aptæ suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet dæmonium) aut alio humore maligno grauari uideatur, ut hic prius blandè expurgetur medicamẽto. Tradit enim Pomponatius: priscos exorcistas, quos præcantatores uocant, ante coniurationem, obsessorum corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestantur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amentia, mœrore, timore, uitæ odio & desperatione, quibus nocte diúque eiusmodi homines macerat iuratus humani generis hostis, & ueluti lugubribus tentationibus ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij iecur arrodere uideatur. Obsessos expulso eo humore, nõ amplius mirabilia facere, experimento se uidisse, in expositione illius problematis dicit Conciliator. Vxorem quoq; cuiusdam sutoris à dæmonio agitatam, uariaq; sonantem idiomata, eo modo perfectè curauit Galgarandus medicus Mantuæ celeberrimus. Exonerato itaq; corpore, prõptius in reliquam sanationis obseruantiam, uelut à naturali iam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro induceretur ἀκαμονοφόρητος. Hic tum de obsessi uel maleficio læsi uita & moribus, itẽ de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit uel etiãnum sit in Deũ confidẽtia uigilanter inquiret. Qua de re ubi penitius fuerit instructus, procliuior & propemodum strata erit restitutionis

stitutionis uia. Etenim Satanæ in corruptorum morum & spurcæ uitæ, itémque diffidentiæ filijs efficaciam, & illusionis potentiam permittit Deus, quorum sensus excæcauit Deus huius seculi, ne illucescat illis lumen Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei. Affectuum quædam requiritur ἀνάλογία, ut sit quod dici solet, mali corui malum ouum. Vbi ergo uigilanti inquisitione & artificiosa coniectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet, ut si uita fuerit antea dissolutior, ex sacræ Scripturæ libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emendationem inuitetur, tandem resipiscentia in ordinem redigatur. Apud præfractæ indolis hominem instandum, urgendumq; tempestiuè & intempestiuè: item redarguendus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia dejectus, in spem certam & fiduciam indubitatam de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & undequaque confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extant quamplurima, quæ suo loco & tempore adducentur. Si quoque peruersa doctrina aut fanaticis opinionibus, uel superstitionum ludibrijs quosdam transuersè raptos esse, uelut ansa eo modo dæmoni subministrata, comperiatur: zizania hæc erunt Ephes. 2. 2. Thessal. 2. 2. Corinth. 4.

euncanda, atque salubriora doctrinæ purioris

subſtituta ſemina cum omni uigilantia ſedulò inſerenda. Nec cognitione recitationis Dominicæ, oratio-
nis & Symboli Apoſtolici ſecundum literam, con-
tentum eſſe oportet (tantum etiam poſſet quiuis ma-
licioſus) uerum illud uiuum Dei uerbum ita in ani-
mis implantetur, ut apprehenſum efficaciter, ſentia-
Rom. 1. *tur potentia eſſe Dei ad ſalutem omni credenti, con-*
tra quoſcunque dæmonũ conatus: ut item uiuifica fi-
de inuocare Deum uerum, æternum, omnipotentem,
& multæ miſerationis parentem, in nomine Filij pro
noſtris peccatis mortui, & ad noſtram iuſtificatio-
Rom. 6. 8. *nem per gloriam Patris, abſorpta morte, uicto ſa-*
tana, debellato inferno, potenter exuſcitati, ijdem
ualeant. Si quis inter nos affligitur, orare iubet
Iacob. 5. D. Iacobus.

Diaboli infirmitas qui nihil poſſit niſi permiſſus.

De diaboli item operibus & præſtigijs erudiantur, & quàm eneruatus imbecillisq; ſit, ut nihil etiam poſſit, niſi Dei permiſſu: nec Deum quæcunque permittere, ſed in re conceſſa illi limites, ultra quos ferri nequit, præfigi: Chriſtum profectum in cœlum, ſedere ad dexteram Dei, ſubiectis ſibi angelis, poteſtatibus & uirtutibus: cui ſi tanta fuit ſubiugandi potentia, multo magis ſatanam ſubegit, coercuitq;, ut nihil omnino ualeat, niſi peculiariter illi conceda-
1. Pet. 3. 1. Petr. 5. *tur. Quod itaque clementer in nobis permittit*
Deus, non poteſt eſſe malum. illi enim cura eſt de
nobis: qui cum omnis gratiæ ſit Deus, nos ad æter-
nam ſuam gloriam per IESVM CHRISTVM
uocatos,

uocatos, iam parumper afflictos instaurabit, fulciet, roborabit atque stabiliet. Quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Quicquid enim fideli irrogatur, id illi bono commodóque cedit, iuxta illud Pauli: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Precationem ergo perpetuam esse decet, quò fiat uoluntas cœlestis Patris in nobis. Quicquid patimur, teste Hieronymo, nostris peccatis meremur. Non habent dæmones, inquit D. Ioannes Damascenus, uirtutes aduersus aliquem, nisi à Deo dispensatè concedatur: sicuti in Iobo, & in porcis. Permissione uerò Dei facta, & fortitudinem habent, & transmutantur & transfigurantur in quancunque uolunt figuram secundum imaginem, id est phantasiam. Item Gregorius: Absque omnipotentis Dei concessione nullam habet potestatem contra hominem malignus spiritus: qui etiam in porcos transire non potuit, nisi permissus. Rectè quoque Chrysostomus: Homines non quantum uult, tentat diabolus: quoniam quantum ad se, nunquam cessaret à tentatione. neque enim habet alium actum: non enim manducat, nec dormit, nec aliud operatur, nisi ut tentet, fallat & subuertat. Non magis itaque timendam diaboli potestatem quàm Deum impedientem, docet Ambrosius super Lucam. Spiritus enim mali etiam Dei uocantur spiritus, quòd eius captiui sint: nec attingere, ca-

1. Petr. 3.

Rom. 8.

Lib. 2. ca. 4.

Iob. 1. Matth. 8.

In Dialogo lib. 3.

Super Matt. lib. 1.

stigare, tentare quicquã ausi, nisi à Deo concedatur. Iobum ne pilum quidem lædere potuit Satanas, nisi impetrata permissione, eaq; limitata. Quocirca non est formidandus diabolus, sed Deus, qui ursum hunc catenis alligauit captum, ut nihil omnino absque eius singulari nutu ualeat. Hinc Christianus quæcunque aduersissima à Dei digito excipiet, qui omnia in sua continet manu. Nec Christiani nomen merentur, qui malignæ alicui mulieri aut diabolo imputant malum inuectum, ad Dei uoluntatem minus referentes. Iobus affligitur à dæmone, at à Dei manu accipit dicẽs: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut illi placuit, ita factũ est: sit nomẽ Domini benedictum perpetuò. Non cædentis uirgæ rationẽ ille habet, sed uolẽtis patris. Virga punit filiũ: at non eam feciße hic dicit, nisi mente nondũ constet, sed patrẽ, qui uirgã in manu habet, eaq; utitur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidẽ capiti excidit, quin omnia nostra ossa quoq; numerata sunt: ipse uirgã usurpat, quàm grauiter, et quàm multum, & ubi uelit. Propterea æquo patientiq; ferendũ nobis animo erit, quicquid afflictionũ acciderit carni, siue id lege naturæ, siue supra naturã contingat. idem quoque faciundum, si animum immensus inuadat dolor, angor, mœror, trisitia, tentatio: ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tãtarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quanquam malorum interim pondere

Iob. 1. 2.

Matth. 10.

Qualiscunq; afflictio patienter ferenda.

dere impar in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) uerùm cũ nullius malæ occasionis sibi conscius esset, non dæmonẽ accuset tamen, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi inflictas ærumnas queritur, sed ex Dei æquissimi uolũtate sibi ista accidisse agnoscit: ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es: non animũ abiecit, sed respondit, Vt fatua loqueris? Si bona à Deo accepimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemq; dirigere decet, & iustissimè eius uoluntati nos nostraq; placidè summittere: quãdoquidẽ ille nihil uult, nisi quod optimum, quanquã nobis interdum secus uideatur. Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem, sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio utitur, quo nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiã sic tẽtat nos Dominus Deus noster, quemadmodũ Deuteronomij 13. legitur, ut palàm fiat, utrum diligamus eũ, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaq; ducite fratres (inquit D. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud sciẽtes, quòd exploratio fidei parit patientiã. Cæterùm patiẽtia opus perfectũ habeat ut sitis perfecti & integri nullaq; in parte imminuti. Beatũ item prædicat uirum, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam

Prouerb. 2. Hebr. 12. Ezechiel. 18.

Cur diaboli & angeloriũ eius ministerio utitur Deus.

Augustin. serm. 24. de tempore.

Iacobi. 1.

tæ, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit dile-
1.Petr.4. ctus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne mire-
mini, dum per ignem exploramini, quæ res ad expe-
rimentum uestri fit: perinde quasi nouum aliquid
uobis obtingat. imò in hoc quòd consortes estis afflic-
tionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoque
gloriæ eiusdem gaudeatis exultãtes. Timotheum hor-
tatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus mi-
les Iesu Christi. Non enim quis coronatur, nisi legiti-
2.Timoth 2. mè certauerit. Exemplum accipite, fratres mei (mo-
Iacob.5. net Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophetas qui
loquuti sunt in nomine Domini. Ecce beatos dicimus
eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finem
Domini uidistis, quòd ualde misericors sit Dominus,
ac cõmiserans, qui pios è tentatione nouit eripere, Pe
2.Petr.2. tro teste. Iobum totũ (excepta illius anima, quã illæ-
sam permanere uoluit Dominus) etiam in suis sub-
stantijs & sobole durissimè, Deo annuente, afflixit
Satan: uerùm post inuiolatam illius patientiam, cum
multa eius usura, cuncta illi uberrimè reposuit Deus:
cuius iam non est decurtata manus, idipsum potest,
& infinitis partibus maiora. Quorsum ergo alicuius
hominis, aut etiam ipsius dæmonis, nos terrebit uio-
lentia aut malignitas? cur ab horũ iaculis usqueadeò
expauescimus? quæ si in nos uibrentur, figanturq;,
non tamen ad internecionem transfigent, si constan-
Iacob.4. Ephes.4. ti fide reuerberemus, retorqueamusq;. Resistendum
1.Corin.10. diabolo, & fugiet à nobis: nec illi locus est dandus. Fi-

delis est

delis est Deus, qui non sinit nos tentari ultra id quod possumus: imò faciet unà cum tentatione exitum, quo sufferre queamus. Nouit ille, quibus nobis opus sit, priusquã petamus. Ne exhorrescamus, hortatur Dauid. à timore nocturno, tẽtatione scilicet occulta: nec à sagitta uolante in die, tentatione quippe manifesta: nec à negocio perambulante in tenebris, nempe à spectris in tenebris uersantibus: nec ab incursu & dæmonio meridiano, quod Paulo nuncupatur angelus lucis, in quem se transfigurat diabolus. Psal. 91. 2. Corint. 11

Tolerantia.

Ad tolerantiam inuictam cõtra dæmoniũ insultus, & constantem in Deũ fiduciam, ita afflicti sedulò excitandi sunt patrũ quoq; exẽplis: uelut Antonij Aegyptiaci, quem in tumulo latitantẽ tam grauiter lacerarunt dæmones, ut tanquã mortuũ ad hospitiũ reportarit illum minister: ubi nõnihil respirans et quasi reuiuiscens, clãm alijs ad tumulum se referri iubet. ibiq; ex priorum uulnerum dolore prostratus, cum ex animi fortitudine ad conflictum dæmones prouocasset, nec illi cunctarẽtur, assumptisq; uariarũ bestiarũ formis, Antoniũ dentibus, cornibus unguibusq; impeterẽt, & denuò lancinarẽt, subitò lucis quidã radius dæmones et tenebras fugauit. statimq; sanatus Antonius Christiũ præsentẽ esse intellexit, dicẽs: ubi eras Iesu bone, ubi eras? quare à principio non adfuisti, ut uulnera curares mea? Et uox ad eum facta: Antoni, inquit, hic eram, sed distuli ob tuum certamen, quod prius obseruare libuit: iam autem, quoniam strenuum te pugilem

Antonij Aegyptij luctatio cum dæmonibus.

te pugilem præsiteris, in toto orbe celebre tuum erit nomen. Hæc Vincentius in Histor. lib. 14, refert Athanasium annotasse. D. Hilarius à dæmone mirè excruciatus, oratione uincebat. Hic ubi paululum ab oratione quieſceret, mox à dæmone in tergo & lateribus appetebatur, ipsum irridente ijs uerbis, Hordeum iámne an paleas sesso tuo asino offeres? Nam suam carnem nonnihil obstreperam, antea sic affatus fuerat: Ego te asine non hordeo, sed palea pascam, ne posthac recalcitres.

Anton. Sabell. li. 10. exempl. ca. 13.

Communes preces.

Vt insuper eorum fidem adaugeat, uulneraq;, tortore dæmone eius iussu fugato, sanare dignetur misericordiarum pater, communibus ad eum ex animi penetralibus, fusis confidenter precibus iuuandi. Id ab authore epistolæ ad Hebræos diserte mandatur: Memores estote uinctorum, tanquam unà cum illis uincti: eorum qui affliguntur, uelut ipsi quoq; uersantes in corpore. Orate pro uobis inuicem, ut sani sitis: pie monet D. Iacobus. multum enim ualet deprecatio iusti efficax. Helias homo erat similiter obnoxius affectionibus ut uos, & precatus est ne plueret, & non pluit super terram annos tres, & menses sex: & rursum orauit, & cœlum dedit pluuiam, & terra produxit fructum suum. Item: Infirmatur quis inter uos, accersat seniores Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & obsecratio fidei saluum reddet laborantem, & eriget eum Dominus: & si in peccatis fuerit, remittetur ei.

Hebr. 13.

Iacob. 5.

3. Reg. 17.

Hinc

Hinc orationum fidei publicè & seorsim à Christi fidelibus ad rem præsentem accommodatarum respondentiumq; energia, liquidò constat. Ne Petri fides deficeret satanæ insultu, qui expetiuerat, ut eum uelut triticum cribraret, Christi oratione intercedente impetratum est. Contra diaboli astutias ut uigilent cum omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis, Ephesios studiosè exhortatur Paulus. Admonet item Timotheum, ut ante omnia fiant deprecationes, obsecrationes, interpellationes, gratiarumactiones pro omnibus hominibus. Fidem quoque Christi operâ, sibi augeri orant Apostoli. Per Mosis orationem ad Dominum, soror illius Maria liberatur à lepra. Sic patris oratione, Christo genua flectentis, dicentisq;, Domine miserere filij mei, quoniam lunaticus est, & miserè affligitur, &c. increpatur dæmonium, puerq; sanatur. Se autem credere testabatur hic uir, & orabat Christū, ut ipsius incredulitati succurreret. Mulier quoque Græca Syrophœnissa genere, ad pedes Christi prouoluta, rogabat eum ut dæmonium à quo filia miserè cruciabatur, exturbaret: & ob eius interpellationē, exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositum meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Samaritanis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Luc. 22.

Ephes. 6.

1. Timoth. 2.

Numer 12.
Matth. 17.
Marc. 9.

Luc. 9.

Matth. 15.
Marc. 7.

Luc. 8.

Act. 8.

Indicantur etiam ieiunia, si fortè caro, nimia sui indulgentia

Ieiunia.

indulgentia proteruiens, locũ dæmoni dederit: ut hoc restricta freno, in ordinẽ redeat. Quare Porphyrius tradit ieiunium & castitatem maximè laudari; non quia ijs placatior in primis efficiatur Deus: sed ut retroagantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo perfrui possint his, utentium corpora inuadunt.

Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eijcitur: Christo authore, incredulitatis, propter quam illud expellere nequiuerunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israelem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces uestras, si manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobiam docet, bonam esse rationem cum ieiunio. Historiam in hanc rem mirè commodam narrat Boethius historicus, in Gareothæ scilicet regionis uico quodã, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia dissito, eximiæ formæ adolescentem coram Aberdonensi antistite quæstum esse, palàm sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandemq; occlusis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penè sine strepitu abire. nec ullo se modo, quum plurifariam tentasset, à tanta tamq; turpi uesania liberari. Iubet continuò circunspectus & pius episcopus, adolescentem alio se conferre, & ut secundum Christianam religionem ma-

Iud. 4.

hem magis laudatis ieiunijs, & orationibus solito attentius accommodaret animam: hinc fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus cacodæmon tandem terga daret. Nec felix defuit successus salubri consilio: quod adolescens religiosè exequutus, paucos post dies omnino ab illis uindicatur ludibrijs.

Eleemosyna.

Accedat adhæc, pro facultatũ ratione, earum communicatio, & in pauperes erogatio, oblatioq;, quam odorem bonæ fragrantiæ, hostiã acceptam gratamq; Deo appellat Paulus ad Philipp. Romanos etiam impensè adhortatus ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusq; sanctorum communicarent. Cornelius item centurio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deum, præstans eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deum semper, quam audiuit ab angelo uocem? Corneli, orationes tuæ, & eleemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam coram Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, elecmosyna magis, quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & uitam æternam. Item Tobias pater ad filium ante mortem: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum

Philipp. 4. Roman 12.

Acti 10.

Tob. 12.

Tob. 4.

guum penes te fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit corã summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam. Apud Lucam ipsa ueritas loquitur: Date eleemosynam, & ecce munda sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis regi suasit Daniel, ut eleemosynis redimeret animam. Apud Ecclesiasticum legitur: Vt aqua ignem ardentem extinguit, ita peccatum expiat eleemosynam: cuius Dominus gratiã redditurus, memor erit in posterum, ut author tempore casus sui adminiculum inueniat. Nam eleemosyna uiri, quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit, & postea resurget & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum. Ergo conclude eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Apud ægrum lucida suarum exacerbationum habentem interualla, horum plurima, cum iudicio à prudente Ecclesiæ ministro proponi possunt. Apud hunc uerò qui cõtinuò torquetur mente læsus, orationes (ut dixi) communes, & fidelium intercessiones necessitati præsenti cõsono sensu applicatæ, ieiunia et egenorum subleuatio, suũ habebunt pondus.

Luc. 11.
Daniel. 4.
Eccles. 3.
Eccles. 17. & 29.

Vbi plures maleficio læsi simul uno in loco sunt, quid faciendum.

Cæterum si uno in loco, maleficio collisi sint numero plures (quemadmodum in monasterijs, potissimùm uirginum, uelut organorum satanæ ludibrijs magis

magis accommodatorũ, frequenter usuuenire cernimus) ante omnia huc cura propendeat, ut separentur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine aut affinitate proximos auehatur, quo singulæ seorsim commodius fideliusq; institui & sanari queant, restitutionis habito pro cuiusque necessitate delectu: ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ineptorũ, mendacium, impostorum, superstitionis impietatisq; antistitũ more) quis calceare conetur omnes: & dissolutis præscriptorũ uerborũ minus conuenientium formulis, commenticijsq; quibusdam ritibus & substantijs ad rem minime facientibus, profligare dæmonem in ijs ridentem illudentemq;, & fugam plerumq; simulantem egregiè, quasi compulsum, licet ultrò cedentem, ut nos incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si uetitis eum medijs fugatum credamus. Quæ uerò uirgines arctius occlusæ cohibentur, nec egredi permittuntur, mutuam hic ægrotæ præstent in suorum cruciatuum interuallis operam, se mutuò consolantes, modumq; præscriptum quoad fieri potest obseruantes: nec ad cuiusmodi spectaculum admittantur iuniores, ne territæ tormentorum raritate & uehementia, quid mali contrahant. Iuniores ad tale spectaculum non admittendi.

Quum aliàs ad piam puellam in cœnobio obseratam literas dedissem, quibus uirginum eo in loco olim incredibili cruciamentorum genere à dæmonio exercitarum, quarum superiori memini libro, historias mihi cuperem describi, ea in hanc ferè sententiam respondit:

Memorãda historia curatarũ monialium apud Mariæarborem prope Xanctos.

Duas adhuc ex illis superesse octogenarias propemodum, à quibus sæpius audiuisset, ne magno quidem se uelle graui illa caruisse calamitate, ex Dei uoluntate nata, quòd inde peculiare gratiæ diuinæ donum & illuminationem se consequutas sensissent: nec secus earum testari uitam. Quid Autonio nocuit, seueros in suis ceruicibus tulisse magistros? cui eos secundum Dei uoluntatem perpesso, in maius cessit lucrum & gloriam. Scribebat quoq; missos eo tempore fuisse undecunq; uiros doctos, qui terrificorũ eorum symptomatum laruas contuiti, eas penitissimè scutarentur, amolirenturq;: sed quo in eiusmodi cõsilijs confidentius perstitêre, eo malũ recruduit grauius, ut tandem Dei opus esse singulare faterentur: à cuius manu quũ id exciperẽt, & se toto corde sub potẽti eius brachio submitterent, semet integrè abnegantes, humilitatemq; usqueadeò amplexæ, quo etiam cunctis suis affectibus restiterint, eosq; uicerint: & breuiter, ad diuini uerbi normam toto animo uitã conformarint, tunc paulatim euanuerunt uniuersæ illæ diræ. Piam epistolæ illius uirginis partẽ multis de causis inserere uolui, quòd id consiliũ meo instituto prorsus responderet: et ne eiusmodi uirgines usqueadeò à piorũ numero alienas esse, quis temerè in animum inducat, etiamsi adhuc multa in ijs desiderari nõ diffitear, quæ inscitia & non sana informatione prætermittuntur. Porrò monasterium id ingressus coràm cum altera contuli uetula, quæ id mali decem sustinuerat annos,

annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò ijsdem uelle calamitatum fluctibus obijci asserebat. Hortata autem me est maximopere, ut si in consilium ad ita afflictas accersirer, ne exorcismos admitterem unquam. Quædam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam consilio excarnificabatur, quemadmodum ab ineptis etiamnum hodie consulitur: quasi dæmonem profligent uirgæ, & non potius eo modo ille carnificinam procuret. ea rei indignatione & pudore perculsa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cantionis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hæsitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciata, & morti proxima, se totam attenta oratione Deo offerebat, ut cũ ea pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dummodo ipsius glorificaretur nomen: rogauitque reliquas uirgines, ut post eius mortem non ex more, Miserere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

Singularem insuper, & suo loco imitandam aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex sequenti colliges historia. Philippus monachus abbatiæ Knechtensteim, integer & simplex, à spiritu referente abbatẽ macilẽtũ, ante multos annos mortuũ, exagitabatur miserè & multifariã: interdũ uehebatur sub tectũ, plerumq; per murũ inopinatò

Curandi dæmoniaci exemplum insigne.

trãsferebatur, inuentus quãdoq; est corpore super pi scinã proiecto, capite autẽ in terram reclinante. Tandem se prodit spiritus, diutinæ et multiplicis uexationis causam explicans: se nimirũ esse illum abbatẽ tot annis sepultũ, ac eo torqueri, quòd sus. ẽsam D. Virginis effigiẽ exquisitè depingi curarit: nec satis fuisse factum pictoris laboribus & impensis, qui inde iacturam senserit (uerum id fuit). Subnectebat hinc solutionis modum, cuius nomine hanc exorsus erat fabulam diabolus: expiari scilicet hoc delictum non posse, aut ulla se liberari ratione, nisi religionis ergò apud Treueros & Aquisgranum peregrinaretur hic Philippus (quem ob simplicitatem accommodatum suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & nescio quot Missæ in eius assertionem recitarentur. Vt huic spiritus uoto satisfieret, consuluerunt Theologi Colonienses: & capitulariter (ut illorum more loquar), id reliqui postulabant quoque monachi à suo superstite etiamnum abbate: qui saniori institutione atque acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confisus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeuntiq; spiritui obijceret, se non esse sui iuris: at sub aliorum degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo facto, spiritus respondit: Dic suppriori. de eo enim, confirmandi sui instituti spem conceperat. Qua-

rat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionibus satis confidenter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studioseq; hortatus ut resipisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hactenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsurum, seueriſsimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob Abbatis constantiam, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulenta exitialiaq; dæmonij studia, nunquam redijt, alioq; migrauit. Hanc curandi methodum, in eo fraudiũ diabolicarum genere, quandoque in usum reuocandam arbitrarer.

De naturalis congressus, satanæ opera præpediti, curatione ita scribit Igmarus Remensis archiepiscopus: Si per sortiarias atque maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniusto iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè cõfiteantur, &c. In cap. Si per sort. 33. q. 1

In controuersia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensi decretum fuisse scribit Vlricus Molitor, ut primùm à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel frigidum, inspiceretur, num alia illius impotentiæ naturalis foueretur causa: deinde ut triẽnium adhuc uxor cum marito conuiueret, qui suas interea temporis experiretur uires: utq; eleemosynas liberalius erogarent, *Decretum in concubitus maleficio.* In ra. de Lamijs & Pythonicis.

garent, & ieiunijs uacarent, quò matrimonij institutor Deus eiusmodi malũ amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum.

Quando adhibendi exorcismi, et quomodo.

Porrò si dictis rationibus nondũ cedit inflicta calamitas, opusq; satanæ perdurat, cum increpare licet ex Christi doctrina Marci 16. quòd credentes per eius nomen dæmonia sint eiecturi. Eapropter Apostolorum & primitiuæ purioris Ecclesiæ exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, conscientiæ bonæ testimonio fretus, habens peculiare illud Spiritus sancti donum, eijciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atq; diuina panoplia circumquaq; munitus, assumpto super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali illius ignita queat extinguere (qualẽ armaturã in huius libri initio ex Paulo proposui) ne cũ discipulis Christi dæmoniũ fugare nequeũtib. à Christo audiat: O natio incredula & distorta, quò usq; tandem ero uobiscũ? quò usq; patiar uos? firmiter hinc infallibili nitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horũ faciet, quia ego ad Patrẽ uado. Et: Quodcunq; petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciã, ut glorificetur pater per filiũ. Si quid petieritis per nomen meũ, ergo faciam. Scribit itẽ Lucas, septuaginta reuersos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine, etiã dæmonia subijciuntur nobis per nomẽ tuũ. Ait aũt illis: Videbam satanã sicut fulgur de cœlo caden-

Qualẽ oportet esse exorcistam.

Ephes. 6.

In concilio Carthaginẽsi 4. 23. distinc. c. exorcista. ca. 7. de consec. dist. 5. c. omni die. ubi de energumenis, id est, obsessis agitur, quibus manus imponẽbant exorcistæ.

Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9. Ioann. 14. Matth. 21. Marc. 11. Luc. 20.

cadentem. Ecce do uobis potestatẽ calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnẽ uirtutẽ inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine flectũtur genua cœlestiũ, terrestrium et infernorum. Nec aliud nomen sub cœlo datũ est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris æterni uerbo creata sunt cœlũ & terra, et quicquid in eis cõsistit. Eius nutu in præcipitiũ ruit illa immensa angelorũ caterua. Ad Christi aduentũ imperiũq; horruerunt & profugerunt, quotquot arctissimo uinculo in sua custodia miseros mortales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, dæmonia exturbarunt. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella dæmoniaca eiecit Paulus his uerbis: Præcipio tibi in nomine Iesu Christi, exire ab ea. & exijt eadem hora. Sic à Petro iussi dæmones egredi: qui uel unicũ diẽ sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerẽt corporibus, rogabãt, teste Clemente. Apud Hieronymũ presbyterũ in uita Hilarionis Palæstini eremitæ, legitur de quodam Constantij imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto, quẽ à teneris unguiculis dæmon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazã ad Hilarionem, exponensq; tã Syra quàm Græca lingua (quas tamen nusquã didicerat dæmoniacus) multiplicẽ obsidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curo quo modo intraueris, sed ut exeas in nomine Domini nostri Iesu Christũ impero. In hoc nomine Simon apostolus simulachrũ Solis cõminuit: et Iudas Lunæ, dæmonib. inde

Philip. 2. Act. 4. Genes. 1. Ioann. 1.

Matth. 8. 9. 12. 17. Marc. 1. 5. 9. Luc. 4. 8. 9. 11. 13. Act. 16.

Li. 4. Recog.

Abdias episcop. Babyl. lib. 6. Histor. Apost.

uisibiliter Aethiopum forma expulsis. Sic in Capitolio draconem clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse traditur. Ioannes euangelista superato ucneno, dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine IESV Christi Nazareni, ne ultrà hic habites: & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phara oppido contra Ioannis doctrinam, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioannem criminatione, maleficijs populum dementaret, auocaretq; mortuos etiã se excire iactabat: quorum facie assumpta etiam dæmones apparuerunt, è mari emersi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiã meam, et amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine rediit, præcipiẽs illis tribus dæmonibus, qui sub imagine hominũ nuper resurgentiũ comitabantur, ne discederent. Concussis itaq; manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, dimisit in mare, atq; sic ex oculis hominũ euanuit. qui clamare nõ cessabant, laudando dicẽtes: Magnus es Cynops, & nemo præter te. Ioannes interim orabat Dominũ, ut inter uiuos ultra nequaquam cõnumeraretur magus ille. Tum repentè uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se præcipitauit,

Ioannis euangelistæ in fugando dæmone contra magum Cynopa miracula.

pitauit, nusquam apparuit. Et dæmones qui sub humana figura stabant, quasi iampridem resuscitati à mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi Iesu Christi hanc insulã exite, nunquã redituri: & statim ab uniuersorũ oculis disparuerunt, frustra expectantiũ Cynopa, si fortè ex freto resurgeret. Sic apparet, quantum uerè Christianis magistri uomen profuerit, & imitatio iuuerit.

Hæc est coniuratio, hic uehemens fortisq; exorcismus, hic modus fugandi dæmonis certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotẽtia rebus supra cõmunẽ uitæ rationẽ agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum de quo Alchimici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrorum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memorialia, hæc purissima signa, hæ nostræ in exturbandis dæmonibus ceremoniæ, paucis contentæ, facili usu, uili apparatu. Hæc ars cœlo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, contemptrix laruarum, simulachrorũ perosa, nec thuris nec ineri indiga, uniuersis manibus, lemuribus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra et species mortuorum contẽnens, & inania terriculamenta, & noctiũ occursacula, & inferorum commeacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam

Esaiæ 28. Ephes. 2.

tum cens, & quicquid unquã ritè optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indesinẽter perficiens, & indeficiẽter adimplens. Verbo languores uniuersos sanauit, et dæmones expulit Christus. Si ergo secu-
Matth. 8. rè operari uoles, necessariò illud Pauli cõsiliũ ob ocu-
Coloss. 3. los pone: Quodcunq; facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri Iesu Christi faciatis. Hoc est salutiferũ medicamẽtũ, quin ipsa panacæa uel potius hæc salus nostra et medela. Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio ait: Dæmones adhuc cõtremiscere, quãdo Christi nomen inuocatur. Contra hũc nullæ ligaturarũ præstigiæ, nulla maleficiorũ ostẽta, nec ulla dæmonij opera, momentũ quidẽ perdurant,
Li. 2. ca 16. de Orig. erroris. Idẽ apud Clem. lib. 9. Recog. quin dicto citius euanescãt. Proinde à Lactãtio quàm uerissimè dictũ est: Dæmones iustos, id est ueri Dei cultores metuere, cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorũ uerbis uerberati, nõ modò se dæmones esse cõfitẽtur, sed etiã sua nomina edũt. Quia nec Deo, per quẽ adiurantur, nec iustis, quorũ uoce torquẽtur, mẽtiri possunt. Itaq; maximis sæpe ululatibus editis uerberari se ac ardere, & iam iamq; exire proclamant. In hoc ordine curationis, Scripturæ sacræ fundamẽto innixæ, nullã erroris suspicionẽ, nihil idolatriæ, nullã blasphemiæ opinionẽ foueri, luce meridiana clarius cõtuemur. Cuius uerò Scripturæ testimonio, aut quo exẽplo fulciatur uulgaris illa & ali quãdiu malè inolita maleficij per quẽcunq; ineptum & quandoq; bis cæcũ, curandi et dæmonis eliminãdi ratio, me

Maleficij curandi & dæmonis expellẽdi modus uulgaris ineptus.

ratio, me profectò latet: ubi præter inutilẽ ceremoniarum congeriẽ, exorcismos adhibẽt diros, ne dicã blasphemos: Stẽtorea etiã uociferatione, profusorumq; uerborũ turbine, uiolẽter abigere dæmonẽ uelle uidẽtur, Euãgelia à proposito dissona, Symbolũ Apostolorum, orationẽ Dominicam, salutationẽ Angelicã, & nescio quæ alia, iterũ atq; iterũ repetentes. Quorsum hæc ad satanæ expulsionẽ cõferent? ubi mandatũ, ubi exeplũ, apud Christũ, Apostolos, uel eius discipulos, siue etiã primitiuæ ecclesiæ ministros? Rei propositæ non respondet uerborum intellectus. Christus, eiusq; imitatores in fugãdo diabolo cõuenientibus sunt usi uerbis. Illã autem uerborũ recitationem cũ instituta actione minimè cohærere, nemo nõ uidet. At abominabile suũ sacrilegiũ ponderent illi, qui eum modum nedum usurpare audent: uerũm etiã bestijs & inanimitatis rebus, præter subnascẽtis Ecclesiæ syncerioris exẽplũ, execrãdas cõiurationes & frequentẽ tremendi nominis Dei nũcupationẽ solenniter applicare, itẽ signũ crucis cũ oratiõe Dominica et salutatione Angelica ter uel sæpius repetita (sic Mallei referunt authores) uaccæ cõsecrare. Hos, ut minimũ, in secundi Præcepti trãsgressione grauiter delinquere, ne quid grauius addã, sentiũt alij. Cõtra grãdines uerò & tẽpestates, ultra crucis signũ, lapilli tres ex grãdine in ignẽ sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis conijciũtur, oratio Dominica cũ Angelica salutatione bis aut ter recitatur. adiũgitur Euangeliũ Ioannis, In principio erat

Bestijs & rebus inanimatis conurationes superstitiose applicantur. 2. secundæ part quæst. 2. cap. 7.

Grãdinis & tẽpestatis ex maleficio natæ sedatio superstitiosa. Ab Augustino interdicitur, & legitur 26. q. 7. non obseruetis.

pio erat uerbũ, atq; signũ crucis undiq; contra tẽpestatẽ antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum cũ in fine ter repetierit exorcista: Verbum caro factũ est: & toties annexuerit, Per Euãgelica dicta fugiat tẽpestas ista: subitò tẽpestas, si eã maleficium excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimẽta, nec suspecta iudicãda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitium committere uidẽtur, quod in alijs emendare cupiunt: & ut ille canit poeta Satyricus, Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimãt rationem præstigiatorum & incantatorum? Et tamen ista non in leuibus solùm experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysterijs & institutis Christi perfidè abuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quoque hauddubiè impingitur, quanquam secus ab illis doceatur.

Atqui si in nomine Dei & Christi pronunciato preces & exorcismos finiri, & exoptatum finem interdum consequi obijciant, Christi ueracis quæso uicißim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Matth. 7. Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, Nunquam noui uos. Impiorum itaque exorcismi uirtute non cedit diabolus, sed sponte: ut impietatem con-

tem confirmet, & erroribus alios immergat altius.

Si uerò præter naturã quid pati iumenta credantur (quod tamen cognitu difficilimum, quum sæpe in pascuis uenena uel depascantur, uel spiritus attractu illiciant) primùm omnium his pharmacum contra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua administrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam doctè copioseq; tradit Vegetius de arte ueterinaria uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæsar Constantinus, & pleriq; alij ueteres & recentiores) usui fore arbitrabimur, successum toleranter expectãtes. Quæ si minus iuuerint, sed morte armentum abripiatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit Iobi patientia: & quicquid id est calamitatis ac damni, Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi placitum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad ariolos, aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, contra euidens Dei mandatum, impiè confugiendũ. qui profectò M. Catonis idololatriam in agro lustrando certis ceremonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atq; uotis Telluri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arboribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accrescant: rapis quoque obsecratis dum seruntur, ut sibi & familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti fusis, ut ager pecoraq; seruentur, imitatione sacrilega comprobare uidentur: qui etiam in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamentum quandoque intrudere

Iumenta si præter naturam quid patiantur, quid faciundum.

Columel de re rust. li. 6. & 7. Cæsar Const. li. 17. 18. 19.

De re rust. ca. 141.

trudere solent mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stolæ momento. Suffimentum autem animantium morbis prohibendis utile, legitur apud Vegetium. qui licet id quoq; lustrare animalia, fascinum tollere, dæmones fugare, et grandines inhibere, ab alijs male persuasus scribit: tamen odore suo, causa quippe naturali, tam hominum quàm animalium morbis resistere, & aerem defecare addit. ita habet:

De arte uet. li. 1. c. 20.

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j. opopanacis, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an. unc. sex. salis Armoniaci unc. ij. salis Cappadoces, cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis feminæ an. unc. iij. lapidis hæmatitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis an. unc. j. equuleas, id est caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septem. uuæ marinæ unc. iij. medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ an. pondera ij. ossa sepiæ numero 7, auri semiuncia, ballucæ siliquam. Hæc uni uersa cõmisceãtur, & succẽdantur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequiueris, aut enormitate precij ab emptiõe cessaueris, reliqua efficaciter prosunt.

Interea tamen studiose inquirendum, num aliquid monstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodam latomo apud Batauos factum memini, qui stabula ingressus, lupi stercus clàm in præsepibus abscondebat: cuius odore, ut uoracis sui hostis præsentia, ob antipathiã, ueluti maleficio actu, territæ pecudes, ultrò citroq; exultare, & insolito concitari furore

Pecora dolosо maleficio acta.

furore uidebatur, unde turbati rustici incantamentum esse conijcerēt. Quocirca ad fabulæ actorē, uelut è spe cula hæc obseruantē, atq; sanādi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui tecta fascini materia, lupi nimirum excremēto, occultè ablata, ocyus malū amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcūq; ex hac professione faciebat: à uiris tamen bonis admonebatur, ut maturè eiusmodi falsitati renunciaret, ne merita falsariū consequeretur punitio.

Contra uenesficium quid faciundum.

Porrò cōtra quæcunq; uenena, oblata philtra aut cupidinis pocula, medicorū imploranda erit opera: ut postquam perspicaci indagine ex relatu, circūstantijs & symptomatibus obortis, si non in ueneni essentiæ absolutā cognitionē, saltē ad eius qualēcunq; cōiecturā, illi peruenerint quàm ocyssimè (in mora enim hic sæpe periculū existit) tum pro eius qualitate deleteria & uehementia, quàm poterunt artificiosa & exacta methodo admoliti euestigiò manū, alexiteria & quæ ars dictabit, ordine administrabūt. Morbi si tolli posset causa cognita, cōcidet simul effectus. Venena, eorūq; assumptorū uel aliàs inficientium indicia, simul & propria antidota, medicorū nouit schola: nec ea hic explicare, nostri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alterius scholæ homines aberrare contingat, mortis aleam profectò haud rarò, etiamsi pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pedetentim accrescente, tandemq; cordis uitalem fomitem feriente, experiuntur infelices.

DE MA

DE MAGORVM, INFAmium ſagarum & ueneficorum pœnis. Lib. V.

QVòd meam hic ſententiam à uulgari, & iam multis annis inueterata diſſultantem, uelut appendicem, quatuor ſuperioribus libris annectam: non mihi profeßione medico, uerti uitio decet, quaſi uocationis meæ ſepes tranſiliam. Veritatem enim in profundo abſtruſam inueſtigare licet cuilibet, nec illi uetuſtatis authoritatem præponderare oportet ullam. Negocium uerò illud dæmoniacum tam inextricabilibus quum ſit inuolutum labyrinthis, ut non facilè quis hinc ſe explicet, etiamſi ducem habeat emunctarum narium Theſeum: inde ſi aliquis pro ingenij modulo ueritatem elicere ſtudeat, non is reprehenſione coercendus: at potius iuuandus, ſuamq; merebitur laudem, ſi uel bonæ operæ momentum præſtiterit. Quare autem non concedetur medico, rerum abſconditarum ex profeſſo indagatori, qui huic ſcholæ aliquandiu nauarit operam (quam uerò felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & ſuam proponere opinionem, citra eorum quorum intereſſe agnoſco, præiudicium? Iuriſperito uiciſſim, aut cuiuis alij, nedum non inuidebimus medici, ſed cum cum fœnore honorem libenter etiam deferemus, ut in re apud nos magis placitis aut longi uſus obſeruantiæ, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui controuerſa,

trouersa, ingenuè suam interponat sententiam: à nobis certè obuijs amplectendam ulnis, si in ueri cognitionem aliquo ducat modo: reijciendam autem, si à ratione comperiatur aliena.

Cum bona itaque Iurisconsultorum uenia dicam, magos uarios quum suprà multo discrimine à sagis et ueneficis meritò distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna. Quotquot enim magorũ nomine dignatus sum, non ignoranter, aut coactè, sed studiò sedulaq; uigilantia, facilis etiam grauibus impensis, interdùm & peregrinationibus huc insitutis, curiosas has inquirunt artes, & blasphemiarum plaustrà: libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ mysteria, si dijs placet, exũgant diaboli mancipia & nutricij; ut post eximiam, nec uulgarem suo doctori primario præstitam operam, merita donentur laurea strenui discipuli (nisi ex Dei gratia, conscientiæ aculeo pungente adacti, satanæ nuncium remittãt, ac maturè resipiscant) qua is suos cohonestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitium rapit. Eiusmodi Magos olim capitali supplicio mulctauit Moses. Fuisse item postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementem liquet. Iste, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulò antè uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinam proiecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus; sed

Magis omnibus non eadẽ potest infligi pœna.

Leuit. 20. Deuter. 18. Li. 3. Recog.

metuens ne deprehensus publicis legibus subiaceret.
Lib. 10 recogn. Propterea etiam in Iudæa Antiochiam fugit territus, putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoq;
Lib. 9. ca. 15. Cassiodorus, Athalarici regis Gotthorum esse sententiam: Maleficos, uel eos qui ab eorum nefarijs artibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos.
Lib. 8. ca. 19. de ciuitat. Dei. Huc referatur Augustinus, qui ex Cicer. sententia dicit, in XII. tabulis, antiquissimis Romanorũ legibus conscriptũ esse: Ei qui has artes exercuerit, supplicium sit. Magus & uenefícus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expers artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

Sunt interim pleriq; magi nõ ita extremè cũ aliorũ iactura, flagitio scelereq; exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadã, quã ex uoluntatis & studiorum consensu cũ dæmonibus contraxerunt, societate, recitata superstitiosæ uel impiæ cõiurationis formula, uel submurmuratis secretò insulsis uocibus, cuiuscũq; formæ requisitæ imaginẽ aut spectrũ, præstricto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aere aut alibi ostentãt: nihil aũt uerè in rei essentia, nõ phantasticũ uel imaginariũ hac ratione præstare hi queunt: quẽadmodum omnes Pharaonis magi, eiusdẽ cum his hominibus professionis & potentiæ, nihil præter rerum præstigiosam exhibuêre faciẽ. Hoc magorũ genus nõ perinde alijs noxiũ, ut repudiata dæmonũ cõmunione ad

Magorum alios non lædentium pœna.

ne ad mentem redeat pœnitens, & admonendum & compellendũ est: idẽ in republica ritè cõpositа circũforaneis illis præstigiatorib. & ioculatorijs ἀγύρταις meritò accidat, ne ea impunitate, curiosarũ rerum studiosæ plebis loculis cautè in posterũ insidientur.

Quicunq; uerò diris execrationibus, ex orcismis, precationibus, blasphemo nominis diuini contra secundũ præceptum abusu, barbaris uocibus authorem prodentibus, quẽcunq; effectum præter naturæ ordinem, aduersus uerbi diuini institutã à Deo rationem extorquere, in rebus serijs uel ludicris satagunt: ij ut curiosarum artiũ ad propriã perniciem cultores, saniori doctrina primùm instituti, stricta lege coercẽdi sunt, & ad resipiscentiam cogendi. quòd si præfracti perseuerẽt, arbitraria esto mulcta, qua constringantur, ne tandẽ in legem contra blasphemos à Mose latam deliquisse iudicentur. Cæterùm magorũ plurimi professione sunt religiosi quos uocant, qui occultam mentiti artem, maleficij dignationẽ curationẽq; iactare non uerentur: ut si morbo aliquo contumaci, imperitæ plebi ignoto, nec uulgari quis cõflictetur, atq; eorũ fictæ cõfisus scientiæ, cõfiliũ quærat, maleficiũ esse uel incãtationẽ persuadẽt morbũ ex naturali causa ortũ, medicisq; doctiorib. nõ obscurũ: additis etiã indicijs, quib. uelut digito cõmõstratur innocẽs sæpe femina. Hi & morbũ cõminiscũtur, et inuincibilẽ calũniam insonti impingunt illusores: utroq; nomine non modò inter pernicioſissimas iniqui quæstus ἀρπαγὰς,

Magorũ religiosorum mulcta.

adulterinæ monetæ (quod pietatis prætextu alios ineſcent, & dæmonio deuoueant, offerantq;) architectos & falſarios reputandi, uerum etiam illis qui libellos ſpargunt famoſos annumerandi, & uelut ciuilis, ne dicam, publicæ tranquillitatis turbatores cenſendi, ſi hoc controuerſiarum & atrociſſimorum odiorum, quibus miſerrimè conflictantur intonantq; uiciniæ, pagi & urbes, feraciſſimum ſeminarium, ad iuſtam trutinetur bilancem. Suos tamen

Zach. 2 *hi inueniunt patronos, ob religionis fortè titulum. hos enim qui tangit chriſtos, Dei configere pupillam clamatur. Hoc grande nefas, & morte piandum. Interim tamen ut minimum, ab hoc inſtituto coercendi ſunt, à bonorũ fruitione ſuſpendendi, uel etiam exilio puniẽdi: at pro ſceleris enormitate, ijs quorũ intereſt, ne ſutor (quod dici ſolet) ultra crepidã, pœnam decernẽdi, augẽdi uel immutandi poteſtatẽ relinquo.*

Magicorum medicorum punitio.

In horum magorum albo cenſendi ſuo quodam iure, quotquot contra diuini uerbi maieſtatem & genuinum uſum, in medicinæ, omniũ artium & ſacratiſſimæ & utiliſſimæ non tolerandum deſpectũ, contra quoſcunque tum hominũ tum beſtiarum morbos, ſalem coniurationibus execratum, & aquam eadem potentia expiatã propinant, uel exorciſmis ueræ uirtutis exortibus, aut inconditis incongruisq; uerbis, ſacro aliquo nomine, uel diuinæ Scripturæ uocibus, ſcitè palliatis (ut dolus lateat, teſte Auguſtino) uel alioqui horriſonis ſine intellectu dictionibus recitatis aut

tis aut scriptis, & collo suspensis, aut alcubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos transilijsse fatendum est, & propterea redarguēdi acriter refrenandiq;, ne in immane idololatriæ scelus & sacrilegium utriq;, & actores & qui admittunt, incurrentes, illius olim diras subire sæpenas serò querantur.

Pleriq; insuper magi Pythonis spiritu inflati, artem diuinandi profitentur, & res perditas quis sufFuratus fuerit, aut ubi eæ reconditæ sint, & alia abdita, uel etiam ancipitia, se manifestare posse iactant. Quum autem hi uel φιλαυτίας fumo inducti, ut aliquo habeantur saltem numero, sibi artem uendicant occultam, & scientiā quā ignorāt, uel propria compulsi malicia ut fraudent: siue auariciæ illecti studio, ut quæstum fraudulenter faciant, etiāsi interdum per satanæ cooperationē nihil aut parū nouerint, gloriētur nihilominus de diuinandi cognitione, siue etiā ali quibus exorcismis, execrationibus, uotis & ceremonijs, quod pollicentur, peragant: utriq; mendacijs & mendaciorū authori, uelut testi certissimo innixi confisiq;, quū furti aut alterius sceleris notam inurant ijs qui hīc ut innocentissimi agnoscūtur, ita & illæsi nominis inter uicinos antea semper uixerūt pacificè: at hoc notati cauterio præter meritū, calumniam in posteritatē multam sustinent, ut hac ratione graui simultate et odio diuellantur cōturbentúrq; numerosæ familiæ, & celebres uiciniæ antea continuò pacatissimæ: discordiæ huius exitialis & calumniarum execrandarum

Diuini & arioli ut Reipublicæ turbatores et fallarij habēdi.

crandarũ authores, non alio habẽdos esse loco, quàm seditiosos Reipublicæ turbatores & falsarios, equidẽ sentio. Quibus, ut minimum, cumprimis silentium à magistratu imponi decet: deinde arbitrariã pro delicti qualitate, pecuniæ irrogari mulctam: ac nisi à maleficio desistant, exilio puniri: quemadmodum in quodã ariola Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Cæsarei ordine apud Geldros, olim prudenter factum memini. Enimuerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinæ hominibus constitutam, illis nõ imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier in quibus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam cõtra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deuteron. 18. Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicit, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incantator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis scisciţans. Abominatur enim Dominus quicunque ista facit, & ob istas abominationes excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochosias rex Israel, quia infirmus spreto Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub Deum Accaron. Quapropter à populo Israelitico eos publico edicto designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit

Leuit. 10. *Pœna diuinis, magis & ueneficis à Mose constituta.*

4. Reg. 1.

2. Reg. 28.

abſtulit de terra, atque interfecit eos qui Pythones habebant in uentre. Nec pœnas idem ille euaſit debitas, quòd huius familiæ mulierculam in Endor conſuluerit.

Eorũ qui in annulo uel uitro dæmonem captiuũ circunferunt pœna.

Suus hic locus quoq; debetur ijs, qui, ut ſibi ſuæq; uoluntati obediat, & ad nutum reſpondeat, miſerum circunferunt dæmonem, in deditionem extremè ſuffitibus & ceremonijs adactum, & iam annulo ab aurifabro ſanè ſubtili & artificioſo incarceratum: uel eum etiã oſtentant in duro nec fragili ſcilicet cryſtallo, aut uitro (mirum eſt, id à diaboli, ex tartaris continuò ardentibus euolantis calore, non colliqueſcere) tam ſtrictè et irremiſsè concatenatũ, ut ſuis ſaltè nunc dominis uelut ſeruus captiuus & mãcipiũ (quemadmodum ipſe naturalis poſtulat ordo reciprocus, uti dominus ſerui dominus, ita & ſeruus domini ſeruus) ſuam diuinando aut res abſtruſas detegendo, ſtrenuè præſtaret ŏperam. Hi quum animæ ſuæ conſulant malè, & alijs imponant, impietatisq; inquinamẽtum affricent, minimè tolerandi ſunt. Præclarum iuſtæ pœnæ, imitationeq; digniſsimũ exemplum ante paucos annos in huius profeſsionis hominem, Iacobum Iodoci de roſa nomine, Cortricenſem, Arnhemiæ apud Geldros propoſuerunt, promulgaruntq; Cæſaris authoritate eximij uiri Senatorij, eius ordinis clauũ uigilanter gubernãte ampliſſimo doctrina, exiſtimatione & prudentia uiro D. Adriano Mario Nicolai, cãcellario mihi multis nominibus obſeruando.

Adrianus Marius Nicolai, Geldriæ cancellarius.

Annulum ille circungestabat, in quo exorcismis colli gatum putabat dæmonem, quem singulis quinq; diebus, ut minimum, alloqui, & de rebus nouis alijsq; consulere cogebatur: libros quoque maleficas artes coniurationesq; impias spectantes habuit, qua occasione non modò hominum & bestiarum morbos ex maleficio ortos ab alijs discernere, sed & curare uoluit. Quapropter post suos carceres, heros ille publico loco ante ædes Senatorias circa forum solenniter spectatorum corona cinctus, malleo simulatũ captiui dæmonis carcerem, annulum uidelicet, posti impositum, sententia ritè lata aperiri, atque omnino perfringere cogebatur, eoq; modo captum libertate donare: nisi fortè uiolento mallei impulsu contritum dæmonem credatis, qui annuli solido munimento illo constringi posse ratus fuit. Acceßit quoque, ut libros in ignem idem ille conijceret, astaretq; tantisper, donec flammis absumpti essent. Exilio insuper puniebatur, post exolutas huius actionis causa factas impensas. Actum Arnhemiæ, 14. Iulij, anno 1548.

Annulus, crystallus, uitra et reliqua nefario usui consecrata, solenniter infringenda.

Eadem ratione erunt crystallus, uitra, & reliqua nefario usui consecreta organa, sententia solenni condemnanda, & palàm infringenda. Horum artificibus & patronis pro delicti magnitudine, ex æquioris magistratus arbitrio infligetur pœna. Porrò de curiosarum harum artium libris quid decerni debeat, ne quidem in quæstionem uocandum: quum memorabile & posteris omnibus sine cõtrouersia imitandum

Magorum libri palàm exurendi.

hic exem-

hic exemplum leganus in Apostolorum Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione Ephesi comburuntur cuncti eò comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta millium precio æstimati. Hos quoque prorsus corrumpi uoluit Vlpianus iurisconsultus, L. Cæteræ. §. 1. ff. fa. hercis.

Huc uniuersum illud diuinationum dæmoniacorum theatrum, secundo libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiam accusatus est L. Apuleius à Sycionio Acmiliano, corã Claudio Maximo Africæ procõsule: &, ut quidã uolunt, dãnatus.

Quid deinde leges de tota illa magorum colluuie propositã statuant, subijciendum duxi. Lib. 9. Codicis, Imperator Constan. A. ad Maximia. Nullus aruspex, nullus sacerdos, (id est, uetitæ magiæ doctor) nullus eorum qui huic ritui assolent ministrare, ad limen alterius accedat: nec ob alteram causam, sed huiusmodi hominum amicitia, quãuis uetus, repellatur, concremando illo aruspice qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando post ademptionem bonorum, qui eum aduocauerit suasionibus uel præmijs. Idem Imp. ad populum: Nemo aruspicem consulat, aut mathematicum, nemo ariolum: augurum & uatum praua confessio cõticescat. Chaldæi ac magi, & cæteri quos maleficos ob facinorum magnitudinem uulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur, sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas. Idem Imp. Const. A. & C. ad Thaurũ præ-

Contra diuinos, magos, sacrilegos, & ueneficos latæ Imperatorum leges.

Chaldæi, magi et malefici.

fectum prætorium: Etsi excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, prætor illa uidelicet crimina quæ legibus demonstrantur, etsi homines magi in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maiestatẽ, si quis magus, uel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus uulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certè augur uel mathematicus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certè aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaris fuerit deprehensus: præsidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uerò conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegãdo, sit eculeo traditus, unguliśq; sulcantibus latera, perferat pœnas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinando debet cessare: & contrà faciens punitur, h. d. secundum Sal.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldæos, nec maleficos: & qui contrà fecerit, ultore gladio capitali pœnæ subiacebit. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Sal.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de iure uerò Canonico, etiam si faciant ad finem boni.

nem boni. 26. q. 2. cap. illos. & c. ex tuarum. extrà, de sortilegis. & c. fi. c. tit. ubi glosa. Bart. Sali.

Vlpianus in l. item apud Labeonem. §. si quis. ff. de iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquam illicitã diuinationẽ pollicẽtur, iuxta l. nemo habet. c. de mathema. Diuinatio diuinorũq; consulta in Toletana synodo, & in epistolis Decretalibus condẽnãtur. Gregorius, & Hab. 26. q. 5. si quis: Siquis ariolos, aruspices, uel incantatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Idem, & Hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atque sortilegos fraternitatem tuam pastorali uehementius hortamur inuigilari custodia: quòd si emendare se à talibus nolle repereris, si serui sunt, uerberibus uolumus castigari: si uerò liberi, inclusione digni, districtamq; sunt in pœnam dirigendi.

Sylueſtris 2. magi Historia, eiusq; recipiscentia.

Resipiscentibus autem, pontificis Romani 81. Sylueſtris secundi famosum exemplum ex Platina, Nauclero, Petro Præmonſtratenſi, Bennone Cardinale, et alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut aiunt) Pontificatũ adeptꝰ est. Adoleſcẽs enim, in Floriacẽſi cœnobio diœceſis Aurelianæ inauguratus fuit monachus: relictoq; monaſterio, diabolũ ſecutus, cui ſe totũ mãcipauerat, Hiſpalim ciuitatẽ Hiſpaniæ bonarũ artiũ cauſa proſectus eſt, ubi ſe philoſopho Saraceno magiæ perito inſinuat. Apud magũ uerò hoſpitẽ uiderat librũ necromanticum, quẽ illi clàm ſurreptũ cupijt. Cum autem religioſius

religiosius cautiusq; custodiretur, per hospitis filiã, cum qua illi domestica interces serat familiaritas, tandem secretò ademptũ ut perlegeret, impetrauit Gilbertus, qui eo bona fide accepto, meditatur ãbitionẽ: periculum tamen ex furto sibi metuens. Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominãdi cupiditate impulsus, largitione primò quidem Archiepiscopatum Remensem, inde Rauennatem nactus: pontificatum postremò, anno millesimo (ut tradit Petrus Præmonstratensis: ut alij uerò, anno 997) maiore conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea tamen lege, ut post mortem totus illius esset, cuius fraudibus ad illud dignitatis fastigium conscendisset. Quanquam interim artes magicas in Papatu dissimularet, caput tamen æneum in abdito conseruabat loco, à quo responsa accepit, si quando à spiritu maligno quicquam postularet. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolũ sciscitaretur, quãdiu in põtificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambiguè, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaq; Pontificatus sui anno quarto, mense uno, die decimo in basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se moriturum cognouit ex dæmonũ strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendũ existimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo fassus deplorat: omnesq; primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sancteq;

ne ſanctéq; uiuendum adhortatus eſt: deinde unumquenq; rogauit, ut poſt mortem trũcum corporis ſui laceri & diſiecti, quemadmodum merebatur, bigæ ſuperimponerent, eoq; loci ſepelirent, quo ſponte ab equis uectum foret. Inter ipſas uerò mortis anguſtias ſupplicat (inquit Benno) ſibi manus & linguam abſcindi, per quas Deum blaſphemaſſet, dæmonibus ſacrificans. Ferunt igitur Dei nutu & prouidentia (ut ait Platina) equos ipſos ſponte ad Lateranẽſem peruenisſe baſilicam, eoq; in loco ſepultum eius fuiſſe corpus: ut ſcelerati ſciant, apud Deum ueniæ locum ſibi relictum eſſe, ſi in uita aliquando pœnituerint.

Triſtiorem maleficæ Anglicanæ finem deſcribit ex Guillerino Vincentius, licet figmentum eſſe credam: tamen ut miſceãtur ſeria iocis, lectorem iuuabit fabula. Mulier, inquit, eodem tempore apud Berheliam Angliæ uillã, malefica & diuinatrix, cum quodam die cõuiuaretur, cornicula quam in delicijs habebat, uocalius ſolito neſcio quid cornicata eſt. Quo audito, dominæ cultellus de manu excidit, ſimul & uultus expalluit: eaq; diutiſſimè ingemiſcens, in hæc prorumpit tandem uerba: Hodie ad ultimum ſulcum peruenit aratrum meum, hodie incõmodum grande & audiam & patiar. Adhuc ea loquente, aduenit nuncius, eodem die eius filium & totam familiam ſubita interiiſſe morte narrans. Ea re intellecta, continuò ſaucia dolore decubuit: iuſſitq; acciri ſuperſtites libero, monachum & monacham, quibus cum gemitu ait:

In ſpec. Hiſt. lib. 26. ca. 26.

Maleficæ & diuinatrici quid à morte acciderit.

tu ait: Ego miserabili meo quodã fato dæmoniacis artibus hactenus operã nauaui, uitiorũ omniũ sentina, & illecebrarũ magistra, spe tãtũ uestræ religioni innixa, quũ à me ipsa desperarẽ. nũc itaq;, quãdoquidẽ me dæmones habiturã exactores pœnæ scio, quos habui scelerũ suasores, per materna uos rogo uiscera, ut mea tẽtetis leuare tormẽta: erit enim de animæ perditiõe sentẽtia irreuocabilis. Corpus ergo meũ in corio ceruino insutũ includite in theca lapidea, operculum deinde ferro plũboq; cõstringite, & lapidẽ ipsum tribus magnis circũdate catenis. Si tribus noctibus ita securè iacuero, quarto die me sepelietis, quanquã terrã corpus uõ admissurã ob mea maleficia uerear. Cãtentur pro me Psalmi quinquaginta noctibus, & missæ celebrẽtur totidẽ diebus. Matris uoluntatẽ exequuntur liberi, at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus, cũ clericorũ chori Psalmos canerent circa corpus, singuli dæmones ostiũ templi immẽso obice clausum, leui negocio cõfringẽtes, duas extremas thecæ diruperũt catenas, media autẽ operosior permãsit illæsa. Tertia nocte circa galliciniũ, strepitu eorũ qui ostio appropinquabãt, totius monasterij fundamenta uidebantur succuti. Vnus autẽ cæteris ultu terribilior, & statura celsior, ianuas maiori uirtute collisas in frusta deiecit, arrogantiusq; funus petit: inclamatoq; mortuæ nomine, ut surgeret imperauit. ea mox respõdẽte, Nequeo ob uincula: Soluẽris, inquit, et malo tuo. statimq; catenã, quæ reliquorũ ferociã eluserat, nullo

rat, nullo conamine ueluti stupā infregit, thecæq; sepulchralis operculū pede detrusit, & apprehensa manu pālam omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in procinctu stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis, quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euanuit. Suppetias tamen orantis clamores miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

¶ Quoniam uerò Lamiæ, quas ita nuncupant, sint sexu mulierculæ, ut plurimùm uetulæ, natura melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deum fiduciæ: ijs ueluti idoneis organis libentius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mentes uarijs conturbet formis, quarum ludibrijs effascinatæ, se fecisse existimant, fatentúrque id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enimuerò si perspicaciori mentis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatum esse comperies. Vix itaque inducor, ut eas in hæreticorum numero collocare audeam: quum hoc nomen nemo, nisi semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente nō facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæmenti prorsus à satana corruptæ, & falsis imaginationibus distractæ,

Quomodo Lamiæ delusæ dæmonis opera putent esse suæ.

Hæreticus quis.

Tit. 3.

distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium cõmiserint, erunt examinãdæ, & rectius in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ huius religionis inchoatæ primordijs spoponderint, diabolo renunciãtes, atq; eius tamen clandestino fraudulentoq; inductu (quod primæ parenti Euæ quoq; contigisse scimus, postea declinarint incautæ, id iam resipiscentes, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam omnibus suis uiribus satagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasione cõtraria fidelis Iesu Christi minister? qui ouem satanæ suggestione perditam requiret, atque ad ouile Christi reducet. Facilè uerò, facto attentè periculo in ipso Articulorum Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasa eluescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur melius docta, mereaturq; hæreseos nõ tam: an conuersa, & à seductionis uitiatæq; mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecretq;. Propterea non tam procliues esse decet Christianos, ut fide & mente propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, sugillationeq;, in tetros illos, squalidos, hominum custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonum captos torquentium domicilia, præcipites agãt, atque crudelissimo cuiuis tortori immaniter excruciandas quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro conclusas, in carnificinam, huma-

nam, humanitatis profectò affectũ omnem exuti tradant: quemadmodum multis in locis non tam prudenter quàm seuerè fieri constat. Præter exorbitantium cruciatuum dolores iniquè inflictos, inter carcerem & custodiam multum discriminis constituit Iurisperitorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam neutiquam uult esse pœnam: quam à carcere horrido dirã irrogari etiam insontibus senserunt, qui præter meritum quandoque in illum fuêre detrusi. Verum ut æquitatis commiserationisq; ratio labefactata negligitur, contemniturq;: sic & custodiæ nomen cum usu apud plerosque propemodum euanuit. Ita fit, ut solitudine diutina, carcerum squalore, caligine tetra, uarijsq; dæmonum spectris exhorrescentes miserãe Dei creaturæ, antea nõnihil diaboli assiduâ suggestione, fascino & delusione, mentis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excarnificatæ, dum quæstionibus atrociter subijciuntur, mortem semel momento cum acerbissima eiusmodi uita commutare malint, quæcunque proposita flagitia libenter confessæ, quàm ferocius in easdem putidissimorũ carcerum spelũcas & equuleos præcipites retrudi.

Discrimen custodiæ & carceris.

Cod. lib. 9. de custodia reorũ leg. 1.

Cæterum quod manibus pedibusq; colligatis Lamias maleficij reas, aquæ iniectas nunquam submergi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec fallax indicium esse, apud magistratum & carnifices in plerisq; ditionibus obseruetur: næ illud minus est ridiculum, mirumq;, huic insulsæ persuasioni ullum

Experimẽtã in dignoscendis Lamijs fallacia.

hominem uel leuiter rationis sensu præditum, fidei tantillum apponere. Natationis siquidem causas, uti leuitatē, raritatem, spiritus sustinentis conclusionem, corporis uiui habilitatem, idq; genus reliquas naturales occasiones, nō magis inesse his corporibus, etiam sontibus, ut quidem fateor: ita asserere audeo, si quid eiusmodi præter naturæ ordinem uideatur, id fieri suffulciente fœminas, de quibus etiā falsa est suspicio, diabolo, ne submergantur (conniuente Deo ob incredulitatem magistratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in sententiam iniquam eum tandem inducat hac fraude impostor ille, ab initio sanguinarius. Mulierem quoque rariore carne præditam, & teneriorem esse, quàm uirum, docet Hippocrates. Tradit uerò Philarchus, in Ponto genus Thibiorum esse, & multos alios, quorum notas in altero oculo duplicem pupillam, in altero equi effigiem assignat: nec eosdem posse mergi, ne quidem ueste degrauatos. Id si uerum est, connatum esse oportet.

Natationis causæ.

Lib. 1. de morbis mulieb. in initio.

Plin. lib. 7. ca. 2.

Similis temeritatis, & superstitiosæ dæmoniacæq; falsitatis experimentum est, quod in Malleo legitur: Die Dominico sotularia iuuenum axungia seu pinguedine porci, ut moris est: pro restauratione fieri, perungunt: & sicubi ecclesiam intrant, tandiu maleficæ ecclesiam egredi nequibunt, donec exploratores aut exeant, aut illis exeundi licentiam expressè concedant. Nec absimile erit, quod in hanc dignotionem plerisq; in locis obseruatur admodum impiè, ubi ex

2. secundæ partis. quæst. 2. in initio.

ubi ex terræ quam ter ſpatta primùm in ſepultura inijciunt paſtores, portiuncula Miſſæ ſacrificio ſcilicet ſanctificata, calcando templi limini ſupponitur: nec ſagam, ſi in templo ſit, tum poſſe egredi putatur. Item aſſulas ſume ligni quercini, in quo aliquis ſit ſuſpenſus, uel ſe ſtrangularit: inſpergantur illæ aqua luſtrali, collocenturq; in templi ingreſſu: nec egredi ea poterit, niſi aſſulas ſummoueris.

Regulam autem hanc minimè fallacem à quæſtionibus obſeruare decuit, ut de ſingulis illis flagitijs iam confeſsis, accuratè cum iudicio inquiratur, quas alios paſſos dicant fatenturq; ærumnas & calamitates à ſe illatas, num ita ſe habeant, uel in rerum ſint natura: & ſi comperiatur quoſdam ita læſos, uel morbos aut damnum perpeſſos eſſe, ut iam ab alijs hæc confeſſis, deſignata huiuſmodi mala putentur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata ſint, penitius inueſtigetur: & num illa media, materies aut inſtrumenta iſtiuſmodi effectibus producēdis ſint apta, conſonáque. Vbi naturalium rerum & uirtutum cognitione celebrium medicorum iudicia in conſilium accerſeantur, quemadmodum in alijs quoque caſibus eos ſpectantibus fieri uolunt leges. Vt enim non eſt alicuius melancholici, aut mente uitiati ſtandum confeſsioni: ita etiam ex harum confeſsione non eſt infligenda temerè punitio, niſi ex certis circumſtantijs, & demonſtrationibus euidentibus, indubitatum conſtet ueneficium uel uenenatio, pharmaco uide-

Quæ in maleficij perpetrati inquiſitione ſunt facienda.

Confeſsioni mente læſi nō eſt ſtandum.

maco uidelicet propinato aut illito, aut eo loci, unde halitu inficere manifestum est, depósito.

In actione criminali oportet probationes luce meridiana esse clariores.

Oportet siquidem probationes luce meridiana esse clariores, maximè in actione quam uocant criminali: quæ Iurisconsultorum laudabilis est sententia. Nam in hoc maleficij negocio, multa turbulentè, uel ex sinistra opinione aut suspicione, uel malitiosè ex maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, aut rerum iacturam, ex incredulitate, quòd non satis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidam tradant, subijciantq;, dicuntur, multa confusè de alijs spargun tur, confessione item illusarum à dæmone uetularum sanciuntur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente, ut siquis aurem applicet facilè, accusationem & confessionem ratas existimans, ita se tandè delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquã sit exitum inuenturus, si ad legũ normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, ut res usqueadeò tricis subtilissimis implicet, confundatq;, quò nec ulla Thesei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substitisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse, ne diabolo ab initio homicidæ, uel apertis mendacijs aut ueritate dolo fallitateq; fermẽtata, aperiatur fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, præstare, ipsa re et usus obseruationè cõperi. Nec omnẽ longius grassandi occasionem

sionem satanæ præcidĕdi, cõpendiosior unquam erit uia: alioqui mĕdaciorum, calumniarũ falsarum, ueritatis momento interdum mixto ut dolus lateat, crimi nationum atq; accusationum nullus uidebitur modus aut finis. Huc Cardani sententiã adduxisse iuuabit. *Constat has sæpe meritò plecti, inquit, quòd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterùm plerunque stultæ solum sunt, nec confessio integra, ac iudicium, uelut de latronibus ac furibus reliquisq; sceleratis hominibus, ad mortis pœnam trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia inconstantiaq;. nam illud quod dicitur, conuenire & contestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cum uulgata sit quæ nam sit. Id uerò argumentum si rectè & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas non uerè in unum coire: nam una centum aut etiam plures delegere posset, cum illarum mulierc ularum opinione tot intersint. Verùm non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non ex ludo (sic enim uisionem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agnoscunt: utrum uerò uigilantes, an dormientes, certum est quòd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidemq; illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canendum surgens annis pluribus. Hæc autem opinio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum*

De uariet. lib. 16.

confirmatur. Neque adeò frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc persæpe contingere putetur, maximè unguentorum auxilio.

Porrò ut exemplis lucidior euadat res per se obscura, tenebrisq; inuoluta, duarum mulierculariū in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumq; confessiones, à me requisitas, consulisq; assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui. Primùm una quidem fatetur, se à Deo omnipotente desciuisse, & diabolo maleficio adhæsisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effecisse singulis uicibus pomo, ut matrona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuisiæ haustu per maleficium enecasse: identidem & N. uxorem ita iam in lecto tanquam ex morbo decumbentem, maleficio læsisse. Propter hanc confessionem, igni tradendam misellam decreuit magistratus: & quidem non immeritò, si uerè compertum fuerit illa scelera ab ea fuisse designata.

Prioris mulierculæ uti Lamiæ confessio.

Amabo autem tribus excutiatur confessio uerbis. Quòd à Deo desciuisse se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id in foro ciuili non erit criminale. Quotusquisque etenim nostrûm est, qui idipsum non facit? Siquidem omnis qui facit peccatum, seruus est (docente Christo) peccati. Qui committit peccatum,

Ioann. 8. 1. Ioann. 3.

ex dia-

ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui non est mecum, ait Christus, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Sed admoniti resipiscere possumus, & pœnitentiæ locus est. quid ergo uetat, quo minus & illa redarguta, rectiusq; instituta, ad sui cognitionem ualuisset reduci? Quòd se concubitum dæmonis Bernardi passam dixerit, phantasticum & imaginarium prorsus fuisse, ex superioribus liquet: ubi ex professo diluitur illud phantasma, ut minus fidei uel hoc saltem nomine confessioni eius fuerit adhibendum, quæ ex mente hallucinante, erronea quoque censenda est. Quis aliud rogo huic poroco Bernardi nomen indidit, quàm ipsus sibi, id corrupto auditus sensui uel ui imaginatiuæ ingerens, ut edito nomine inter Christianos usurpato, in maiorem confidentiam, mente titubantem mulierculam illiceret, sibiq; deuinciret: nec ob hanc satanæ illusionem, mentisq; mulierculæ læsionem, mortis pœna irrogari debuit. Nec pomo interimi potuit fœtus, nisi accesserit uenenum, quod solertius indagandum erat: quemadmodum quoque, num ea fuisset illius ueneni efficacia fœtui enecando peculiaris, ut matri hinc nihil inferri potuerit incommodi: nec solum eius inualidæ confessioni standum erat. Quod etenim ex

Ex diabolo est qui peccatum committit.

Matth. 12. Luc. 11.

Concubitus cum dæmone imaginarius. Lib. 2.

Dei uoluntate & arcano consilio contingit, uel diabolo diuinitus permittitur, id uitiato feminæ cerebro dæmon sæpe ingerit, quasi ab illa designatum sit: cuius tamen sceleris illam planè insontem esse comperiet is, qui singula ad rationis perpendiculum non somnolenter expenderit. Idipsum de filia N. *cereuisiæ hausto sublata per maleficium, dicendum est. Quid enim cereuisiæ immissum fuerat, quod interimendi uim deleteriã obtineret, adhibitis in consilium medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi* N. *morbum conciuisset. Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeò offerre decuit aures. Enimuerò ubi sola incantatione infortunium quodcunq; à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uetulæ, peruerso dæmonis instinctu id fieri, easq; à uera morbi eiuscemodi inuectione tam esse liberas, quàm quemuis alium, deierare non uererer. Vnde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratè immaturas effundunt interdum sententias, ipsi uiderint.*

Alterius exustæ confessio.

Iam alterius quoque eodem in loco igni adiudicatæ confessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Confitetur hæc, quũ ante sexennium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, sibi uim inferri cogitaret, ad se accessisse uirum quendam proceræ staturæ, & formæ non inue-

nustæ,

nuſtæ, pallio nigro & reliquo eiuſdem coloris ueſtitu ornatum: qui eius dolorem ſolatus, inter alia iuſsit eam non abiecto, ſed confidenti eſſe animo: ſuum pollicitus patrocinium, ſeq; ſemper illi de neceſſarijs & pecunia ſufficiente proſpecturum, ſi modò uicißim ipſius cõſilio & uoluntati ſe deuoueret. Atq; magnũ auri cumulum illi oſtentabat hic uir. Ea uerò in ipſius aſſenſit conſilium, abnegans Deum omnipotentem, Mariam matrem IESV Chriſti, & omnes ſanctos. Hinc chriſma ei ex fronte exemit uir, atque ſe perpetuum fore concubinum ſpopondit: nomen ſibi eſſe Alexander, inquiens. Fatetur adhæc, concubinũ quater domi ſuæ in lecto opus uenereũ ſecum perfeciſſe: item, ſe cuidam cereuiſiæ coctori N. felicem rerũ fortunam carmine ſubtraxiſſe, reſinæ uulgaris pauxillo, uaſi mancipato huic coctioni, ſubdito: item, ſe uectoris N. coniugẽ ualetudine bona per incantamẽta priuaſſe, quod alicuius rei donationẽ ipſi denegaſſet: & puerũ N. maleficio morbidũ reddidiſſe ac mutilaſſe.

Punienda certè flagitia, ſi uera ſunt. Atqui uides eam non ſanæ mentis mulierculam ad reſtim propemodum ueniſſe, atq; contractum iniſſe uel imaginarium, uel nullius certè momenti, ut ſecundo libro ampliſsimè oſtendi, cum amaſio phantaſtico, qui ea imaginaria ueſtitus forma apparuit, quum ſaltem ſpiritus eſſet ueſtiũ & coloris expers: ſpeciẽ auri præſtigioſè hic protulit, qua illam deluſit, non aurum: quemadmodum quoque concubitu eam exercuit ludibrioſo.

Chrisma præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis qualis sit, si in externa duntaxat applicatione consistit, uel consimili exemptione perit, iamdudum aqua, qua frons & reliqua toties mundatur facies, eam omnino absterssisset. Baptismi autē uis secus nos docet, eam minimè in carnis ablutione consistere, ut sordes abluantur: sed ut bona apud Deum cōscientia
8. Petr. 3. bene respondeat. Fusiorem omnium refutationem libro secundo de Sagis inuenies. Non plus habebit ponderis, huius mulierculæ in fraudulēto contractu abnegatio, quin si admonita, fideliúsque instituta, eas diaboli cognouisset artes, resipiscens, erroremq; confessa, in Ecclesiæ sinum rursus debuerit admitti. Petrus à Christo præmonitus, ipsum ter, sana mente &
Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioann. 18. corpore, contra animi testimoniū, abnegauit, etiam præstito iuramento: quem tamen clementiæ suæ oculis Christus usque eò non est dedignatus, ut ipsum etiam Ecclesiæ caput constituerit. Quid frequentius impunitiúsque (apud Italos maximè, si quid illis ex uoto minus cedat, præsertim in illicito aleæ lusu) quàm blasphemis horrendisq; uocibus, pollice etiam inter indicem & digitum medium tenso, ac facie cœlum uersus erecta, in eorum despectum, Deum & Christum abnegare? Num insuper resinæ modicum, uasi suppositum, habeat eam potestatē uitiandi cereuisiam, in quæstionē exactiorē uocari oportuit. aliam etenim corruptæ cereuisiæ causam necessariò fuisse asserent, qui rerum naturalium fontes uera

ratione

ratione scrutantur & intelligunt. Nec sanitate fraudari potuit uectoris uxor, nec puer mutilari, per carmen, nisi accesserit uenenatio, cuius hic nulla fit mentio. Eodem modo infinitæ possent recenseri confessionum formulæ ex publicis magistratuũ codicillis, quas si penitius expenderis ἀδιαφορίαν uel impossibilitatem (si ita loqui liceat) inconstantiam, uanitatem, mendacia ueritate fucata tectaq;, uarietatem, labyrinthum, imò fabulas comperies. Sic haud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines Vestales in cœnobio uarijs tetani cruciamentis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspide, bufone & sanguine menstruo simul confusis, fatebatur. Hîc omnium primum diligenter inquirendum erat, num ex horum uenenorum commixtione, ciusmodi resultent effectus, uel morbi, uel symptomata. Tandem illa publico iudicio flammis tradèda, in hoc extremè perstitit constanter, illam calamitatem à se atque matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidem, mortem que perpeti uelle: hoc autem se palàm confiteri, ne tantillum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse fassa est. Quibus uerò medijs tolli posit illatum malum, deinde interrogata, respondit: matre & me prius è medio sublatis. Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studium est & machinatio, ut quàm plurimus fundatur sanguis. Vtraque enim

Mente et imprecatione infortunium aut dæmonẽ alteri non posse inuehi.

exusta,

exusta, nondum desijt horrendum spectaculum: sed à priore sacrifico secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium fermè ægrotarum corporibus dæmonia fugam simulantia abegisse putabatur, à quibus tam atrociter antea fuerant quibusuis conuulsionum speciebus excruciatæ: necdum remisit se hæc pestis, at longius hinc in proximą proserpsit oppida. Hic post mulierecularum exustionem, se produnt morborum authores: nũ uerò illæ uirginum corporibus dæmones cogitatu imprecationeúe immittere ualuerint, libro tertio decisum est. Verè itaq; uidetur dicere Aristoteles, incãtamẽta esse mulierecularũ figmẽta. Cardani uerbis & historiæ suus hic erit locus, qui de Lamijs sic scribit: Sunt deformes, pallidæ & subobscuræ, atram bilem ipso intuitu præ se ferentes. Sunt taciturnæ, amentesq;: ac parum ab his quæ dæmonio teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus, atque adeò firmæ, ut si solum ad illarum uerba respicias, quàm intrepidè, qua constantia ea referunt, quæ neque unquam fuerunt, neque esse possunt, tamen uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aeris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus et corporis, tum uerba ipsa stulticiæ & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicendo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uicecomitis Mediolani principis ætate contigit,

Lib. 8. de Histor. animal. cap. 24. De Varietat. lib. 16.

Lamiæ melãcholicæ, amẽtes, à dæmoniacis parum differẽtes, opinionum tenaces.

tigit, declarant. Res uerò ita gesta est, ut pater meus retulit. Damnatus erat profanæ huius artis uillicus quidã, nomine Bernardus: alioqui uir simplex & frugi, ob idq; domino percharus. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut pœnitere uellet, ad ignis pœnam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigebat, quiq; principi gratus erat, obtinuit, ut fideiussione data, quanquã illis reluctantibus, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo illum alere non ut medicus: sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor ouã recentia manè, totidem uesperi, tum uinum dulce atq; iucundum suppetebat, carnes quoq; & iura pinguia. Postmodum ubi uidit hominem ex longo ueterno resipiscere, hortatus est, ut omissis falsis atq; absurdis periculosisq; persuasionibus, Ecclesiæ adhærere uellet. Sed paucis opus fuit, resipuit: optimusq; Christianus factus, usque ad mortem absq; aliorũ querela perseuerauit: quem atrocitas iudicum immeritò crudeli supplicio affeciſſet.

Quidam à iudicibus igni deuotus ob maleficium, resipiscit ab amentia melioris uictu.

Adde his, celebre apud nostrates exiſtere, prætorem quendam ex arioli indicio, delusas id genus mulierculas comprehendiſſe quàm plurimas, easq; incendio puniuiſſe: tandem ariolum uel pythium hunc uatem, cui hactenus ille fidem apposuerat, ad prætorem acceſsiſſe, adhuc unam maleficij ream indicaturum, niſi iniquè ferret. Prætore haud difficulter annuente, eius uxorem quoque insimulat iudex: ac ne quid hac in re hæsitaret, palàm se id demonstraturum

Prætoris uxor falsò maleficij accusata.

turum addicit: horámque præfigit, qua eam reliquarum sagarum conuentui & choreis interesse, suis ipse maritus testaretur oculis. Consentit prætor: qui statuta hora quosdam amicos & consanguineos in eadem mensa secum & cum coniuge cœnare uoluit, suppressa interim conuocatæ societatis causa. Hinc designata ab ariolo hora, è mensa surgit, iubetq; omnes simul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quàm ipse rediret. Deductus porrò ab ariolo quò is uoluit, lamiarum cœtum, choreas, & nescio quas alias uoluptatum illecebras, quibus ipsius intererat coniunx, reliquarum delicias sectata, non obscurè uidebatur spectare. Mox domum reuersus, amicos uocatos eo quo relinquerat ordine, unà cum sua uxore, lætos mensæ assidere comperit. Et cum studiose, num stationem deseruisset coniunx, percunctaretur: eam eidem affixam fuisse loco in eius absentia, uno ab omnibus affirmabatur ore. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inflictam innocentibus pœnam serò pœnitudine ductus: & si rectè memini, Pythium accusatorem morte mulctabat.

Li. 8. Parergon iuris cap. 21.

Narrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorem in subalpinis uallibus, aduersus hæreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquisiuisse, et supra centum flammis consumpsisse: quotidieq; ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non paucæ helleboro potius quàm igne purgandæ uide-

gandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiberent, & negocium ad episcopi iudicium deferrent. Et pòst: Et quamuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarent eo potißimùm tempore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore fuisse dicebantur, se exploratum habere, in lecto potius secum fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed cacodæmonẽ potius, uxoris forma assumpta marito illusisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacodæmonem cum suis dæmonibus, illã uerò cum marito fuisse præsumis? cur uerũ corpus in ficto lusu, phantasticũ in uero lecto cõminiscaris? Quid hic opus est usqueadeò augere miracula, & non tã Theologum quàm τερατόλογον agere, sæuioremq; partẽ in pœnis eligere? Cõstabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandã mulierculam nomine IESV appellato, omnem illum apparatũ, omnes saltatrices cũ amasijs suis repentè euanuisse: qui fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantali horti? quod apud Philostratũ libro quarto, etiã Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchũ in Bruti uita C. Cassius. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde Ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamẽ medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Plinius et alij ueteres Faunorũ ludibria appellant, pæoniaq; herba emendari censuerunt, ut etiam harũ pleraſque

rasq; curari posse sit uerisimile, nisi quod pauperes & femellæ omnes sunt quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Põtificio, communiq; nostratium doctorum interpretationi hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in cõcilio Anquirens. ca. 1. ubi talia phantasmata mẽtibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, nõ in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extrà seipsum deducitur? Quæ etiã uidetur fuisse Augustini sentẽtia li. 18. de Ciuit. Dei, ca. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonum conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilium genera pariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut appressis corporeis sensibus; ita ut uera corpora alibi iaceant, sensibus obseratis. Nec refert, quòd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hactenus Alciatus.

Epist. 127. *De seductis errore, & hæreticis, nõ enecandis: sententia Patrũm.*

Cæterùm quum earum plurimas mente corruptas esse, erroreq; à satana seductas, iam satis demonstratum sit, ut citius hæreticorum pœnam, quàm uoraces mereantur flammas: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt, sententias summorum patrum paucas adducere placuit. Augustinus ad Donatum proconsulem Aphricæ: Ex occasione, inquit, terribilium iudicum ac legum, ne æterni iudicij pœnas incidant, corrigi inimicos cupi-

eos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos pœniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quamlibet nefarijs iniurijs appetitam uel afflictam esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostram non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neque contemptibile, fili honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidantur, pro quibus Dominum rogamus ut corrigantur. Idem ad Marcellinum: Pœna Epist. 158.
illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter conscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendandam. Ad eundem epist. 159. Imple iudex Christiane pij patris officium: sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione seruasti: quando tantorum scelerum confessionem non extendere eculeo; non fulcantibus ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisti. Ex libro Quæstionũ euangelij secundum Matth. ca. 12: Hinc est quod serui dicunt, Vis imus & colligimus ea? Quibus Veritas ipsa respondet, Non ita hominem constitutum esse in hac uita, ut certus esse possit, qualis quisq; futurus sit posthea, cuius

stea, cuius in præsentia cernit errorem: uel etiam quid error eius conferat ad proficium bonorum: non esse tales auferendos de hac uita, ne cũ malos conatur interficere, bonos interficiat, quòd fortè futuri sunt: aut bonis obsit, quibus & inuiti fortè utiles sunt. sed tunc opportunè fieri, cũ iam in fine non restat uel tempus computandæ uitæ, uel proficiẽdi ad ueritatẽ, ex occasione atq; comparatione alieni erroris. Chrysostomus homilia 47. in caput Matthæi 13: Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autem prohibet, ne fortè simul cum zizanijs herbam etiam tritici euellant: quod dicebat, ut bella & effusionem sanguinis prohiberet. Nam si trucidarentur hæretici, absque fœdere pacis atque inducijs bellum Orbi inferretur. Duabus igitur rationibus prohibuit: altera, quia frumentis parum noceret: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non euaderent. Quare etsi puniri eos uultis, & frumentis nequaquam officere, opportunitas temporis congrua expectanda uobis est. Quid autem est quod eradicabitis simul cum ipsis etiam frumenta? Certè aut, quia si arma capietis, inquit, necesse est cum hæreticos trucidatis, multos sanctorum simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa commutata, in frumenti conditionem seipsa conuerterent. Si ergo præuenientes euellatis, ea frumenta deperibunt, quæ à commutatis zizanijs prouenirent. Non prohibet autem conciliabula hæreticorũ dissipare, ora obstruere, libertatem loquẽdi concidere:

Hæreticorũ conciliabula dissipari possunt.

concidere: uerùm interficere & trucidare. Ex Homilia 8. in caput Geneseos 2: Hæretici simili modo affecti sunt, sicut hi qui morbo laborãt, & corporalibus oculis cæcutiũt. Illi enim ob oculorũ suorũ infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualetudinem etiã optimos saluberrimosq; cibos aspernantur: ita & hi anima ægrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungentes munere, manus eis porrigamus, magna eis mansuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ita nos admonuit dicens: Vt in mansuetudine erudiantur aduersarij, si forte det eis Deus pœnitentiam in agnitionem ueritatis, & emergant è laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Videsne quomodo uerbis declarauit, quòd quasi ebrietatẽ obruti sint? Et iterum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respipiscite paulisper, aspicite lumen iustitiæ, &c. Idem in homelia de nomine Abrahami: Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum. De hæreticis hactenus.

At in sagarum patrocinium annectam censuram eximij iurisconsulti Pauli Grillandi de sortileg. decimo uolumine Tractatuum, quæst. 7. fol. 44. pa. 2. 35.

Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarum duæ sunt species. Vna est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando postergauit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales: sicut hæretici. ut l. Manicheos. C. de hæreticis. Identidem theologi authores Mallei, in tertiæ partis initio, & quæst. 35. his uerbis docent: Ex corde uerò apostatæ si nolunt resilire, ut hæretici impœnitentes tradentur curiæ seculari. Si autẽ uelint, recipiuntur, prout hæretici pœnitentes, iuxta cap. ad abolendam. §. pœnitenti. de hær. li. 6. Concordat Raymun. tit. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit, Quòd reuertentes ab apostasiæ perfidia, cũ fuerint hæretici, tanquã reuertentes ab hæresi, sunt recipiendi: & hic sumitur unũ pro alio. Et in 2. parte Decretorũ, caus. 26. quæst. 5. episcopi. Ex præmissis authoritatibus colligitur, quòd arioli, aruspices, incãtatores & sorti legi, atq; cæteri huiusmodi sectatores ab Ecclesia sunt eliminandi: & nisi resipuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quod in ultimo Acquirensi capitulo, ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur: Augustinus in lib. de Ciuitate Dei idẽ uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum

Lamiæ pœnitentes euitãt pœnas corporales.

præstigijs

præstigijs fiunt, nõ uera, sed phãtastica esse probantur. Quare criminali actioni hic nullus patet aditus.

Si urgeatur hic denuò propria earum confessio, cum D. Ioanne Francisco Ponzinibio Placentino, *Tractatuũ uolumine decimo, de Lamijs, respondere audeo: Cum tales personæ sint illusæ, ut dictum est: ergo debere dici, earum confessionem etiam esse erroneam, nec admittendam. l. error. & l. cum post C. de iuris & fact. ignor.* No. *in l. de ætate. §. fin. ff. de interroga. action. Confessio enim debet continere uerum & possibile: ut per gl. Bal. & alios in l. 1. ca. de confess. per gl. in c. fi. de confes. in 6. ff. ad leg. Aquil. l. inde Neratius. §. fi. Sed ista respuunt ius & naturam: ergo non sequitur, Istæ mulieres sic confitentur, ergo sic est. Nam confessio longè distat ab actu (uel actus possibilitate) & quicquid est contra naturam, deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impossibile. Præterea in criminalibus regulariter non statur soli confessioni rei, ut per Bal. & Aug. in l. 1. cap. de confess. & dicam ẽ. in 2. no. Nec obstat, quod dicit Bal. in d. l. si quis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum perficitur in sola mente ex cogitatione: quo casu bene, ut inquit ipse: quia cogitatio mentis, quam solus Deus nouit, non potest aliter probari, quàm per confessionem: ideo statur soli confessioni. sed confessio de qua in casu nostro, continet actum ab extra, & minus possibilem de iure & natura, ac etiam minus ueri-*

In criminalibus non est standũ soli confessioni.

nus uerisimilem: & ideo potest dici, quod licet, quoad ea quæ credunt, sit standum confessioni eorum, quoad punitionem, quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: non tamen quo ad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hactenus ille. Nec est quod hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum paulo post sortietur locum, ubi de ueneficorum pœnis agetur.

Lamiæ mentis errore à diabolo affectæ, nec ulli noxiæ, quomodo reducendæ, & quæ ijs statuendæ pœnæ.

Quum ergo errore & phantasia hæ delusæ, & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab ijs malum reuerà, at saltem imaginatione illatum esse sciatur: saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramentum rursus præstent: atque ut luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitentes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti decere, ut ad Christi ouile reduceretur ouis perdita, nemo non nouit. Suum quoque hic habebunt locum publicæ & communes preces ex animo fusæ. Admodum piè hîc D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, sciat, quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uiæ suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Nec hæresis solùm in errore, quod quis dæmoniorum doctrinæ adhæret, figitur. sed in sui confidentia quoque, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi admittitur nulla admonitio: erro-

Iacob. 5.

rem etenim

rem etenim seductionemq; mentis confessus hæreticus, semper remissionem ueniamq;, ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem pœnitet peccasse, pene est innocens. & apud Ecclesiasticum legitur: Pœnitentibus dedit uiam iusticiæ. In Thyeste. Eccles. 17. *Eiusmodi itaque malè à Dæmonio persuasæ & resipiscenti fœminæ, rectiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniarum quoque (si eius res ferant) mulcta in pauperum subsidium imponi potest: & quæcunque alia arbitraria, non tamen uitæ, pœna pro delicti ratione & magnitudine. Si etiam ex usu ob reipublicæ tranquillitatem conseruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia, uerè se conuersam esse, & fidelem, persisteréque comprobet, ac deinde libertate hospitij pristina rursus donetur, non contraierim. Eiusmodi esto pœna temeritatis, quòd dæmoniacæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter restiterit, at etiam consenserit fatua.*

Quòd si quis contentiose uoluntatem puniendam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem hominis sani perfectam, quæ in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mentis sensum, uel (si uoles) corruptam amentis uoluntatem: cui suo opere, quasi alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulse uolentem sub sequitur effectus. *Non omnis uoluntas puniendæ.*

Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit

melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsò imaginentur, fateanturq; : qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non æquè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes : multò certè minus ab hominibus id fieri oportuit. Nec aliò torquenda erit Lex Cornelia, quàm ad ueneficas. Quæcunque enim feminæ morbos siue mortem, aut iactarum, alicuius ueneni potentia cuiquam induxerunt, Veneficarum nomen & punitionem merentur : atque his, pro criminis qualitate pœnam uel aggrauant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo apud procos, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosq; interim uel dementant, uel morbis excruciant, non tamen uita orbant : ijs noxæ magnitudinem & uoluntatis studium, pœnæ grauitatem uel moderationem præscribere iustum est, quod de quocunque illato rerum dispendio dictum scimus uolo. Hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis celebratur : Qui uenenum malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis pœna afficitur, qui in publicum mala medicamenta uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit. Et ex Senatusconsulto relegari ea est iussa, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad conceptionē dedit, ex quo ea quæ conceperat, deceßit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pi-

Veneficarum pœna.

Lex Cornelia. Digest. lib. 46. tit. 8.

tum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid lustramenti causa dantes, pœna teneantur eiusdem legis. Hic Mosis quoque edictum habet locum, φαρμακὸς οὐκ ἐπιβιώσετε: aliàs πορισιώσετε, sic legis uoluntatem explicuerunt Septuaginta interpretes: Veneficos non patieris uiuere, aut, si mauis, uenefic as (genere feminino) ut uolunt Hebræorũ interpretes. Eæ certè non aliæ erunt intelligendæ, quàm quas Moses & illud seculum nouit. Sagas autẽ uulgo nobis dictas, & à me descriptas, ne quidem Christi tempora norunt, multo minus Mosis. In Persida ueneficos plecti, ut in amplo lapide caput impingerent, rursusq; alio superinducto illud effringerent, fertur. Hæc autem prudentis magistratus æquitati & iudicio relinquenda censui, ne sibi extra professionis meæ limites quicquã præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testãtur literæ Sacræ. Exod. 22. *Pœna uenefi carum à Mo se constituta.* Rom. 13.

Non dubium mihi est, candide Lector, plurimos fore, apud quos malam iniero gratiam, calumniam mihi pro opera qualicunque præstita reposituros: quorum pleriq;, ut iniquorum est iudicum, id quod non intelligunt, criminabuntur: alij, opinioni longa annorum serie, hominum animis irradicatæ, & uelut iure consuetudinario obfirmatæ, quacunq; ratione patrocinari uolent: nec deerunt qui dentis Theonini prurigine insolescentes ex more, mordendi occasionem auidius quærent. Ad causas naturales quarumcunque rerum miracula & monstra re- *Epilogus.*

ferēt pugnaces Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ religioni, Aristotelis Platonisq; ratiōes præscribere, uehemēti pertinacia asseuerabunt. Hic Petri Pompanatij Mantuani, summi & clarissimi suo tempore philosophi, de Naturalium effectuum causis, siue de incantamētis Opus, abstrusioris philosophiæ plenum, requiretur, accuratiusque euoluetur, ut oppugner, pessumq; eam: nisi in inuictis Christianæ philosophiæ fundamentis constabilitus, sermonis probilitatem contemnam: ex D. Pauli, uasis electionis, consilio, qui studiose præmonuit, uidendū esse, ne quis sit qui nos deprædetur per philosophiam & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter. Pompanatium quoque ante redditum spiritus extremi halitum respuisse ex singulari Dei miseratione, nec permansisse ἄθεον, sperare uolo. talem etenim fuisse, à Clarissimo medicinæ ornamento D. Helidæo Foroliuiensi, eius olim discipulo, non semel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quædam Scripturæ sacræ loca excutiente, & suæ uocationis metas transiliente, acclamabunt morosiores plerique Theologi: Ne sutor ultra crepidam, mordacius oblatrantes. His nihil aliud responsum uolo, quàm, D. Lucam euangelistam medicum Antiochensem fuisse: ac me ex eorum esse numero, quorum huc spectat studium,

studium, ut si quo modo tandem ex immensa Dei misericordia atque ineffabili Christi gratia, ad regale illud sacerdotium pertingere queant cuius D. Petrus apostolus & propheta Esaias meminerunt.

Regale sacerdotium. 1. Petr 2. Esaiæ 61.

Quòd maleficij quosdam Ecclesiasticæ collegij homines impuros insimularim, si quoq; ægrè ferant, id non debui non facere argumenti ratione: atque apertius etiam nominibus eorũ expressis potuissem, nisi modestiam hanc ex theologia edoctus, hos Christianæ fidei euersores ac reipublicæ sedatæ turbatores ut adhuc desistant, statuissem præmonere. Cum magicorum flagitiorum reis mihi controuersia est, non cum uiris pijs: quos unicè ueneror & colo, ut si quis alius. Si iniustè se traductos illi conquerantur, ut in theatrum palàm mecum prodeant, suamq; tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordinis uiris, uel etiam delicatioribus, si à me non sit factũ satis (quod equidẽ libenter fateor: quàm sit mihi curta supellex, non ignarus) ijs tamen rẽ exactius perpendendi, altiusq; perscrutãdi, ac methodo doctiore, ordine magis cohærente, oratione dilucidiore, uerbis aptioribus, & ueritatis argumẽtis ualidioribus describendi, qualemcunq; subministrasse occasionem pro ingenij tenuitate (quã certè magnã agnosco) uideor. à quibus si alicuius lapsus etiam admonear, conuincarq;, plurimum à me reportabunt gratiæ, quemadmodum reliqui omnes eodem me prosequuti studio: nec me

errata

errata retractasse pudebit unquam. non mihi usque adeò Suffenus sum, nec ita φιλαυτίας afficit libido. Est aliquà prodire tenus, si non datur ultra.

Quòd contra legum duodecim Tabularum authoritatem de ijs qui messes excantarunt, à uulgari opinione & poetarum figmentis dissentiam, si grauiter tolerant Iurisperiti, mala mihi pro beneficio reponitur gratia, quòd ueritatis in hoc argumenti genere ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non secundum placitã cæci in religione Christiana seculi, uerùm ex ipsis ueritatis mysterijs debito ordine eruẽ dæ, pronunciandæq; ansam porrigere qualemcunq; uoluerim. Enimuerò si alicui in legitima sua uocatione præiudicandi animus mihi fuerit, temerarij hominis notam meo quodam merito haud recuso. Cæterum si hac mea purgatione non contentis mordacibus inuidisq; ingenijs, me conuicijs proscindere, imperitiæ redarguere, flagitij iniquè insimulare, & calamum petulanter in me stringere lubeat: ea me Deum omnipotentem confirmaturũ tolerantia confido, ut quoscunque aduersariorum dentes & insultus, patiendo sim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uident machinationes impij sacrilegiq; magi, quorum nec præstigijs, nec terriculamentis culmum quidem latum moueor, etiamsi me diris suis imprecationibus aut diabolicis exorcismis transformare studeant, aut εἰς λόφανας, uel (si malint) cloacas execrandis suis artibus compellere

pellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non siniſtri mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Piſiſtrato tyranno ſtatutæ pœnæ ſubijciendo, uaticinabuntur homines perditi, prorſus contemno. Incaſſum me nocturnis lemuribus aut defunctorum manibus uel laruis terrebit tenebricoſus necromantes. Nec contra Geoticorum umbras aquæ luſtralis aſperginem, uel tedarum ignem iuxta ſepulchra arceſſo: ſuis hi ſpectris me neutiquam fatigabunt. Tartarearum uocum barbarie aut murmurum ludibrijs ſi me laceſſat nefarius exorciſta, non mihi curæ eſt. Incantatorum ligaturas quibus prodigioſos accerſere morbos, congreſſum impedire naturalem, imò eius organa pro ſuo arbitrio auferre & reſtituere poſſe creduntur, ne pili quidem facio, rideoq;. Si quid maligna imprecatione aut uitiatæ uoluntatis affectu in me poſſunt deliræ ſagæ, eis & permitto, & remitto. Vnicam ſolummodo ueneficarum pertimeſco artem, quæ ſuis ueneniis uel propinatis uel admotis, uel ſpiritus attractione ferientibus plurima uerè, non phantaſticè inferre nocumenta ualent: harum cauſam defendendam hic cepi mininè, ſed iuſta magiſtratus cenſura diſcutiendam decidendamq; relinquo.

At ex labyrintho præſtigiarum dæmoniacarum, incantamentorumq; nonnihil extricatus, finem dicendo faciam de monſtroſis his ludibrijs, excogitatis certè ut gloriam Dei & doctrinæ utriuſque, ſacræ

& phyſicæ,

& physicæ, ueritatem obscurent, atque maleficas diaboli artes occultent, uestiántque, quæ Domino Deo βδελύγματα siue abominationes sunt: has auersemur, fugiamus & execremur, quacunque etiam artificiosa proponantur specie. Repugnemus & earum illecebris & occasionibus abiectis, quæ prima fronte blandiri & allubescere uidentur. Nec solum corpora nostra, non sponte mancipia & domicilia satanæ faciamus: uerùm etiam illi, licet astutissimo καὶ πανουργοτάτῳ, uera fide & uitæ sanctimonia omnes adoriundi nos aditus præcludamus, auxilium à Dei filio assiduè ardẽtibus uotis implorantes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti ope uigilanter, uelut in excubijs sedulò constituti, ita munientes, quò etiamsi huiusmodi munimento tanquam firmissimo uallo undiquaque obseptos audacius insultet iuratus ille hostis, non tamen ualida hæc sepes perfringat, expugnétque.

Qualescunque etiam afflictiones nobis impositas æquo animo cum Iobo fortiter toleremus, aduersus Deum neutiquam cum gentibus frementes, nec uetitam opem cum Saule inquirentes. Neque etiam curiosi, cum Ephesijs, uel lasciui, quæ nouit nos aut non interest, aut non licet, siue minus expedit, anxiè indagemus: uel ex ijs, à quibus exquiri seuerè inhibuit Deus, scisciteмur: sed illis quas Euangelij ueritas commonstrat, semitis insistamus, inhæreamusque: furiosas diaboli præstigias & lubrica triuia decli-

Iob. 1. 2. Psal. 2. 1. Reg. 28. Act. 19.

uia

hia declinantes, ne quemadmodum Iannes & Mambres resistebant ueritati, nos quoque Dei præcepto recalcitrantes, cum his qui à sinistris erunt, horrendam olim Christi sententiam audiamus: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diaoblo, & angelis eius: Matth. 25.

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod æquiori catholicæ Christi ecclesiæ iudicio, non omnino submittam: palinodia mox sponte mea emendaturus, si erroris alicubi conuincar.

FINIS.

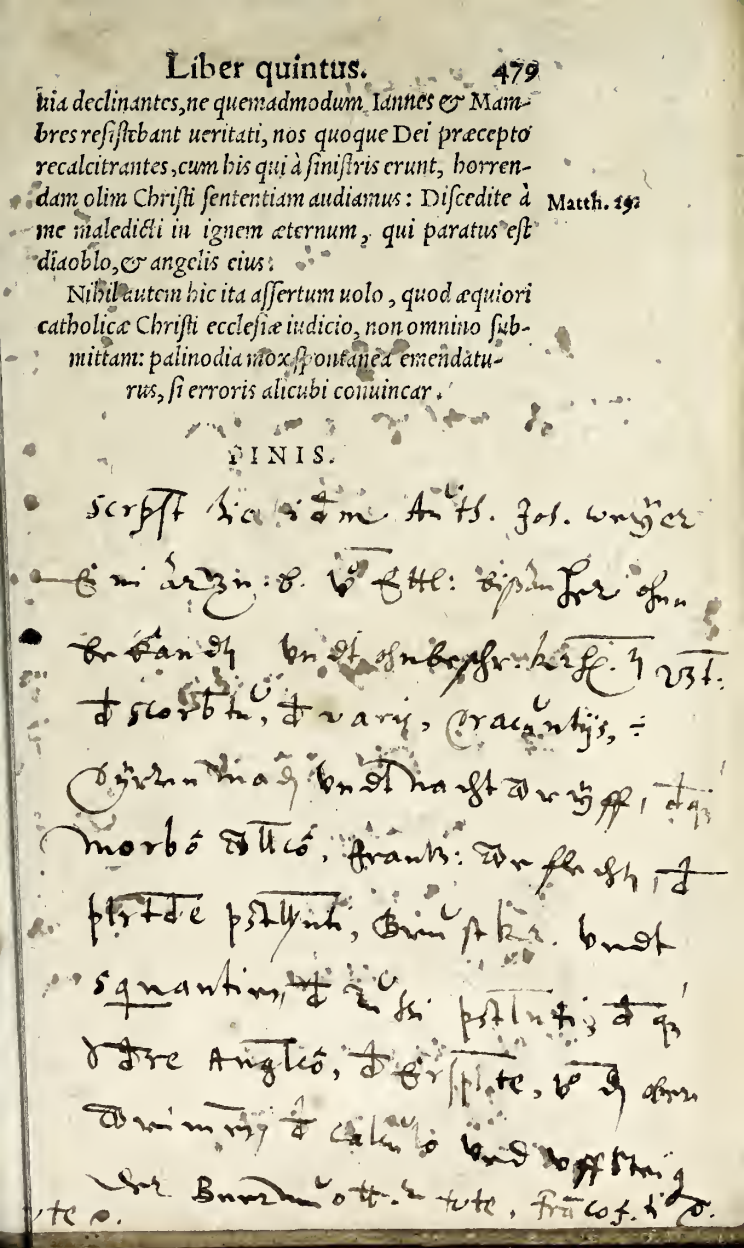

fra cof. ti ꝑ Nicol. Bass. n ni 8. A. 1580. E 83.
tbb. ni tra m. d ni 4.e lyta ni cuiss Copt.

d dm Wistrus el serpst a Pstgjis dmn. m
hi d Jon tberug, spti. e vnfic. fra cof. ni 4.o
is 86. e d Lamijs, spti. ni cuteib. vnfic. ac
fictis jejun. Wd. ꝑ Nrbti: Fbd. f.o is 86.
a Deum Jorge Brendae Lmda, ettbrg. 8. A. 83.
a ꝑ matth. welpsch bpas ½ Pgl.

fdm
Wieng serpt d Pstgjis Omnm, e nicuteibg ac
bn fejis tb. 6. Bsl. 4.o A. 82. ñ e Esl. ꝑ. m.
d Lamijs e gmntitijte jun. Bsl. 4.o 77. e.

Hunc tbr. m d Pstgjis dmn. m, Pstat
Erastg ni tbll.o d Lamijs e 92
strgbg, cuisg Titlg bn dserpts,
ni facie a Psa, Titli da Egdm
tbi Wistrum, d Pstgjis dmn. m
ite, O. e A. Pf. ni, p. ite;

207-B153

૧૫૬